SOREN KIERKEGAARD

JURNALUL SEDUCĂTORULUI

SOREN KIERKEGAARD

JURNALUL SEDUCĂTORULUI

Traducere de KIELD JENSEN şi ELENA DAN
EDITURA SCRIPTA Bucureşti - 1992 Coperta:, LAVINIA DIMA

Traducerea are la bază ediția Drachmann, Heiberg Lange, în 14 volume, începută în 1920, a operelor lui Kierkegaard.

A fost consultată, de asemenea, ediția franceză din 1943 a volumului Sau... sau, publicat sub auspiciile Asociației franco-daneze din Paris şi a Fundației Fonds de Rask-Orsted din Copenhaga, cu o prefață de Frithjof Brandt.

Toate drepturile asupra ediției de față revin EDITURII SCRIPTA, 1992 ISBN 973-95414-6-8

SOREN KIERKEGAARD, s-a născut la 5 mai l8l3, la Copenhaga. Era al şaptelea copil al lui Michael Pedersen, atunci în vârstă de 56 de ani, negustor bogat.
Când Soren va avea şase ani, în l8l9, unul din fraţii lui moare. Michael Pedersen este cuprins de groază: credincios cum era, vede în toate întâmplările triste care ating familia lui - în scurt timp, din cei şapte copii nu-i vor rămâne decât doi - o pedeapsă pentru îndrăzneala de a-l fi blestemat pe Dumnezeu, pe când era copil sărac, în Iutlanda lui natală, într-un moment de deznădejde.

Angoasa permanentă întreţinută de această întâmplare trecută va fi transmisă fiului, direct (tatăl i-o va povesti de multe ori, însoţind povestirea de temerile lui) şi indirect, de aceea ea va constitui nucleul generator al mai multor opere kierkegaardiene şi va fi numită „marele cutremur".

În acelaşi timp, tatăl îi transmite fiului şi o altă nelinişte: cea pe care credinţa în Iisus o trezeşte în spiritele religioase (accentul era pus pe momentul crucificării), de aceea tânărul Soren va numi credinţa creştină „cea mai inumană dintre cruzimi".

În toamna lui 1830 se înscrie la Universitatea din Copenhaga, unde urmează cursurile de filozofie şi filologie. Trece cu strălucire examenele la sfârşitul anului, dar se decide să urmeze Facultatea de teologie, din dorinţa secretă de a afla adevărul despre predestinare (tatăl său îi inoculase spaima că nu va trece de vârstă de 34 de ani) şi răspunsuri la întrebări ca: imaginea istorică a lui Cristos se împacă cu existenţa lui eternă? Dar moartea cu reînvierea?

De aceea, din multele figuri care s-au perindat la catedrele de teologie, el se opreşte asupra lui H.N. Clausen, ale cărui interpretări adecvau creştinismul la logica umană:

Cristos a fost văzut nu cu ochii cu care vedem lucrurile înconjurătoare, ci cu ochii sufletului; din suflet, acest adevăr a trecut în cărţile sfinte. Această explicaţie i-a luminat tinărului drumul spre înţelegerea religiei şi-l va îndepărta definitiv de studiul ştiinţelor exacte.

Până la 30 de ani, când va publica prima sa carte, Kierkegaard îşi va concentra atenţia asupra artelor: literatură, muzică, pictură, teatru, estetică. Muzica i se părea expresia subiectivităţii pure, teatrul - lumea de dincolo de cortină, fără legătură cu lumea reală, întrerupe studiile universitare şi se dedică lecturii. Citeşte filozofii vremii, dar nu se opreşte decât la cei care îşi puneau, ca şi el, întrebări despre Cristos; de aceea îl va atrage germanul Schleiermacher.

În l834, două morți în familie — mama şi o soră - reaprind spaima pedepsei divine în sufletul tânărului, care este profund tulburat de această fatalitate nedreaptă.

În l837, noi frământări îl vor oprima şi în urma certurilor dese cu tatăl său, care nu vedea cu ochi buni întreruperea studiilor de teologie, pleacă de acasă. Bătrânul Michael Pedersen e profund rănit; fiul se va întoarce după un an, cei doi se împacă, dar bătrânul moare. Moartea lui va deschide o altă rană în sufletul lui Soren, dar îl va impulsiona să-şi reia studiile de teologie, pe care le va încheia în l840, la Berlin. Reîntors la Copenhaga, o întâlneşte pe frumoasa Regine Olsen, de numai 17 ani, şi un scurt timp trăieşte uimit clipe de mare încântare. Se logodesc. Dar în timp ce Regine, copil fără griji, veselă şi optimistă, aşteaptă căsătoria ca pe o nouă sărbătoare care să-i aducă veselie, panglici colorate şi bomboane, tânărul Soren se afundă în tristețe, gândindu-se că firea lui melancolică, ironică, tranşantă, îi va aduce numai suferințe Reginei.

Rupe logodna, fapt care le va provoca amândurora imensă durere şi un lung scandal public în bună lume burgheză. Furtunile interioare continuă să facă ravagii, iar Soren trăieşte sentimentul că va înnebuni Consultă mai mulți psihiatri, care nu-i descoperă nici o boală.

Teza de doctorat - Conceptul de ironie -, cu raportare la Soevdleai aduce în 1841 titlul de magister artium.

A scrie devine pentru el indispensabil şi, în l843, prima sa carte intitulată Sau-sau va avea un succes răsunător.

Tânărul Kierkegaard îşi făcea cunoscute aici nu numai frământările sale sufleteşti, ci şi gândirea, care, deşi în faza de debut, avea deja piloni solizi. În acelaşi an apar încă două lucrări: Teamă şi cutremur şi Repetiția, eseu de "psihologie experimentală. În l844 apar Fărâme filozofice, care tratează chestiunea salvării sufletului şi beatitudinea eternă, construite pe un dat istoric, şi Conceptul de angoasă, a cărei temă este căderea omului prin păcat.

În anul următor publică un alt volum stufos, Etape pe drumul vieții, din care fac parte şi eseurile Banchetul şi

Vinovat?Nevinovat? Acesta din urmă povesteşte ruptura logodnei cu Regine Olsen, explicând încă o dată motivele care l-au determinat s-o facă.

Ziarul de scandal „Corsarul" începe o murdară şi nedreaptă campanie denigratoare la adresa lui Kierkegaard, care nu va sfârşi decât după moartea filozofului, în anul l846.

O nouă operă vine să completeze Fărâmele filozofice: Post-scriptum la Fărâme filozofice, tratând din nou despre adevărul creştinismului. Despre iubirea divinului scrie în Viața şi domnia iubirii, care apare în l847. Ultima operă publicată în timpul vieții sale este Boală de moarte, axată pe noțiunile de disperare şi păcat.

Soren Kierkegaard moare la ll noiembrie l855. Jurnalul seducătorului este un fragment din această operă complexă, foarte bogată, elaborată dintr-un preaplin sufletesc şi de gândire, dintr-un preaplin al trăirii opresante a suferinței negăsirii de sine. Nu este, cum s-ar crede la prima vedere, un roman de dragoste; această trăsătură este secundară. „Aşa cum Şeherazada îşi salva viața povestind basme, tot astfel eu mi-o salvez pe a mea, sau mi-o păstrez, scriind" (Jurnal).

Ca să-l înțelegem bine este necesar să cunoaştem, măcar în ideile sale esențiale, volumul din care face parte.

Voluminoasa carte, cu titlul Sau... sau (Enten... Eller, în daneză), semnată Victor Eremita - unul din pseudonimele lui Kierkegaard - apare în l843.

Se deschide cu o prefață a autorului (ascuns în spatele pseudonimului şi al explicațiilor de tip romantic privind manuscrisul găsit etc.) din care reținem ideea centrală conform căreia ceea ce ascunde fiecare om în intimitatea ființei sale psihice este mult mai bogat decât ceea ce lasă să se vadă în exterior, aşa încât omul adevărat este mai degrabă cel din sine, care nu se manifestă, în timp ce cel care ni se lasă cunoscut nu este decât o ființă convențională, aidoma tuturor ființelor convenționale. Întreaga carte, alcătuită din unsprezece lucrări, diferite că gen, stil şi tematică, demonstrează această idee. Iată de ce Jurnalul seducătorului este doar în plan secund o operă de dragoste; în primul rând el este o explorare a adâncurilor sufleteşti ale omului în situațiile date.

Sau... sau, se compune din două părți.

Prima - cuprinzând opt texte prin care autorul multiplică exemplele în sprijinul tezei sale privind bogăția extraordinară, diversitatea şi complexitatea sufletească a omului - pune accent pe stadiul estetic din cele trei care alcătuise etapele vieții, în gândirea sa.

Cea de a doua face trecerea de la stadiul estetic la stadiul etic, al generalului, al moralei, aşa cum se înfățişează în viața de familie, în societate şi în stat. E o etapă intermediară, scurtă, dar necesară pentru trecerea la adevăratul stadiu, cel mai important al

vieții umane - în concepția lui Kierkegaard -, şi anume, stadiul religios.

Diapsalmata, o suită de texte scurte, în care un suflet trist, rănit, dezamăgit ni se descoperă („Viața mea a devenit o băutură amară, pe care trebuie s-o beau cu încetinitorul, numărând picătură de picătură"), deschide seria exemplificărilor. Etapele erotice spontane sau erotismul muzical urmăresc aceleaşi profunzimi ale sufletului aşa cum le descoperă şi le pune în operă de artă un creator de geniu. Cel mai nefericit reia în discuție o frământare sufletească a autorului, nefericit „prin amintire", adică al cărui suflet este încărcat cu date ale copilăriei sau ale anilor abia trecuți: blestemul pe care tatăl său îl proferase la adresa Domnului, şi din pricina căruia bătrânul aştepta cu spaimă de moarte să fie pedepsit prin copii, şi amintirea rupturii logodnei cu Regine.

Jurnalul seducătorului surprinde sufletul uman, „interiorul", în totală contradicție cu „exteriorul" său: Johan, seducătorul, are o artă desăvârşită de a-şi ascunde intențiile, controlându-şi pas cu pas întregul comportament în relațiile cu Cordelia, astfel încât ea să ia minciunile exprimate frumos drept adevăr, în timp ce adevărul să-i rămână ascuns.

Partea a doua a cărții conține trei texte, ale căror titluri sunt semnificative:

Legitimitatea estetică a căsătoriei, Echilibrul dintre estetică şi etică în elaborarea personalității şi o „scrisoare" către cititor, Ultimatum, în care îndoiala şi neliniştea sunt alungate cu afirmația că „raportat la Dumnezeu, omul greşeşte totdeauna", ceea ce este în măsură să-i dezlege curajul şi să-l îndemne la acțiune.

„Numai adevărul care construieşte este adevăr pentru sine", spune, în încheiere, autorul. Sau... sau clarifică, aşadar, pentru cititor sensul stadiului estetic. Acest stadiu acoperă întreaga vârsta a omului, dar în proporții diferite. Tinerețea îl afişează mai clar. „Numesc estetic în om acel lucru prin care el este în mod ne-mediat ceea ce este". Iar esteticianul (cele două noțiuni nu se referă deci la artă) este „cel care trăieşte în, prin şi pentru estetică ce se află în el". Cu alte cuvinte, esteticianul este cel care-şi face din plăcere scopul vieții, fără a ține cont de bine şi de rău. În acest sens, Johan, personajul principal al Jurnalului seducătorului, este un estetician tipic. Orice estetician răspunde cu voluptate tuturor dorințelor care-l încearcă şi rămâne indiferent la efectul pe care acest lucru îl are asupra celorlalți: „Nici o femeie însărcinată n-are

dorințe mai stranii şi mai nerăbdătoare decât ale mele. Ele vizează când lucrurile cele mai insignifiante, când cele mai sublime, dar toate au, în acelaşi grad, patimă de moment a sufletului" (Diapsalmata). Există însă un lucru care-i întunecă optimismul: neputința de a vedea clar în sine însuşi, de a-şi înțelege hăul interior, de unde dificultatea de a-şi programa existența, care, în loc să fie domânătă de el, îl domână, îi răstoarnă intențiile. Şi atunci alege o soluție salvatoare: ironia, râsul, paradoxul: „Căsătoriți-vă şi o să regretați; nu vă căsătoriți, şi o să regretați; că faceți una sau alta, le veți regreta în aceeaşi măsură. Râdeți de nebuniile acestei lumi, şi veți regreta; plângeți-le, şi veți regreta; că veți râde sau veți plânge, veți regreta în aceeaşi măsură" (Diapsalmata).

Există în Jurnalul seducătorului şi o altă noțiune utilizată de autor în sens diferit de cel curent: interesantul din viață: orice situație care obligă la o soluție neconvențională, care şochează. Romanul exemplifică interesantul, de aceea a şocat. O dovadă în acest sens este scrisoarea pe care o tânără din Copenhaga i-o adresează lui Andersen, aflat la Paris când Sau... sau apărea în librării:

„Pe cerul literelor a apărut o cometă sinistră şi rău prevestitoare. Opera este atât de demonică încât cu greu ai putea s-o laşi din mână. De la Confesiunile lui Rousseau n-am auzit că vreo altă carte să fi avut un atare succes. În prima parte este estetică, adică dăunătoare; în partea a doua este etică, adică mai puțin dăunătoare, deşi femeile ar avea motive de mânie, pentru că autorul, aidoma unui mahomedan, le leagă de ceea ce este limitat şi nu le găseşte alt rost decât acela de a naşte copii şi a le procura plăceri bărbaților. În carte există un dezgust de viață atât de mare încât el nu poate fi decât fructul unui suflet viciat" (Marguerite Grimault - Kierkegaard par lui-meme, Seuil, l962).

Autorul îl îndeamnă pe estetician să se apropie de credință, condiția însăşi a salvării sufletului, a răscumpărării omului.

Notele de subsol aparțin editorului danez. Acolo unde există o explicație a noastră, am menționat: n. tr.

Adăugăm mulțumirilor noastre, încă o dată, întreaga noastră gratitudine domnului Kjeld Jensen, intelectual rafinat, cunoscător al limbii române, îndrăgostit de români şi de România, care a lucrat pentru această traducere cu o pasiune pentru care îl invidiem.

ELENA DAN

Sua passion 'predomânănte e la giovin principiante
Don Giovanni, Aria nr. 4

În aceste clipe - când transcriu textul pe care mi l-am procurat cândva, mâzgălindu-l în mare grabă în timp ce inima îmi bătea să-mi spargă pieptul, trebuie să recunosc că o angoasă greu de stăpânit m-a prins din nou în cleştii ei. În sufletul meu, situația este la fel de plină de nelinişte că atunci, şi doldora de reproşuri.

Contrar obiceiului său, insul nu-şi încuiase sertarele biroului, astfel că tot ce se afla înăuntru îmi stătea la dispoziție. Dar, desigur, nu serveşte la nimic să vreau să-mi înfrumusețez purtarea, amintindu-mi că n-am deschis nici un sertar. Căci unul dintre ele era deschis şi aşa am zărit în el o mare cantitate de file împrăştiate, peste care se afla un in-quarto mare, frumos legat.

Pe copertă era lipită o vignetă albă pe care insul scrisese cu propria-i mâna: Commentarius perpetuus nr. 4.
Şi deşi aşa stau lucrurile, îmi apare totuşi zadarnică încercarea de a mă autoconvinge că dacă coperta cărții n-ar fi fost la vedere şi că dacă acest titlu bizar nu m-ar fi intrigat, n-aş fi cedat poate tentației sau poate i-aş fi opus mai multă rezistență.
Titlul însuşi era straniu, dar nu atât în sine cât prin misterul care-l învăluia.

Uitându-mă cu atenție la filele manuscrise, am constatat că ele conțineau opinii despre viața erotică, sfaturi despre diverse lucruri, bruioane de scrisori de un gen cu totul deosebit, al căror stil nonşalant, dar căutat şi riguros din punct de vedere artistic, I-am apreciat mai târziu. Acum, când cunosc în profunzime conştiința artificioasă a acestui om pervers şi, evocând situația de atunci, înaintez în imaginație spre acel sertar, atent la orice şiretlic posibil, impresia pe care o am mi se pare identică celei a unui comisar de poliție care, intrând în camera unui răufăcător şi deschizându-i tainițele, ar da, în vreun sertar, peste o grămadă de hârtii care serviseră drept bruioane pentru scris sau desenat; pe una din foi, să zicem, s-ar afla desenate frunze, pe o alta s-ar afla o semnătură, pe o alta - un scris invers.

Toate acestea îl asigură clar că pistă e bună, iar satisfacția lui

se amestecă cu un soi de admirație față de sârguință şi cercetările pe care o asemenea descoperire le va pune în mişcare. Se înțelege că în locul lui eu aş trăi alte senzații pentru că nu sunt obişnuit să descopăr crime şi pentru că nu port insigna de polițist. Sentimentul de a mă fi angajat pe un teren interzis îmi apăsa destul de greu conştiința. Cum se întâmpla de obicei în asemenea cazuri, m-am trezit golit de gânduri şi de cuvinte. Se întâmpla uneori ca o impresie pe care ne-o face cineva să ne tulbure atât de mult încât pentru liniștea noastră sa fie suspendată, pentru a-şi reveni în momentele următoare şi, complexă şi agilă în mişcări cum este, să-l învăluie pe necunoscut ca într-o vrajă şi să i se insinueze în cuget.

Cu cât obişnuința de a medita este mai puternică, cu atât devine gândirea mai repede stăpână pe ca însăşi şi, ca un agent de la serviciul de paşapoarte, se familiarizează atât de mult cu chipurile cele mai stranii încât nu se va mai lăsa uşor derutată. Or, în cazul meu, deşi am convingerea că nu-mi pierd lesne firea, prima surpriză a fost zdrobitoare. Îmi amintesc că m-am speriat, c-am fost pe punctul de a leşina, că-mi era teamă să nu apară individul. Închipuiți-vă c-ar fi intrat şi că m-ar fi găsit leşinat, cu mâna pe sertar!

Aaaah, cât de interesantă[1] devine viața când ai conştiința încărcată! Titlul lucrării în sine nu-mi frapase imaginația, pentru că-l luasem drept o culegere de extrase, ceea ce-mi părea cu totul firesc, ştiindu-l zelos în studiu.

Conținutul însă era cu totul altceva decât ceea ce crezusem: era nici mai mult nici mai puțin decât un jurnal, ținut chiar cu mare grijă. Şi deşi, judecând după ceea ce ştiam despre el, un comentariu al vieții sale nu mi se părea deloc indicat, după prima aruncătură de ochi în jurnal n-am mai putut spune că titlul nu fusese ales cu gust şi pricepere, ca o mărturie - despre el şi despre situația de viață în care fusese pus - a unei adevărate superiorități estetice şi obiective.

Acest titlu este în perfectă armonie cu întregul conținut. Viața lui a fost o încercare de a trăi poetic[2]. Dotat cu capaCâtătea rară de a descoperi interesantul în viață, a ştiut să-l găsească şi, găsindu-l, a ştiut să redea ceea ce a trăit cu o incontestabilă

---

[1] InteKsannd vieţii: Kierkegaard numeşte "interesant" "categoria decisivului, a hotărîlorului, a momentului critic", "linia de demarcaţie între estetic şi etic". între această categorie şi cea a ironiei, el găseşte o mare afinitate; personalitatea lui Socrate reunea interesantul şi ironia (n.tr.).

[2] Sens aparte: a face limpede şi transparentă valoarea eternă a persoanei (n.tr.).

vocație poetică. Din această pricină, jurnalul său nu este exact în privința faptelor relatate; nu este nici ceea ce se cheamă o povestire; nu este redactat la modul indicativ, ci la modul subjonctiv.

Deşi detaliile, cum este normal, au fost înregistrate după trăirea unui fapt sau a altuia, uneori chiar la mult timp după aceea, narațiunea dă uneori impresia că totul se petrece în chiar acele clipe. Dramatismul acțiunii este uneori atât de intens, încât ți se pare că vezi desfăşurându-se totul în fața ochilor. E de necrezut să fi scris jurnalul într-un scop anume; e mai mult decât evident că în sens strict acesta n-avea pentru el decât o importanță personală, iar ansamblul ca şi detaliile ne împiedică să credem c-avem în fața noastră o operă literară şi încă una destinată tiparului. E adevărat că dacă l-ar fi publicat, n-ar fi avut a se teme, fiindcă cele mai multe nume de persoane sunt atât de bizare încât e puțin probabil să fie reale. Prenumele, da, ele par să fie reale, iar motivul pentru care cred că le-a păstrat a fost ca să ştie - el şi nu altcineva - despre cine este vorba, în timp ce terțe persoane să fie uşor induse în eroare cu ajutorul numelui de familie. Cel puțin aşa stau lucrurile cu tânăra Cordelia, pe care am cunoscut-o şi cu şi spre care se îndreaptă tot interesul lui. Fata se numea într-adevăr Cordelia, dar numele de familie nu era Wahl. Dar cum s-ar explica faptul că jurnalul a îmbrăcat o haină atât de poetică? Răspunsul nu e greu de dat: individul era înzestrat cu o fire poetică, nici prea bogată, dar nici într-atât de săracă încât să nu distingă realul de poezie. Nuanța poetică este contribuția lui, e un adaos. Acest adaos nu este altceva decât poezia de care se bucura din plin în conjunctura poetică a realității şi pe care el o transpunea în reflecție poetică. Era al doilea profit al său; scopul întregii lui vieți era să profite plenar de tot ceea cen oferea plăcere. În primul caz, profita personal de conjunctura estetică, în al doilea profita estetic de personalitatea lui. Profită în mod egoist atât de ceea ce-i dădea realitatea, cât şi de roadele realității la care contribuise şi el. În acest din urmă caz, personalitatea lui se retrăgea în umbră pentru a se putea bucura de conjunctură ca şi de sine însăşi, în conjunctura respectivă. În primul caz, insul avea totdeauna nevoie de realitate, care-i oferea conjunctură, elementul; în cazul al doilea, realitatea era înecată în poezie. Rezultatul primului stadiu era deci starea sufletească din care a ieşit jurnalul ca relatare a celui de-al doilea stadiu, acest din urmă cuvânt având un sens puțin diferit pentru fiecare din cele două cazuri. Datorită echivocului în care se scălda viața lui, insul trăia constant într-un

fel de vrajă poetică. Înapoia lumii în care trăim, departe, se găseşte o altă lume; raportul lor reciproc seamănă cu cel care există între două scene de teatru situate una în spatele celeilalte. Printr-o perdea subțire de voal se vede o lume parcă de voal, mai uşoară, mai eterată, de o altă natură decât lumea reală. Mulți dintre oamenii care se plimbă în carne şi oase în lumea reală aparțin de fapt lumii de voal. A se pierde astfel, puțin câte puțin, a dispărea, aproape, din realitate poate fi un lucru sănătos sau unul morbid. Cazul acestui om, aşa cum l-am cunoscut eu odinioară, fără a fi făcut cunoştință cu el, era cel morbid. El nu aparținea realității, deşi avea mult de-a face cu ea. Plutea pe deasupra ei, şi chiar când i se abandonă în mod absolut era departe de ea. Dar nu binele îl îndepărta şi, în fond, nici răul; nici azi n-aş îndrăzni să spun altceva despre el. Avea puțin din ceea ce se cheamă exacerbațio cerebri[3], pentru care însă realitatea nu dispunea de un stimulent suficient de puternic, ci doar de unul prea slab. Nu sucomba sub povara realității, nefiind totuşi atât de slab încât să n-o poată suporta; dimpotrivă, era prea puternic, dar această putere era la el o boală. Îndată ce realitatea îşi pierdea calitatea de stimulent, se trezea dezarmat; în aceasta constă răul din el. Era conştient.de acest lucru chiar în prezența stimulului - şi în această conştientizare stătea răul. Am cunoscut-o pe tânăra a cărei poveste ocupă cea mai mare parte a jurnalului. Nu ştiu dacă el mai sedusese şi alte fete; din jurnal reiese c-o mai făcuse. Pare să fi fost priceput şi în alt soi de practici, ceea ce nu ar fi fost departe de el; acțiunile îi erau atât de puternic mareate de domnia intelectului, încât nu e de crezut c-ar fi fost un seducător de duzină. Jurnalul este elocvent, de pildă, în privința dorințelor lui capricioase: uneori dorea să obțină salutul unei persoane, atât şi nimic mai mult, pentru că salutul era tot ce putea da mai frumos persoana respectivă. Cu darurile lui spirituale a ştiut să atragă în capcana tentațiilor amoroase o tânără fată şi asta fără a dori s-o posede în sensul propriu al cuvântului... îmi închipui că ştia să aducă sentimentele unei fete până la punctul lor culmânănt, de unde ea nu mai avea altă ieşire decât aceea de a-i sacrifica lui totul.

Şi tocmai când fata era adusă în acest punct, el dispărea fără să fi pronunțat cel mai neînsemnat cuvânt de insistență, cea mai neînsemnată declarație de dragoste, cea mai mică promisiune. Impresia însă fusese creată, iar neferiCâtă se zbătea între durere şi

[3] Excitaţie cerebrală.

amărăciune, ambele fără ieşire; mai întâi pentru că nu exista nimic concret de care să se agațe, apoi pentru că sufletul ei era pradă unui chin infernal: uneori îşi făcea sieşi reproşuri, iertându-l pe el, alteori îi făcea lui reproşuri, dar ajunsă aici trebuia să se întrebe dacă nu cumva totul nu fusese decât o biată închipuire. Căci existaseră oare altfel decât în închipuire relațiile lor? N-avea cui să i se destăinuie, pentru că-şi dădea seama că n-avea ce să destăinuie. Poți să povesteşti altcuiva un vis; ea însă n-avea un vis de povestit ci o realitate, dar îndată ce-ar fi vrut s-o povestească pentru a-şi linişti sufletul chinuit, îşi dădea seama de faptul că n-avea ce să spună. Şi acest lucru o chinuia îngrozitor. Nimeni, în afară de ea, nu-şi putea da seama de nimic, şi cu toate acestea neliniştea n-o slăbea o clipă. Fata era o victimă de un fel deosebit. Nu semăna cu tinerele care aveau motive de suferință, pentru că societatea le aruncase la marginile ei sau pentru că-şi închipuiau c-ar fi fost scoase în afara ei, motive pentru care ele îşi vărsau suferința fie în ură, fie în iertare. Victimele de felul ei erau în afara oricărei schimbări vizibile, viața le era aceeaşi ca şi mai înainte, primeau respectul de totdeauna şi cu toate acestea erau schimbate; ele nu-şi puteau explica schimbarea, cei din afara lor nu-şi puteau da seama de ea. Viața lor nu era nici distrusă nici întreruptă într-un punct al ei, ci doar repliată asupra ei însăşi. Pierdute pentru alții, dar şi pentru ele însele, căci nu reuşeau să se regăsească. Şi cum să regăsească drumul străbătut de tânărul ale cărui picioare aveau proprietatea de a nu lăsa nici o urmă a trecerii lui pe acolo (aceasta era imaginea cea mai potrivită a intelectualismului său infinit), cu alte cuvinte, cum puteai spune că aceasta sau aceea dintre victime era opera lui? Da, viața îi era mult prea intelectuală ca să fi fost un seducător de duzină. Uneori avea un corp parastatic[4]

Şi atunci nu mai era decât pură senzualitate. Chiar aventură lui cu Cordelia era atât de încâlCâtă încât el se putea prezenta pe sine drept cel sedus, în timp ce fata nu mai era sigură de nimic: într-atât sunt de vagi urmele prezenței
Lui că nici o probă nu poate fi invocată. Indivizii nu erau altceva pentru el decât nişte stimulente; şi îndată ce acțiunea provocată de ei se consuma, el se debarasa de aceştia precum arborii se debarasează toamna de frunze: frunzele se veştejeau, el reîntinerea. Dar, de fapt, ce se petrece în capul lui? Eu cred că va

[4] Corp aparent, ca cel în care, conform unei concepții eretice, s-ar fi întrupat însuşi Isus, şi care nu era un adevărat corp uman.

sfârşi el însuşi înşelat de sine în modul în care i-a înşelat pe ceilalți. Pentru că i-a înşelat în ceea ce ține de interiorul lor, iar nu de anumite relații exterioare. E revoltător să-l îndrumi pe cărări false pe călătorul care te-a întrebat care e drumul cel bun şi să-l laşi pradă rătăcirii în eroare. Şi e încă mai revoltător să aduci pe cineva în situația de a-şi înşela propriul sine. Călătorul care rătăceşte în voia erorii are măcar consolarea că fiecare loc îi oferă o nouă perspectivă şi, o dată cu aceasta, speranța că ar putea fi aproape de drumul cel bun; dar cel care-şi înşală propriul sine nu are un teren atât de vast pentru acțiune. Îşi dă repede seama c-a intrat într-un ciclu din care nu ştie cum să iasă. Cred că aşa se vor petrece lucrurile şi cu el şi încă într-un mod mult mai drastic. Şi nu se poate imagina nimic mai penibil decât situația în care un țesător de intrigi îşi îndreaptă toată agerimea lui de intrigant spre sine însuşi, deoarece conştiința s-a trezit şi trebuie să iasă din încurcătura în care se află. În această situație, faptul de a avea mai multe ieşiri ale vizuinei lui de vulpe nu-i mai serveşte la nimic. Chiar în momentul în care sufletul lui neliniştit crede că a zărit o geană de lumână descoperă că a dat peste o nouă intrare şi aleargă, urmărit de disperare, ca un vânat îngrozit, căutând mereu o ieşire, dar nu dă decât peste alte şi alte intrări în sufletul lui. Un asemenea individ nu este totdeauna ceea ce numim un nelegiuit; adesea el însuşi este mâhnit de intrigile pe care le-a țesut şi exact din această pricină pedeapsa care va cădea asupra lui va fi cu mult mai teribilă; căci ce este durerea căinței comparată cu această nebunie conştientă? Pedeapsa lui este de natură pur estetică; expresia „conştiința se trezeşte" este prea etică raportată la el. Conştiința este concepută de el ca o cunoaştere superioară, care ia forma neliniştii şi care, într-un sens mai adânc, departe de a-l acuza, îl ține treaz, nu-i îngăduie repaos în agitarea lui sterilă. Nu se poate spune despre el nici c-ar fi smintit, pentru că mulțimea gândurilor lui limitate nu este împietrită în eternitatea demenței. Şi bietei Cordelia îi va fi fost greu să-şi găsească liniştea. În adâncul inimii, ea îl iartă, dar sufletu-i nu-şi găseşte împăcarea; îndoiala apare iar şi iar.

Cordelia a rupt logodnă, cauza nefericirii proprii este ea însăşi, mândria ei a aspirat spre ceea ce este ieşit din comun. S-a căit, dar tot nu-şi găseşte împăcarea; gânduri acuzatoare o dezvinovățesc. El, prin şiretenia lui, a împins-o spre astfel de pretenții. Iată de ce îl urăşte. Inima i se uşurează blestemând. Dar împăcarea nici acum n-o găseşte. Îşi face reproşuri că l-a urât, ea care nu este decât o păcătoasă; îşi face reproşuri că va rămâne pentru

totdeauna vinovată, deşi el a uzat de toate perfidiile. A fost crud cu ea căci a înşelat-o şi a fost cu atât mai crud cu cât a trezit în ea gândul schimbător, convertind-o spre estetic; de-acum ea nu va mai fi capabilă să urmeze o unică chemare şi va pendula între mai multe. Amintirea se trezeşte în suflet, fata uită de greşeală şi de vină, clipele frumoase revin în memorie şi ea îşi pierde dreapta judecată într-o exaltare morbidă. În aceste momente nu numai că şi-l reaminteşte, dar îl şi înțelege cu o clairvoyance[5] care dovedeşte că a fost schimbată foarte mult. Şi atunci nu mai vede în el nici insul nelegiuit, nici insul nobil; impresia despre el rămâne pur estetică. Mi-a scris o dată un bilețel în care se exprimă astfel la adresa lui:
„Uneori nu era decât intelectualul, şi atunci femeia care eram eu se pulveriza; alteori era atât de sălbatic, de pasionat şi de plin de dorințe, încât mă făcea să tremur. Se întâmplă câteodată să nu fiu pentru el decât o străină, după cum se întâmpla să mi se abandoneze cu totul; şi dacă, în acest din urmă caz, îl cuprindeam în brațe, totul se schimbă brusc şi ceea ce îmbrățişam eu era un nor. Cunoşteam această expresie - «a îmbrățişa un nor»[6] înainte de a-l întâlni pe el, dar abia el m-a ajutat s-o înțeleg; de câte ori o folosesc îmi amintesc de el şi tot lui îi datorez fiecare din gândurile mele. Mi-a plăcut totdeauna muzica, dar abia în el am găsit un instrument fără pereche, totdeauna vibrant şi de o amplitudine de care nu sunt în stare instrumentele muzicale cunoscute; era suma tuturor sentimentelor, tuturor stărilor sufleteşti; nici un gând nu era prea savant pentru el, după cum nu exista vreunul care să-i pară prea disperat; putea să se dezlănțuie ca o furtună de toamnă şi putea să-ți şoptească într-un fel imperceptibil. Nici o vorbă pe care i-o spuneam nu era în afara interesului său, deşi nu pot spune că toate vorbele mele au avut şi un oarecare efect, prea nu-mi dădeam seama de ceea ce trezeau. Ascultam această muzică provocată de mine însă-mi. Cu o angoasă de nedescris, dar misterioasă, binefăcătoare şi inefabilă, ascultam această muzică pe care o provocăm şi parcă n-o provocam, în acelaşi timp, fiindcă ea era totdeauna armonioasă iar el mă fermeca totdeauna".
Oribil pentru ea şi încă mai oribil pentru el. Eu însumi îmi stăpânesc cu greu angoasa când mă gândesc la aceste lucruri. Şi

---

[5] În franceză în text: clarviziune.

[6] Aluzie mitologică. Se spune despre Ixion, regele lapiţilor, pe care Zeus l-a purificat de fărădelegea de a-şi fi omorît socrul, că, drept recunoştinţă, nelegiuitul a încercat s-o necinstească pe Hera, în locul căreia însă Zeus a pus un nor cu chipul şi înfăţişarea ei.

eu am fost antrenat în această lume nebuloasă, această lume de umbre unde în fiecare clipă ți-e teamă şi de propria ta umbră. Deseori încerc zadarnic să mă smulg din ea; în loc de a mă smulge, mă plimb dintr-un cotlon în altul ca o fantomă amenințătoare, ca un acuzator mut. Oh, e de straniu! În timp ce el a învăluit totul în cel mai mare mister, a apărut un mister încă şi mai mare: eu, devenit confident, dar un confident nelegitim. Nu voi ajunge niciodată să uit această poveste. Uneori mă gândeam să-i vorbesc. Dar la ce bun? Fie ar dezminți totul, susținând că jurnalul nu e decât o încercare poetică; fie mi-ar impune să tac, lucru pe care nu i l-aş putea refuza, gândindu-mă la modul în care am devenit confident. Din păcate, peste nimic nu planează atâta seducție şi atâta blestem ca peste un secret. Am de la Cordelia un pachet de scrisori. Nu ştiu dacă sunt toate cele primite de ea, dar parcă-mi amintesc că într-o zi ea m-a lăsat să înțeleg că distrusese câteva. Am copiat tot pachetul şi le voi insera la locul cel mai potrivit printre alte copii transcrise. E drept că scrisorile nu sunt datate, dar chiar dacă ar fi fost, tot nu m-ar fi ajutat prea mult, fiindcă, pe măsură ce avansează, jurnalul falsifică datele, cu excepția unui singur caz. Orice precizie cu privire la date e abandonată, ca şi cum povestirea, care reprezintă o realitate, ar deveni atât de importantă în desfăşurarea ei, s-ar idealiza într-atât încît orice cronologie ar fi de prisos. În schimb, ceea ce m-a ajutat au fost câteva cuvinte găsite ici-colo în jurnal, care m-au frapat din pricină că nu le vedeam rostul. Comparându-le cu scrisorile, am înțeles repede că le stau la bază. De aceea îmi va fi uşor să inserez scrisorile unde le e locul şi o voi face ori de câte ori jurnalul mi-o va sugera. Dacă nu mi-aş fi dat seama de aceste indicii, aş fi fost vinovat de o neînțelegere, căci cu greu mi-ar fi trecut prin cap că în anumite perioade, aşa cum arată jurnalul, scrisorile au urmat atât de repede una după alta, încît orice cronologie ar fi de prisos. în schimb, ceea ce m-a se pare că fata primea mai multe în aceeaşi zi. Dacă aş fi urmat prima mea părere, le-aş fi împărțit egal şi atunci n-aş fi avut nici cea mai mică idee de efectul pe care-l produseseră, datorită energiei pasionale pe care o transportau şi de care el făcuse uz cu scopul de a o menține constant pe Cordelia pe culmile pasiunii. În afara informațiilor complete privind relațiile sale cu Cordelia, jurnalul mai conține câteva scurte descrieri, intercalate ici şi colo, semnalate pretutindeni printr-un nota bene marginal, şi care n-au nici o legătură cu povestea Cordeliei. Dar tocmai ele m-au edificat asupra unei expresii folosite des de către el şi pe care n-aş fi înțeles-o cum trebuie: ca să fii sigur că prinzi peştele,

trebuie să ai totdeauna undița pregătită. Dacă ar mai fi existat un alt volum, al jurnalului precedent acestuia, aş fi găsit probabil multe asemenea descrieri pe care tot el le numeşte undeva actiones in distans[7]; cu alte cuvinte, Cordelia îl preocupa prea mult ca să mai aibă vreme şi pentru altele.
La puțin timp după ce a abandonat-o, a primit de la ea câteva scrisori pe care i le-a trimis înapoi fără a le fi deschis. Aceste scrisori se găsesc printre cele pe care mi le-a încredințat Cordelia. Le deschisese ea, încît ori ce cronologie era de prisos eu pot să-mi permit să le copiez. De conținutul lor nu mi-a vorbit niciodată, dar, uneori, făcând aluzie la relațiile ei cu Johan, avea obiceiul să citeze câteva versuri scurte, aparținând lui Goethe - dacă nu mă înşel - care, judecând după diversitatea stărilor ei sufleteşti şi după tonul diferit pe care-l determinău, puteau însemna foarte multe lucruri: Gehe, Verschmahe Die Treue, Die Reue Kommtnach[8].

Iată scrisorile lui Johan,

Nu te numesc Johan „al meu ", căci ştiu bine că n-ai fost niciodată al meu; am fost destul de aspru pedepsită pentru că mi-am lăsat inima să se delecteze cu gândul ăsta. Şi totuşi te numesc „al meu ": seducătorul meu, înşelătorul meu, duşmanul meu, asasinul meu, autorul nefericirii mele, mormântul bucuriei mele, abisul nenorocului meu.

Te numesc al meu şi mă numesc a ta, şi ştiu că asta îți va încânta urechile ca altădată, ție, care îți plecai cu mândrie capul pentru a mă adora, deşi credea gestul acela cântăreşte acum pentru tine cât un blestem, un blestem pentru eternitate.

Nu te bucura la gândul că aş avea intenția să te urmăresc sau să mă înarmez cu un pumnal pentru a te stârni la ironii! Oriunde te-ai ascunde, rămân a ta; de te-ai duce la capătul lumii, voi rămâne a ta; de-ți oferi dragostea la sute de femei, eu rămân a ta şi voi fi a ta şi în ceasul morții.

Chiar acest limbaj pe care-l folosesc pentru a mă adresa ție îți dovedeşte că sunt a ta. Ai avut curajul să înşeli o ființă într-un mod care te-a făcut să devii totul pentru ea, pentru mine, într-un mod care mi-a creat plăcerea nemărginită de a fi sclava ta - sunt a ta, îți aparțin, sunt blestemul tău. Cordelia ta Johan, A fost odată un om bogat[9] care avea oi şi-vaci nenumărate; şi a mai fost o biată

---

[7] Acţiuni cu scop îndepărtat.
[8] în germană în text: Du-te și dispreţuieşte fidelitatea regretul va veni după aceea.
[9] A se vedea „Samuel", cartea a doua, capitolul XII.

fată care nu avea drept toată bogăția ei decât o oiță împreună cu care mânca la masă şi cu care împărțea aceeaşi ulcică de apă. Tu erai omul bogat care posedă toate splendorile pământului, eu eram fată sărmană care nu avea decât dragostea ei. Mi-ai luat dragostea şi te-ai bucurat de ea, pe urmă dorința te-a împins să sacrifici puținul pe care-l aveam, iar de multele tale bogății să nu te atingi. A fost odată un om bogat care avea un mare număr de vite, şi mai mari şi mai mici, şi a mai fost o fată care nu posedă decât dragostea ei. Cordelia ta Johan, Să nu mai existe aşadar nici o speranță? Dragostea ta să nu mai reînvie oare niciodam? Fiindcă ştiu că m-ai iubit, deşi nu-mi dau prea bine seama de unde-mi vine siguranța asta. Voi aştepta, deşi timpul mi separe prea lung, voi aştepta să ți se facă lehamite de dragostea altora şi poate că atunci iubirea ta pentru mine va reînvia. Atunci te-aş iubi din nou ca altădată, ca odinioară, o, Johan, ca odinioară! Răceala ta nesimțitoare față de mine reprezintă adevărata ta fire, Johan? Dragostea ta, bogățiile inimii tale nu erau decât minciună, ficțiune? Abia acum eşti cu adevărat tu însuți? Ai răbdare cu dragostea mea, iartă-mă că te iubesc mereu! Ştiu prea bine că dragostea mea e o povară pentru tine, dar va veni timpul tind te vei întoarce lângă Cordelia ta. Cordelia ta! Ascultă aceste vorbe de rugă: Cordelia ta! Cordelia ta! Cordelia ta

Chiar dacă Cordelia n-a fost la înălțimea a ceea ce-i trezise admirația pentru Johan al ei, se vede totuşi că nu era lipsită de capaCâtătea de nuanțare. Starea ei sufletească se citeşte clar din fiecare scrisoare, deşi uneori exprimarea e lipsită de claritate.

E cazul celei de a două scrisori unde gândurile pot fi cel mult ghicite, nu şi înțelese. Însă, în ceea ce mă priveşte, această imperfecție o face şi mai emoționantă. Prudență, frumoasa mea necunoscută! Prudență! A coborî din caleaşca nu este un lucru chiar atât de uşor; uneori treaba asta poate să fie chiar pasul decisiv.

Aş putea să vă împrumut o nuvelă de Tieck[10], din care puteți afla cum o femeie, coborând pur şi simplu de pe cal, s-a compromis pentru tot restul vieții! Scărițele caleştii sunt uneori atât de stângaci făcute încât eşti obligată să renunți la bună creştere şi, neavând încotro, să sari în brațele vizitiului sau ale vreunui valet. Ei, da, trebuie să recunosc că tipii ăştia sunt de

[10]Die Wilde Engländerin (Englezoaica sălbatică), în Das Zauberschloss (Castelul fermecat), Berlin, l853, XXI, p. 238.

invidiat. Cred că voi încerca să-mi găsesc şi eu un loc de valet la o casă cu multe fete; un valet devine lesne confidentul tinerelor domnişoare.

Dar, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu săriți! Sigur, aveți dreptate, s-a făcut întuneric. Eu, unul, n-o să vă deranjez în nici un fel, voi sta cuminte sub acest felinar de unde vă va fi imposibil să mă vedeți şi - nu-i aşa? - Nu e nimeni timid decât atunci când e privit de cineva, iar privit nu eşti niciodată decât atunci când tu însuți priveşti. Aşa încât, din solicitudine pentru valet, care, cine ştie, s-ar putea să nu fie în stare să reziste la o asemenea săritură, din grijă pentru rochia de mătase sau din grijă pentru franjurii din dantelă, din solicitudine pentru mine, permiteți-i acestui picioruş, a cărui subțirime am admirat-o, să pipăie pământul, riscați adică să vă încredințați lui; va şti să se sprijine, iar dacă tremurați fie şi o clipă la gândul că nu va reuşi să găsească un punct de sprijin, dacă veți tremura chiar şi după ce l-a găsit, puneți repede jos şi celălalt picior, pentru că, în acest caz, cine ar fi atât de crud încât să vă lase să planați în această poziție, cine ar fi atât de lipsit de orice manieră, atât de tândala încât să nu alerge în întâmpinarea frumosului? Vă temeți poate de o terță persoană?

De valet nu vă temeți, asta e clar; de mine nici atât, iar eu am şi văzut picioruşul, şi, cum sunt naturalist, am învățat de la Cuvier să trag toate concluziile care decurg de aici. Grăbiți-vă, deci! Oh, dar această nelinişte vă sporeşte atât de mult frumusețea! O nelinişte care nu e deloc frumoasă în sine, ci doar atunci când îți dai seama de energia care o naşte. Perfect! Iată ce bine a ştiut picioruşul să se implanteze! Am remareat că tinerele fete cu picioare fine ştiu să se țină mai bine pe ele decât cele cu picioare solide, de factor poştal de țară. Cine ar fi crezut? Căci lucrul acesta este contrar experienței. Sărind din trăsură ai mai multe şanse să-ți agăți rochia decât atunci când coborî încet. Dar este iarăşi puțin neplăcut să te plimbi în caleaşca, dar să nu te dai jos din ea; degeaba franjuri şi dantele, dacă nimeni nu vede nimic; s-a zărit totuşi profilul sumbru al unui bărbat înveşmântat până sub ochi. De unde vine nu se poate vedea, fiindcă lumina felinarului te orbeşte. Depăşeşte caleaşca în clipa când aceasta se pregăteşte să intre pe poarta casei. Şi atunci, în chiar clipele acelea, o privire piezişă o fulgeră. Fata se roşeşte, trage cu putere aer în piept şi uită să-l dea afară. Ochii vorbesc de enervare şi de dispreț mândru; apoi, când apare o lacrimă, devin rugători; cu accept şi lacrimile şi rugă, căci, deopotrivă de frumoase, au în fața

mea drepturi egale. În acelaşi timp sunt şi rău. Ce număr are casă, oare?... A, iată un raft cu jucării... E poate revoltător să fac treaba asta, dar, frumoasa mea necunoscută, voi urma drumul luminat... A şi uitat ce s-a întâmplat zilele trecute, treabă uşoară atunci când nu ai decât şaptesprezece ani; dacă se întâmpla să ieşi după cumpărături, ai o plăcere nespusă să iei toate lucruşoarele care-ți cad în mână. Nu m-a văzut încă. Sunt la celălalt capăt al tejghelei, destul de departe de ea, ba chiar pe partea cealaltă. Pe peretele opus se află o oglindă; ea nu se sinchiseşte de această oglindă, în schimb oglinda se sinchiseşte de ea. Cu câtă fidelitate îi redă imaginea! E ca un sclav umil care-şi dovedeşte ataşamentul prin fidelitate, un sclav pentru care ea prezintă cea mai mare importanță, dar care n-are pentru ea nici o importanță, un sclav care îndrăzneşte să-i înțeleagă dorințele, dar nu şi curajul de a face dragoste cu ea. Şi această nefericită oglindă care are acum imaginea ei, dar n-o are şi pe ea, care nu-i poate păstra chipul în ascunzătorile ei tainice, smulgând-o vederii lumii întregi, căci nu ştie altceva decât s-o arate altora cum mi-o arată mie acum! Ce supliciu pentru un bărbat dacă ar fi în locul oglinzii! Şi cu toate astea, nu sunt oare destui bărbați care au întru totul trăsăturile oglinzii? Care nu posedă nimic decât în momentul în care arată altora, care nu sesizează decât aparența lucrurilor, iar nu substanța lor? Care pierd totul în momentul în care ceea ce posedă are dorința de a se arăta, exact ca această oglindă care i-ar pierde imaginea îndată ce ea ar dori să-i deschidă inima? Dacă un bărbat nu e capabil să păstreze în memorie imaginea frumuseții nici măcar în clipa prezenței acesteia, el ar trebui, în acest caz, să dorească să fie totdeauna departe de ea, niciodată prea aproape; de aproape, el nu vede ce strânge în brațe, îndepărtându-se, vede din nou... Dar în momentul în care el nu poate vedea obiectul pentru că e aproape de el, în momentul în care buzele lor se unesc într-un sărut, ceea ce strânge în brațe ar putea fi totuşi vizibil pentru ochii sufletului său... Oh, cât e de frumoasă! Biată oglindă, ce supliciu pentru tine, dar, în acelaşi timp, ce noroc să nu ştii ce e gelozia! Capul ei, perfect oval, priveşte înainte, în timp ce fruntea i se înalță pură şi mândră. Pletele-i, închise la culoare, umbresc tandru şi dulce fruntea. Chipul e ca un fruct, perfect rotunjit şi plin, pielea este transparentă şi îmi spun privind-o că la atingere trebuie să fie ca velurul. Nu i-am văzut încă ochii, ascunşi după gene lungi, mătăsoase, întoarse în sus, adevărat pericol pentru cine-i caută privirea. Capul e ca al unei madone, numai puritate şi inocență. Se înclină ca Madona însăşi, fără a se pierde însă în

contemplarea Unicului, iar chipul ei are o expresie extrem de mobilă. Ceea ce contemplă ea c varietatea, lucrurile multiple asupra cărora bogățiile splendide ale pământului aruncă strălucire. Îşi scoate mănuşa pentru a ne arăta, oglinzii şi mie, o mână albă, sculptată cu perfecțiune, ca o operă antică, şi care nu poartă nici un fel de ornament, nici măcar inelul de aur pe inelar - bravo! Îşi ridică privirea şi tot tabloul se schimbă, rămânând acelaşi. Fruntea e parcă mai puțin înaltă, chipul nu atât de perfect oval, dar mai viu. Vorbeşte cu vânzătorul, e bucuroasă, fericită şi locvace. A ales unul, două, trei obiecte, ia altul, ar fi al patrulea, ține mâna pe el, privirea se apleacă din nou, întreabă de preț, pune obiectul deoparte; e fără îndoială un secret la mijloc. Ce destinație să aibă? Vreun logodnic? Dar nu e logodită, asta se vede. E drept, multe fete sunt logodite şi habar n-au de ce înseamnă dragostea, după cum multe fete nelogodite au cel ptlțin un flirt. Să fie cazul să abandonez pista? S-o las în pace cu bucuriiie ei? Se apleacă să plătească, dar şi-a pierdut portmoneul... îşi dă probabil adresa. Nu, adresa nu vreau s-o aud, căci nu vreau să mă lipsesc de surpriză.

Cred cu tărie c-o voi reântâlni şi c-o voi recunoaşte imediat, că poate şi ea mă va recunoaşte; nu uiți, cu una cu două, o privire pieziş aruncată...

Şi când o voi întâlni unde n-o să mă aştept, va fi rândul ei. Dacă nu mă va recunoaşte, dacă privirile ei mă conving de faptul că nu m-a recunoscut, voi avea din nou ocazia s-o privesc pieziş şi atunci vă asigur că-şi va aduce aminte de mine. Nici o grabă, nici o lăcomie; să ne bucurăm de plăcerile vieții rar, dar pe săturate. E predestinată, deci va fi prinsă.

5 aprilie.

Iată ceva ce-mi place: s-o văd absolut singură, seara, plimbându-se pe Oestergade[11]. Sigur că-l văd pe valetul care vă urmează, domnişoară, şi fiți sigură că nu sunt în stare să vă judec atât de aspru încât să-mi închipui că v-ați plimba singură; credeți-mă, experiența mea, cântărind din ochi situația, mi-ar fi semnalat imediat un aspect grav ca acela. Dar de ce suntem atât de grăbită? Suntem anxioasă? Simțim un fel de zvâcnet al inimii care nu se datorează deloc dorinței de a ne întoarce, ci unei temeri nerăbdătoare care ne grăbeşte pasul? Dar ce plăcut e să ne plimbăm singură, cu valetul după noi... Avem şaisprezece ani, am

[11] Stradă în Copenhaga.

citit mult, romane, bineînțeles, şi pe când treceam prin camera fratelui nostru, care discuta cu prieteni de-ai lui, am auzit vorbindu-se despre Oestergade. Apoi ne-am tot învârtit pe lângă ei să aflăm mai multe. Trebuie să cunoaştem un pic lumea, aşa-i stă bine unei fete, dcacum mare... Ce bine-ar fi să putem ieşi de la început singură, urmată doar de valet! Dar cum să ne descurcăm? Uite ce mutră fac tata şi mama! Şi ce scuze să invocăm? Dacă am spune că mergem la o reuniune, n-ar fi deloc ideea cea mai grozavă, căci reuniunea are loc de obicei târziu; l-am auzit pe August vorbind de ora nouă sau zece; ne-am întoarce prea târziu şi atunci am avea şi un curtezan în cârcă. Joia seara, la plecarea de la teatru, ar fi o ocazie excelentă, numai că atunci am fi obligată s-o luăm cu noi şi pe doamna Thomsen cu amabilele ei verişoare. Dacă am fi singură, am deschide măcar fereastra caleştii şi am putea privi. Aşa, unverhofft kommt oft[12]. Mama-mi spunea azi: mă tem că n-ai să termini ceea ce brodezi pentru aniversarea tatălui tău şi ca să fii absolut liniştită, du-te la mătuşa Jette şi rămâi acolo până la ora ceaiului, când va veni Jens să te ia. Ideea asta nu-mi era deloc pe plac, fiindcă la mătuşa Jette te plictiseşti teribil, dar după aceea m-aş putea întoarce singură, cu valetul. Şi când Jens va veni, va aştepta până la zece fără un sfert şi apoi va pleca. Oh, dacă i-aş putea întâlni pe domnul fratele meu sau pe domnul August! Ba nu, asta n-ar fi deloc de dorit, căci s-ar ține după mine până acasă şi atunci unde mai e libertatea mea? Dar dacă s-ar putea să-i văd doar trecând, fără ca ei să mă observe pe mine... Ei, bravo, micuță domnişoară, ce observați dumneavoastră acum şi ce credeți că observ eu însumi? Mai întâi, delicata Mutze[13], care vă vine de minune şi care e într-o armonie desăvârşită cu graba paşilor dumneavoastră. Nu e nici pălărie, nici beretă, ci mai degrabă o capelină.Dar de dimineață nu aveați această capelină: v-a adus-o valetul său ați împrumutato de la mătuşa Jette? Nu cumva sunteți incognito? Oricum, nu e cazul să lăsați voaleta peste toată fața, atâta vreme cât aveți ce arăta. Or, poate nu e voaletă, ci doar o dantelă mai largă? În sfârşit, orice ar fi ea, acoperă aproape toată partea de sus a feței. Bărbia e îndeajuns de frumoasă, poate un pic ascuțită. Gura mică e întredeschisă din pricina grabei.

---

[12] în germană în text: neprevăzutul poate să apară.

[13] în germană în text: capelină, pălărie cu boruri mari.

Dinții - albi ca neaua, ceea ce e în mod deosebit plăcut, căci ei sunt un fel de gardă a corpului care îşi face scut din dulceața seducătoare a buzelor. Obrajii strălucesc de sănăt; te. E de ajuns să lăsăm puțin capul într-o parte pentru a putea pătrunde cu privirea sub voaletă. Atenție, o asemenea privire, aruncată de jos în sus, e mult mai periculoasă decât una gerade aus[14]. E ca la scrimă. Şi ce armă e mai ascuțită, mai pătrunzătoare în mişcarea ei alunecătoare şi, din această pricină, mai înşelătoare, ca o privire? Mareăm o cartă înaltă, cum zice scrimeurul, şi fandăm în secundă; cu cât atacul e mai prompt, cu atât e mai bine". Clipa aceasta e de nedescris: adversarul îşi dă seama că e lovit, că e atins, dar în cu totul alt loc decât cel pe care-l bănuise... Fata înaintează cu vitejie, mândră şi fără teamă. În gardă! Dintr-acolo vine cineva, coborâți voaleta, nu îngăduiți privirii lui profane să vă pângărească. N-aveți idee ce greu vă va fi după aceea să scăpați de neliniştea îngrozitoare pe care v-o transmite. Dumneavoastră nu-l prea observați, în schimb eu observ că insul e stăpân pe situație. Valetul a fost ales drept țintă; da, da, veți vedea îndată consecințele faptului de a vă plimba singură, cu valetul după dumneavoastră. Ei, bine, iată, valetul a căzut. E ridicol, dar ce puteți face? Să vă întoarceți pentru a-l ajuta e imposibil, să vă plimbați mai departe cu un valet murdar şi dezagreabil, ca şi să vă plimbați singură ar fi grav.

În gardă, monstrul se apropie... Nu-mi răspundeți, dar măcar priviți-mă, oare privirea mea vă face să vă temeți? Nu-mi vine să cred că înspăimânt, par a fi un tip blajin, picat din altă lume.

Şi în vorbă mea nu e nimic care să vă deranjeze, nimic care să vă amintească de situație, nici un gest care să vă atingă câtuşi de puțin... Sunteți încă puțin speriată, n-ați apucat să uitați cu cât elan venea spre dumneavoastră acea unheim-liche[15] figură. Vă par un pic simpatic, timiditatea care nu-mi îngăduie să vă privesc vă dă superioritate; asta vă bucură şi vă linişteşte, sunteți aproape tentată să râdeți de mine. Pariez că în acest moment ați avea curajul să mă luați de braț, dacă v-ar veni ideea... Locuiți deci pe Stormgade[16]. Mă salutați rece şi din fugă. E tot ce merit după ce v-am ajutai să ieşiți din încurcătură? Regretați, vă întoarceți să-mi mulțumiți pentru amabilitate şi-mi întindeți mână.

---

[14]în germană în text: directă.

[15]în germană în text: neliniştitoare.

[16]stradă în Copenhaga

Dar de ce v-a fugit sângele din obraz? Mi-am schimbat eu vocea? Mi-am schimbat atitudinea? Privirea nu mi-e la fel de calmă şi de liniştită? Să fie de vină strângerea de rnînă? Să însemne cât de cât ceva o strângere de mână? Da, înseamnă chiar destul de mult, drăgălaşă domnişoară, vă voi explica totul în mai puțin de cincisprezece zile. Până atunci nu vă rămâne decât să vă întrebați: era oare un tip blajin care sare în ajutor ca orice cavaler sau doar gestul lui de a strânge mâna era blând?

7 aprilie.

Aşadar, pe luni, la ora unu, la Expoziție. Prea bine. Voi avea onoarea să fiu acolo la ora unu fără un sfert. O mică întâlnire. Sâmbăta mă hotărâsem dintr-o doară să-i fac o vizită prietenului meu Adolf Brunn, care e mai tot timpul în călătorii. În acest scop mă dusesem pe Wcstergade[17], unde, din câte aflasem, locuia acum. Dar la etajul trei, unde ajunsesem abia trăgându-mi sufletul, nu era de găsit. Şi pe când coboram scara, o voce melodioasă de femeie mi-a rămas în urechi, voce care spunea murmurând: Aşadar, pe luni, la ora unu, la Expoziție; la ora asta ceilalți sunt plecați, dar ştii bine că n-am curajul să te primesc acasă. Invitația nu-mi era făcută mie, ci unui tânăr care, vezi-l dacă poți, a țâşnit pe uşă şi a coborât atât de repede încât nici ochii, nici picioarele mele nu l-ar fi putut ajunge.

Aaaahh, de ce nu sunt lămpi pe scări, aş fi putut vedea măcar dacă merită osteneala să fiu punctual! Dar dac-ar fi fost lămpi, poate n-aş mai fi avut prilejul să aud ce-am auzit. Tot ce există are rațiunea lui de a fi. Am fost şi rămân un optimist!... Dar care e fata? Expoziția e un furnicar de fete tinere, ca să vorbesc că Dona Anna[18]. Şi este exact unu fără un sfert. Frumoasa mea necunoscută, să vă fie logodnicul tot aşa de punctual ca şi mine, sau poate ați prefera să nu vină niciodată cu un sfert de oră mai devreme? Cum doriți. Eu vă stau la dispoziție pentru orice s-ar întâmpla... „Minune încântătoare, zâna sau vrăjitoare, fă să dispară ceața care te învăluie", arată-te, fă ceva să te pot recunoaşte, ştiu că eşti aici şi cu toate acestea eu nu te văd, pentru mine eşti invizibilă. Să fie aici mai multe fete venite din acelaşi motiv ca şi ea? Foarte posibil. Cine poate să pătrundă căile omului, mai ales când el se află într-o expoziție? Uite o fată la

[17]Stradă în Copenhaga

[18]Don Juan, în versiune daneză.

intrarea primei săli, foarte grăbită, atât de grăbită că uită să-şi prezinte biletul la intrare. Oare funcționarul în uniforma lui cea roşie o opreşte? Doamne, Dumnezeule, ce grăbită este! Ea trebuie să fie! De unde-i vine această ardoare intempestivă? Nu este ora unu, nu este încă unu, dar la această oră vă veți întâlni cu iubitul dumneavoastră, amintiți-vă de asta, sau n-are nici o importanță în ce mod vă veți prezenta la întâlnire? Ia te uită ce-i mai zbârnâie picioarele! Când ai ca ea. Sângele cald şi tânăr alergi ca disperat la o întâlnire. Pare pur şi simplu zăpăcită! În timp ce eu, instalat confortabil într-un fotoliu, mă bucur de priveliştea agrestă de aici... Ce drăcuşor de fată! Dintr-un salt, a văzut toate sălile expoziției! Totuşi, nu se scot la vedere dorințele; amintiți-vă de sfatul care i se dă domnişoarei Lisbeth[19]: „Ai, ai, ai, nu e deloc frumos pentru o fată tânără să-şi arate astfel sentimentele!" în sfârşit, e de înțeles, întâlnirea cu acest tânăr e ceva cu totul inocent. De obicei, îndrăgostiții consideră prima întâlnire drept momentul cel mai frumos. Şi eu îmi amintesc, de parcă ieri s-a întâmplat, de prima întâlnire, când zburam spre locul cu pricina, cu inima plină de bucuriile încă necunoscute care mă aşteptau, de prima oară când am bătut la o uşă, de prima fereastră care s-a deschis pentru mine, de prima oară când portița grădinii s-a deschis la atingerea mâinii invizibile a unei fete care încerca să se ascundă, de prima oară când, noaptea, într-o vară, am ascuns o fată sub pelerina mea... Dar această părere ascunde multe iluzii. Dacă o terță persoană îi priveşte pe îndrăgostiți în aceste momente, nu-i găseşte deloc frumoşi. Am fost martor ocular al mai multor întâlniri de dragoste, care, deşi fața era încântătoare, iar băiatul frumos, nu mi-au lăsat deloc o impresie agreabilă, pentru că sunt departe de a fi frumoase, deşi îndrăgostiții, sunt sigur, le găsesc minunate. Într-un sens, experiența îşi poate spune aici cuvântul: e adevărat că pierzi dulcea nelinişte care făcea dorința nerăbdătoare, dar capeți acea atitudine care te ajută să faci clipă cu adevărat frumoasă. Uneori, când văd un bărbat, în atari împrejurări, atât de tulburat încât îți lasă impresia că suferă de delirium tremens, mă simt jignit. Atât poate, atât dă. În loc să aibă calmul necesar ca să se poată bucura de neliniştea frumoasei lui, să-i lase această nelinişte să-i îmbujoreze obrajii şi să-i înflăcăreze frumusețea, el trezeşte cel mult jenă dizgrațioasă. Şi cu toate acestea, se întoarce acasă fericit, imaginându-şi că a trăit clipe

[19]Personaj dintr-o piesă a scriitorului danez Holherg.

minunate. Dar oare ce se întâmpla cu acest tânăr? E ora două. Ce specie ciudată mai sunt şi îndrăgostiții ăştia! Asta e o pramatie! Să laşi o fată să te aştepte? Nu, hotărât lucru, eu sunt un bărbat mult mai demn de încredere! Cel mai bine ar fi s-o abordez acum, când trece prin fața mea a cincea oară. „Scuzați-mi îndrăzneala, frumoasă domnişoară, căutați, fără îndoială, familia dumneavoastră aici, m-ați depăşit de mai multe ori şi, urmărindu-vă cu privirea, am remareat că v-ați oprit de fiecare dată înaintea penultimei săli; nu ştiți, poate, că dincolo de această sală mai este una, unde s-ar putea să fie cei pe care-i căutați". Îmi face o reverență care-i stă bine. Ocazia e potrivită, sunt fericit că tânărul n-a venit; se peseuieşte totdeauna mai bine în ape tulburi; când o fată e pradă emoției, poți risca cu folos o mulțime de lucruri care nu ți-ar reuşi altfel. Am făcut şi eu o reverență în care am pus toată politețea pe care e dator s-o pună un necunoscut într-o atare situație, şi m-am reaşezat în fotoliu, de unde privesc şi admir peisajul agrest. A o urmări imediat ar putea fi riscant, gestul ar putea părea indiscret şi şi-ar lua pe loc măsuri de precauție. Acum crede c-am abordat-o din compasiune şi de aceea sunt în grațiile ei. În ultima sală nu e nimeni, dar asta o ştiu numai eu. Singurătatea îi va face bine.; atâta vreme cât în jur e multă lume, neliniştea persistă, când se vede... ngură, se linişteşte. Am avut dreptate, s-a oprit. După câteva clipe voi trece pe lângă ea ca din întâmplare. En passant[20]. Îmi datorează un salut. S-a aşezat într-un fotoliu.

Biata fată, pare atât de melancolică! A plâns sau doar are lacrimi în ochi? E revoltător să faci o asemenea fată să lăcrimeze! Dar fiți liniştită, vă voi răzbuna! Va afla el ce înseamnă să aştepți! Cât e de frumoasă acum, când vijeliile au trecut şi sufletul s-a liniştit! Firea ei e melancolie şi armonie în durere. E o fire cu adevărat aleasă. Stă în fotoliu, în costumul ei de călătorie, în căutarea bucuriei. Acum costumul nu mai e decât haina durerii, dat fiind că bucuria e în altă parte. Lasă impresia că-i va spune drăguțului ei de iubit adio pentru totdeauna. Ducă-se! Situația e favorabilă, clipa îmi face acum semn. E important ca din tot ce spun acum să reiasă că nu-mi trece prin cap nimic altceva decîl că şi-a căutat familia sau niscaiva prieteni şi să pun în fiecare cuvânt atâta căldură încât totul să se armonizeze cu starea ei sentimentală; numai aşa i-aş putea afla gândurile. A dracului

[20]în franceză în text:În treacăt

haimana, nu cumva el e cel aşteptat, tipul ăsta care merge drept spre ea! Ia te uită, tocmai acum, când totul era aranjat cum aş fi vrut! Nu-i nimic, vom profita şi noi de ceva, totul c să rămânem pe fază, să ne găsim un loc în noua situație. Când mă va vedea, va râde de naivitatea mea, eu care credeam, vezi Doamne, că-şi caută familia, în timp ce ea căuta pe altcineva. Mi-a adresai un zâmbet drăguț; eh, e altceva, înseamnă că mă ia drept confident. Mii de mulțumiri, copila mea, nici nu gândeşti ce valoare are pentru mine acest zâmbet! El e începutul şi începutul e totdeauna mai greu. Acum suntem două cunoştințe, iar cunoştința noastră a avut loc în împrejurări foarte nostime; asta îmi ajunge până data viitoare! N-o să rămâneți aici mai mult de o oră, aşa cred, iar eu în cel mult două ore voi şti exact cine sunteți; altfel, ce naiba, la ce-ar folosi listele de recensământ ale poliției?

9 aprilie.

Să fi orbit eu? Să-şi fi pierdut sufletul meu puterea de a vedea? Deşi am avut-o în fața ochilor, imaginea ei s-a şters, parcă, de tot pentru mine, ca şi cum n-aş fi avut decât o revelație cerească. Şi în zadar îmi cheltuiesc forțele sufleteşti pentru a o evoca. Dar dac-aş întâlni-o, aş recunoaşte-o şi dintr-o sută de fete. A dispărut pur şi simplu, iar inima mea n-are decât o singură dorință: -s-o revăd. Mă plimbam pe Langelinie[21], aparent distrat şi fără a da mare atenție anturajului meu, când deodată o zăresc. Privirile-mi se lipiseră brusc de chipul ei şi nu reuşeam nicicum să le dezlipesc. Nu puteam pur şi simplu să le comand nici o mişcare, ca s-o pot vedea în întregime. Şi de fapt aş putea spune că nu vedeam nimic, ci doar c-o priveam fix; ca scrimeurul care fandează, privirea mea se imobilizase, hipnotizată. Imposibil s-o cobor, imposibil s-o urc, imposibil s-o întorc în mine însumi, imposibil să văd, căci vedeam prea mult. Singurul lucru pe care l-am reținut c că purta un palton verde; atâta tot. E ceea ce se cheamă a lua norul drept Hera. Mi-a scăpat, aşadar, că Iosif, femeii lui Putifar, şi nu mi-a lăsat decât culoarea paltonului ei. Era cu o persoană în vârstă, care putea fi mamă-sa, şi pe care pot s-o descriu din cap până-n picioare, deşi n-am prea privit-o decât en passant. Ăsta-i omul. Tânăra m-a impresionat şi am uitat-o; bătrâna numi-a făcut nici o impresie şi cu toate acestea numai pe ea mi-o amintesc bine.

[21]Faleză mult frecventată în Copenhaga; loc de plimbare.

12 aprilie.

Sunt mai departe prizonier în ghearele unei contradicții. Am văzut-o, dar parcă n-am văzut, căci puțina amintire a imaginii ei pe care o posed nu mă satisface. Ca şi cum ar fi în joc însăşi bunăstarea mea, cer această imagine cu nelinişte şi ardoare şi totuşi ea nu se arată. Mi-aş smulge ochii pentru a-i pedepsi că n-au memorie. Am urlat de nerăbdare cât a trebuit, şi apoi calmul a pus din nou stăpânire pe mine; un presentiment şi o amintire au început să țească o imagine care nu se încheagă totuşi în nici o formă, căci n-am reuşit s-o fixez într-un ansamblu. E ca un desen pe o pânză fină, mai luminos decât fondul, dar pal şi din pricina asta greu de văzut. E o stare sufletească ciudată, cu multe aspecte neplăcute şi care mă convinge de faptul că sunt încă tânăr. Şi mai e ceva care-mi spune acelaşi lucru: faptul de a-mi căuta prada numai printre fetele tinere, nu şi printre femeile tinere. O femeie nu mai are atâta firesc, în schimb are multă cochetărie, de aceea relațiile cu ea nu sunt nici frumoase, nici interesante; sunt picante, dar picantul stă totdeauna pe ultimul loc. Nu speram să mai fiu capabil să gust din nou trufandalele flirtului. M-am lăsat ispitit de dragoste, am obținut ceea ce şmecherii numesc un capriciu pasager, nimic de mirare deci dacă sunt puțin perplex. Cu atât mai bine, îmi promit să fiu puțin mai mult.

14 aprilie.

Nu mă mai recunosc deloc. În fața furtunilor pasiunii, spiritul meu e ca o mare agitată. Dacă cineva mi-ar putea vedea sufletul în această stare, ar avea impresia că vede o barcă afundîndu-sc perpendicular în mare, ca şi cum, în teribila ei grabă, ar vrea să atingă cu vârful fundul prăpastiei. Şi n-ar putea vedea că în vârful catargului veghează un marinar. Forțe frenetice, încălziți-vă! Puneți- vă în mişcare, o, puteri ale pasiunii! Chiar dacă ciocnirea tăişurilor voastre ar arunca, asemeni valurilor mării, spuma lor până la cer, nu veți fi în stare să vă ridicați deasupra capului meu; rămân calm, ca însuşi Regele stâncilor. Cu greu îmi revin. Întocmai păsării de apă, caut în zadar să mă afund în marea furtunoasă a spiritului meu. Şi cu toate acestea, o asemenea furtună este elementul meu, construiesc pe ea întocmai ca Alcedo ispida[22] care-şi construieşte cuib pe apă. Curcanii se înfoaie de furie când văd roşu; aşa se întâmpla cu mine când văd verde, de fiecare dată când văd un palton verde. Şi cum privirea mă înşală

[22]Pescăruşul verde.

adesea, toate speranțele mi se spulberă când văd că nu e vorba decât de purtătorii de targa de la spitalul Frederik[23].

20 aprilie.

O condiție capitală a oricărei mari plăceri este limitarea. Se pare că nu voi avea curînd veşti despre fata care-mi umple atât de mult sufletul şi toate gândurile pe care le nasc regretele mele. Dar trebuie să mă stăpânesc, pentru că şi în această stare de emoție sumbră, misterioasă şi puternică se poate găsi desfătare. Mi-a plăcut totdeauna, în nopțile cu lună, să mă plimb cu vaporul pe unul din lacurile noastre încântătoare. Las pânzele, las ramele, demontez cârma, mă întind cât sunt de lung şi privesc bolta cerească. Când valurile leagănă pe brațele lor nava, când norii fac pe placul vântului şi ascund luna ca s-o dezvelească apoi din nou, când totul aşadar se mişcă, eu îmi găsesc liniştea. Legănatul valurilor mă linişteşte, zgomotul pe care-l fac lovind vasul e ca un cântec monoton, zborul norilor, alternarea luminii cu umbră, totul mă îmbată şi eu visez cu ochii deschişi. La fel fac şi acum; cobor pânzele, demontez cârma, mă întind şi un dor şi o speranță nerăbdătoare mă leagănă în brațele lor; dorință şi speranță se liniştesc şi ele din ce în ce mai mult şi mă leagănă pe valurile bucuriei; ele mă îngrijesc ca pe un copil, deasupra mea bolta îşi înalță cerul speranței, imaginea fetei planează o clipă în fața ochilor mei întocmai ca luna care mă orbeşte aci cu lumână, aci cu umbră. Câtă plăcere să fii legănat astfel pe o apă agitată! Câtă plăcere să fii legănat în tine însuți!

2l aprilie.

Zilele trec şi eu n-am înaintat cu nici un pas. Fetele îmi fac ochi dulci mai mult ca niciodată şi cu toate acestea n-am nici un chef să profit. Pretutindeni o caut numai pe ea. Asta mă face nedrept, îmi tulbură vederea, îmi slăbeşte dorința. În curînd va veni timpul frumos când, parcurgând străzile şi piețele, poți acumula mici creanțe, care, iarna, în viața mondenă, pot fi plătite destul de scump; pentru că o fată poate uita multe lucruri, dar nu şi anumite situații. Viața mondenă te pune în relație cu sexul frumos, dar acest lucru nu c îndeajuns pentru a putea începe o aventură. În viața mondenă orice fată e bine înarmată, împrejurarea e săracă în resurse şi aici acelaşi lucru s-a întâmplat de mai multe ori, deci nu-i mai poți provoca nici un fior voluptuos. Pe stradă e în largul ei şi de aceea totul aici produce un efect mult

[23] Purtătorii de targa de la acest spital din Copenhaga aveau halate de culoare verde.

mai puternic, totul este mult mai enigmatic. Dau l00 de rixdali[24] pentru un surâs de fată într-o situație oarecare pe stradă, dar pentru o strângere de mână mondenă nici măcar zece.

Fireşte, monezile au în cele două cazuri valoare diferită. Odată începută aventura, o cauți în societate pe cea cu pricina. Ai cu ea înțelegeri secrete, care tentează, acesta fiind stimulentul cel mai eficace pe care-l cunosc. Nu îndrăzneşte să vorbească despre ele, dar nu se gândeşte decât la ele. Nu ştie dacă a fost uitată sau nu şi după scurt timp o tulburi în alt chip. Mă tem să nu acumulez prea multe creanțe de acest gen anul acesta, prea mă preocupă fata asta din cale-afară. Într-un sens, câştigurile mele sunt slabe, dar am şansa să trag şi lozul cel mare.

5 mai.

Soartă păcătoasă! Nu te-am blestemat niciodată că ai apărut, te blestem că nu te mai arăți. N-o fi cumva o nouă invenție a ta, ființă de ncimaginat, mamă sterilă a toiului, iu, singur lucru care rămâi din această epocă în care necesitatea a dat naştere libertății, iar libertatea s-a lăsat înşelată şi-a reintrat în burta mamei sale? Soartă blestemată! Tu, singura mea confidentă, singura ființă pe care o cred capabilă să-mi fie aliat şi duşman, mereu aceeaşi în ciuda diversității tale, mereu imaginabilă, mereu enigmă! Tu, pe care te iubesc din tot sufletul meu. Tu, după imaginea căreia mă creez pe mine însumi, de ce nu apari? Nu cerşesc, nu te implor umil să te arăți astfel sau altfel, pentru că un atare cult ar fi idolatrie, adică prea puțin agreabil ție. Te provoc la luptă; de ce nu te arăți? Nu cumva cumpăna universului s-a oprit? Ori enigma ta a fost dezlegată şi te-ai aruncat şi tu în apele eterne? Teribilgînd! Lumea ar fi murit de plictis! Soartă blestemată, te aştept! Nu vreau să te înving prin principii, nici prin ceea ce imbecilii numesc caracter; nu vreau să te visez. Nu vreau să fiu poet pentru alții; arată-te, te creez în vis, apoi îmi devorez poemul şi asta îmi este hrana. Nu cumva mă găseşti nedemn? Aşa cum baiadera dansează pentru gloria Domnului, tot astfel eu m-am dedicat ție. Uşor, slab îmbrăcat, suplu, dezarmat, renunț la tot; nu posed nimic, n-am chef să posed nimic, nu-mi place nimic, n-am de pierdut nimic, dar din pricina asta nici mai demn de tine n-am devenit, de tine care, fără îndoială, te-ai plictisit să le smulgi oamenilor ceea ce iubesc, te-ai plictisit de suspinele lor laşe şi de rugile lor laşe. Surprinde-mă, sunt gata, să nu fie nici o mizã, luptăm pentru

[24]Veche monedă daneză de argint: rigsbankdaler, ieşită din uz.

onoare! Ajută-mă s-o văd, arată-mi norocul care ar părea imposibil, arată-mi-o printre umbrele regatului morții, o voi aduce la lumână, să mă urască, să mă disprețuiască, să fie indiferentă față de mine, să-l iubească pe altul, nu mă tem; dar pune apele în mişcare, să se termine cu liniştea. A mă înfometa în acest mod e o ruşine din partea ta, tu care crezi totuşi că eşti mai puternică decât mine.

6 mai.

Primăvara e pe aproape, totul începe să înflorească. Mai ales fetele. Paltoanele sunt puse la păstrare, paltonul meu verde a fost probabil pus şi el la păstrare. Iată urmările faptului de a cunoaşte o fată pe stradă şi nu în societate, unde afli imediat numele ei, cărei familii aparține, unde locuieşte şi dacă e logodită. Acest din urmă aspect e de foarte mare importanță pentru toți pretendenții cumpătați şi serioşi, cărora nu le-ar trece niciodată prin cap ideea să se îndrăgostească de o fată logodită. Un astfel de personaj ar fi într-o încurcătură mortală în locul meu; ar fi complet zdrobit dacă eforturile lui pentru a-şi procura informații ar fi încununate de succes şi ceea ce ar afla ar fi că fața e logodită. Asemenea lucruri mie nu-mi fac griji. Chestiunea cu logodna nu c decât o dificultate comică, iar eu nu mă tem nici de dificultățile comice, nici de cele tragice. Singurele dificultăți de care mă tem sunt cele plicticoase. Până acum nu mi-am putut procura nici măcar o singură informație, deşi n-am neglijat nimic şi de mai multe ori am recunoscut adevărul din spusele poetului:

Nox et hiems longaeque viae, saevique dolores mo uibus has castris, et labor omnis inest[25].

Poate că fata nu-i din Copenhaga, ci de la țară. Poate, poate, îți vine să turbezi de atâția poate şi cu cât sunt mai mulți cu atât simt că tocmai acest lucru b să mi se întâmple. Sunt mereu gata să plec în căutarea ei. Şi zadarnic o caut la teatru, la concerte, la baluri, la tot felul de plimbări, într-un sens asta-mi face plăcere, căci de regulă o fată care ia parte la toate aceste amuzamente nu merită să fie cucerită. Îi lipseşte, cel mai adesea, fondul primar de simțăminte, care pentru mine e totodată condiția sine quva non. E mai puțin de neînțeles să găseşti o Preciosa printre țigani decât în aceste țarcuri cu animale, unde felele tinere sunt vândute la liCâtăție; o spun fără răutate, bineînțeles.

[25]Ovidiu, vara amandi: în acest teritoriu paşnic e noapte şi iarnă I Drumuri lungi şi dureri atroce şi tot soiul de trude obositoare.

12 mai.

De ce n-ai rămas, copilă, ascunsă înapoia porții? Nimeni n-ar fi văzut nimic, doar orice fată se poate ascunde de ploaie, nu-i aşa? Şi eu fac asta când n-am umbrelă, ba uneori chiar atunci când o am, ca acum, de pildă. Pot, de altfel, să înşir numele câtorva cucoane respectabile care n-au ezitat s-o facă. Stai liniştită, cu spatele la stradă, aşa încât cei care trec să nu ştie dacă te-ai oprit sau dacă nu cumva tocmai intrai pe poarta casei tale. În schimb, a te ascunde după poartă e de-a dreptul imprudent, mai ales din pricina urmărilor; cu cât te ascunzi, cu atât e rriai dezagreabil dacă eşti surprins. Dar dacă te-ai ascuns, stai liniştită, în paza duhului propriu şi a tuturor îngerilor; abține-te să demonstrezi că aştepți cu cea mai mare nerăbdare ca ploaia să stea. Or, dacă vrei să afli treaba asta, fă un pas înainte şi uită-te la cer cu interes. Căci dacă scoți capul arătând curiozitate, timiditate, teamă şi prea puțină convingere, iar apoi îl tragi repede înapoi, orice copil îşi va da seama că te joci dc-a v-ați ascunselea. Iar eu, care iau parte la toate jocurile, să lipsesc tocmai acum? Să nu răspund când sunt întrebat? Să nu crezi că nutresc vreun gând ofensator la adresa dumitale, n-ai avut nici un fel de intenție scoțând capul, ai făcut gestul în modul cel mai inocent. Dar nici pe mine nu trebuie să mă ofensez nici măcar în imaginație; nici numele meu, nici bună mea reputație n-ar suporta-o. În afară de aceasta, dumneata ai început. Te sfătuiesc să nu povesteşti nimănui de accident; greşeala e de partea dumitale. Ce-aş fi putut face eu altceva decât ceea ce orice gentilom ar fi făcut, şi anume să-ți fi oferit umbrela mea? Dar ce s-a întâmplat cu ea, unde e? Formidabil! S-a ascuns în antreul cămăruței portarului. Şi e o fată cum nu se poate mai încântătoare, veselă, voioasă. Îmi puteți oare spune dacă n-ați văzut cumva o domniță, care şi-a scos capul adineauri pe poartă şi părea să n-aibă umbrelă? Pe ea o căutăm, umbrela mea şi eu. Râdeți. Poate-mi îngăduiți să trimit valetul mâine după ea sau preferați să caut o trăsură? Nu vă formalizați, nu e decât o politețe absolut normală. De mult n-am mai văzut o fată atât de veselă, cu privirea copilăroasă, mândră, încântătoare, neprihănită şi curioasă. Mergi în pace, copila mea, dacă n-ar exista un anumit palton verde, aş fi dorit mult să ne cunoaştem. Mai intim. Trece pe strada Kobmagergade. Cât de inocentă şi încrezătoare era! Nici urmă de ipocrizie. Priviți ce pas uşor are, cum îşi întoarce capul! Da, dar paltonul verde cere fidelitate.

15 mai.

Fericită soartă! Toate mulțumirile mele! Avea o ținută dreaptă

şi mândră, misterioasă şi gânditoare ca un brad țâşnit din adâncurile pământului dintr-o singură zvâcnitura, ca un gând care se înalță spre cer enigmatic până şi față de sine, un tot indivizibil. Fagul se împodobeşte cu o coroană ale cărei frunze povestesc tot ce se întâmpla dedesubt; bradul n-are coroană, n-are istorie, el îşi rămâne enigmatic chiar şi sieşi. Aşa era ea. Era ascunsă în ea însăşi, răsărea din ea însăşi, avea în ea o mândrie odihnitoare, asemănătoare zborului îndrăzneț al bradului, deşi bradul e pironit în pământ. O învăluia un soi de melancolie, ceva asemănător gungurițului dulce al porumbelului, o dorință profundă, dar fără obiect. Era o enigmă care-şi continua enigmatic propria sa dezlegare, un secret; ce preț mai pot avea față de acesta toate secretele diplomaților? Față de această enigmă? Şi ce cuvânt poate fi mai frumos decât cuvântul care e dezlegarea ei? Cât e de semnificativ limbajul şi de concis: a dezlega! Câtă ambiguitate în acest cuvânt! Câtă frumusețe şi câtă forță duce cu sine în toate combinațiile în care intră! Enigma este bogăția sufletului atâta vreme cât limbajul n-o dezleagă; enigmă este orice fată. Frumoasă soartă! Toate mulțumirile mele! Dacă aş fi văzut-o astă-iarnă, i-aş fi văzut fără îndoială şi paltonul verde, dar ar fi fost şi rebegită de frig şi asta i-ar fi luat din frumusețe. Dar acum, ce fericire! Am zărit-o la începutul verii, perioada cea mai frumoasă a anului şi în lumina unei după-amiezi. Iarna are desigur şi ea avantajele ei. O sală de dans luminată feeric poate fi un cadru favorizam pentru o fată în rochie de bal; dar se întâmpla totuşi destul de rar să arate bine aici, aşa cum ar cere-o ocazia, pentru că tocmai această cerință creează un efect jenant. Uneori cade în extrema neplăcută. Apoi balul are darul de a pune în valoare efemerul, vanitatea, creând un soi de grabă care alterează plăcerea. Sunt zile când nu mă pot lipsi de sala de bal, pentru că îmi place luxul ei, supraabundența de tinerețe şi de frumusețe, liberul joc al forțelor de tot felul; dar atunci nu plăcere e ceea ce găsesc, ci o infinitate de posibilități. Căci nu o singură frumusețe te subjugă cu farmecul ei, ci o mulțime de frumuseți care-ți trec prin fața ochilor într-o reprezentare globală, în care aceste figuri feminine se confundă şi în care toate mişcările caută ceva, poate repausul, într-o singură imagine. S-a întîmpîat pe cărarea ce duce de la Norreport la Oesterport[26]; era spre şase şi jumătate după-amiază. Soarele îşi pierduse puterea, nu mai rămăsese decât amintirea lui pierdută

[26]Porţi ale unui vechi zid de apărare al Copenhagăi.

într-o dulce rază semănată peste peisaj. Natura respira mai liber. Lacul era calm, lucios ca o oglindă. Vilele liniştite de pe Blegdammen se reflectau în apa de culoarea metalului. Atât cărarea cât şi casele de pe malul celălalt erau slab luminate de ultimele licăriri ale soarelui. Cerul era limpede, un norulcț aluneca tiptil şi se pierdea în oglinda lacului în care-l priveam. Nu mişca nici o frunză. Era ea. Ochii nu m-au înşelat, numai paltonul verde a făcut-o. Deşi aşteptam de. Mult clipa asta, mi-a fost imposibil să-mi domin emoția. Era singură. Am şi uitat cum era îmbrăcată, dar acum am o imagine mult mai clară a ei. Era singură, ocupată cu gândurile ei. Aceste gânduri păreau să țească o imagine de dorințe şi de presentimente, imagine inexplicabilă, ca suspinele tinerelor fete. Este în floarea vârstei ei.

O fată nu se dezvoltă ca un băiat, ea nu creşte, ea se naşte. Un băiat se tot dezvoltă şi are nevoie pentru asta de mult timp, o fată se naşte vreme îndelungată, şi se naşte femeie; doar clipa acestei naşteri vine târziu. De aceea ea se naşte de două ori a doua oară când se mărită; ori poate atunci încetează a se mai naşte?! Atunci e gata născută. Numai Minerva a ieşit din capul lui Jupiter gata formată ca femeie, numai Venus a țâşnit fată tânără din spuma mării, de o tinerețe eternă, neschimbătoare. Femeia nu se trezeşte succesiv, ci dintr-o dată, de aceea ea visează mult timp, dacă nu se întâmpla ca bărbații să-i strice prea devreme visul, trezind-o. Această visare e o bogăție uluitoare. Era ocupată nu cu ea, ci cu interiorul ei şi această ocupație era ea însăşi odihnitoare şi calmă. Numai prin aceasta o fată e bogată şi a o îmbrățişa înseamnă a deveni bogat tu însuți. E bogată, dar nu ştie. E bogată, e o comoară. O învăluia o pace mângâietoare şi puțină melancolie. Era atât de uşoară încât puteai s-o cântăreşti din ochi, uşoară că Psyche purtată de spiriduşi, ba chiar mai uşoară de vreme ce se ducea pe sine.

Dogmaticii discută mult despre înălțarea la ceruri; mie nu mi se pare de neconceput, pentru că Madona nu era din lumea aceasta; o fată tânără e uşoară că un fulg, iată ce e de neînțeles, căci sfidează legile gravitației. Nu observă nimic şi din cauza asta nu se vedea observată. Mă țineam la distanță şi-i sorbeam din ochi imaginea. Mergea agale, tihna ei şi calmul lucrurilor înconjurătoare n-au fost tulburate de nici o grabă.

Un puşti care pescuia stătea pe malul lacului; ea s-a oprit, s-a uitat la suprafața lacului, la undiță. Nu se grăbea, căuta puțină răcoare. Şi-a desfăcut fularul pe care-l avea în jurul gâtului, un gât alb ca neaua, cald şi plinuț, pe care l-a învăluit o boare venind

dinspre lac. Puştiului nu-i plăcea că e privit de cineva şi a întors spre ea o privire flegmatică.

Era ridicol şi mi-a părut bine că ea a râs de el. Câtă tinereţe în râsul ei! Sunt sigur că dac-ar fi trebuit să se bată cu puştiul nu i-ar fi fost teamă de el. Ochii îi erau mari şi strălucitori; dacă i-ai fi privit de aproape ai fi zărit un licăr întunecos care te lăsa să ghiceşti profunzimi insondabile. Erau puri şi inocenţi, dulci şi calmi, plini de veselie când surâdea. Nasul era fin arcuit şi, privindu-l dintr-o parte, ai fi observat că se pierdea sub frunte, devenind din ce în ce mai subţire şi un pic rebel. Şi-a reluat mersul şi eu am urmat-o. Din fericire pentru mine, pe cărarea aceea se mai plimbau şi alte persoane; ca s-o las să se îndepărteze câtuşi de puţin, schimbam cu câte cineva vorbe de circumstanţă, şi dacă ea se îndepărta îndeajuns, o ajungeam din urmă mergând deci în alt ritm decât cel care era al ei. Se îndrepta spre Oesterport. Doream s-o văd mai de aproape, fără să fiu văzut. Şi deodată mi-a trecut prin cap o idee: să intru în casa care era la un colţ al drumului. Cunoşteam familia şi în felul ăsta îi făceam şi o vizită. Am depăşit-o, mergând întins şi fără a arăta în nici un fel că m-ar interesa. I-am mers înainte o bună bucată de drum, am intrat în casa din colţ, i-am salutat, pe rând, pe toţi membrii familiei şi m-am aşezat la fereastra ce dădea spre cărare. Se apropia şi eu nu mă săturam s-o privesc, în timp ce conversam cu gazda, la un ceai, în salon. După cum păşea, nu arăta să fi făcut vreo şcoală de dans; şi cu toate astea, mersul ei nu era unul comun. Avea în el mândrie şi noblеţe simplă, ca şi o oarecare nepăsare. Fereastra nu-mi îngăduia o vedere prea lungă a cărării, ca s-o pot privi fără încetare, în schimb puteam vedea pasarela peste lac şi, spre marea mea mirare, am văzut-o din nou. Şi un gând îmi dădu pe neaşteptate ghes: nu cumva locuieşte prin împrejurimi, unde familia ei va fi închiriat pentru vară un apartament? Începusem să regret vizita, temându-mă că fata nu se va întoarce pe aceeaşi cărare şi că deci am s-o pierd din ochi. Nu puteam să cred altceva văzând-o la capătul celălalt al pasarelei. Dar iat-o că reapare foarte aproape de mine. Brusc mă ridic să-mi iau pălăria şi bastonul, să plec după ea, să încerc s-o depăşesc de câteva ori şi tot de atâtea ori să rămân în urma ei cu scopul de a descoperi unde locuieşte. Dar, vai, în marea mea grabă avui nenorocul să dau peste o doamnă care tocmai servea ceaiul celor prezenţi. S-a auzit un ţipăt teribil, eu am încremenit cu pălăria şi bastonul în mână şi cu unicul gând de a scăpa cât mai repede şi oricum de acolo.

Ca să mă scuz într-un fel onorabil şi să-mi şi motivez plecarea,

exclamai patetic: mă voi exila precum Cain departe de aceste locuri cărora le-a fost dat să vadă acest ceai vărsat!

Dar, ca şi cum totul conspira împotriva mea, gazda avu ideea nefericită să-mi completeze afirmația şi să jure că nu-mi va permite să plec până când nu voi simți cum se cuvine gustul ceaiului, după ce le voi fi servit eu însumi pe distinsele doamne cu alt ceai, în locul celui vărsat, şi după ce, în acest fel, voi fi reparat ceea ce stricasem. Cum eram convins de faptul că pentru gazda mea era o politețe să-mi ceară, în aceste împrejurări, să mă las constrâns să fac acest lucru, nu mai văzui nici o ieşire. Fala dispăruse.

16 mai.

Cât e de plăcut să fii îndrăgostit şi mai ales cât e de interesant să ştii că eşti. E o diferență aici. Pot să mă înfurii la gândul că pentru a doua oară am lăsat-o să-mi scape; dar lucrul acesta îmi poate face şi plăcere. Imaginea pe care o am despre ea este când reală, când ideală. O evoc şi pentru că ea reprezintă realitatea sau pentru că realitatea îi este cauză mi se pare plină de vrajă. Nerăbdarea mi-a dispărut, căci ştiu că nu poate fi decât din Copenhaga şi pentru moment asta-mi ajunge. E un noroc şi e condiția ca imaginea ei să reapară; trebuie să savurez totul pe îndelete. Îmi trebuie mult calm, căci sunt copilul răsfățat al zeilor, căruia îi este dată rara fericire de a fi încă o dată îndrăgostit. Nici un fel de artă, nici un studiu nu pot face să apară dragostea; ea este un dar. Dar dacă am reuşit să fac să apară o nouă dragoste, sunt curios să ştiu cât timp voi putea s-o păstrez. Voi avea pentru ea mai multă grijă decât am avut pentru prima mea dragoste. Norocul nu ne răsfață prea des, dar dacă vine e cazul să profităm. Căci tristețea nu e c-ar fi greu să seduci o fată, ci că e greu să găseşti una care să merite osteneala. Dragostea e plină de mistere, cei mai mulți indivizi se aruncă în necunoscutul, ei cu capul în jos, se logodesc sau fac alte prostii şi, iată, cât ai bate din palme, totul e gata fără ca ei să fi aflat ce au câştigat ori ce au pierdut. De două ori a apărut şi a dispărut; asta înseamnă că de-acum înainte va apărea mai des. Explicându-i faraonului un vis, Iosif îi spunea: „Dacă visul s-a repetat, înseamnă că nu va întârzia să se împlinească". Ar fi totuşi interesant să poți vedea cu oricât de puțin timp înainte forțele a căror apariție condiționează o existență. În aceste clipe viața ei curge liniştit; n-are nici o bănuială de existența mea, încă şi mai puțin de ceea ce se petrece în mine şi încă şi mai puțin de siguranța cu care gândurile mele îi cutreieră viitorul. Pentru că e în firea mea să mă apropii din ce în ce mai

mult de realitate şi să câştig în felul acesta din ce în ce mai multă forță. Dacă se întâmpla ca la primă privire o fată să-mi provoace o impresie atât de puternică încât să nască în imaginația mea chipul idealului, realul, din acel moment, nu mai este de dorit; şi dacă lucrul acesta se întâmpla, oricât ai fi de experimentat, eşti copleşit de fericire. Pe cei care, în această situație fiind, nu se bazează nici pe capaCâtătea proprie de a duce totul spre reuşită, nici pe farmecul personal, îi sfătuiesc să atace puternic chiar din acest moment, căci, copleşiți cum sunt de fericire, capătă în acelaşi timp şi forțe supranaturale. Această stare de copleşire e un amestec bizar de simpatie şi de egoism. Vor pierde însă marea plăcere, aceea de a se bucura de situație, întrucât fiind în ea, n-o pot vedea. Greu de spus ce e cel mai frumos, uşor de spus ce e cel mai interesant. Bine e să ții totdeauna undița din scurt. Căci marea plăcere e, în fond, aici. Simpla posesiune nu e mare lucru, iar mijloacele de care se serveşte o anumită specie de amanți sunt în general din cele mai mediocre; aceştia nu disprețuiesc nici banii, nici puterea, nici influența altora, nici somniferele etc. Dar poate fi dragostea o mare bucurie dacă nu există din partea unuia dintre cei doi abandonul absolut? Pentru asta însă trebuie să ai multă minte, ceea ce acestui soi de amanți le lipseşte.

19 mai.

Cordelia! Aşadar se numeşte Cordelia! Un nume frumos, ceea ce nu e lipsit de importanță, fiindcă se întâmpla de atâtea ori să aşezi vorbele cele mai tandre lângă un nume jenant de urât. Am recunoscut-o de departe, era cu două fete, ambele mergând în stânga ei. După cum mergeau mi-am dat seama de faptul că se vor opri în curînd. Mă aflam în colțul străzii, citeam un afiş trăgând cu coada ochiului la necunoscuta mea. Şi-au spus Ia revedere, cele două au plecat în direcția opusă, ea s-a îndreptat spre locul unde mă găseam eu. Atunci una din cele două fete s-a întors din drumul ei şi a strigat-o destul de tare pentru ca eu s-o pot auzi: Cordelia! Cordelia! Apoi a venit şi cealaltă, a treia, şi au ținut sfat intim împreună, pe şuşotite, aşa că urechea mea, deşi s-a ascuțit cât a putut, n-a prins nimic. Apoi au râs toate trei şi au plecat cu pas înviorat în direcția în care merseseră cele două la început. Le-am urmărit. Au intrat într-o casă de pe Ved Stranden.

Aici am aşteptat mult, convins că Cordelia seva întoarce singură. Dar nu s-a întors. Cordelia! Un nume cu adevărat minunat! Tot aşa se numea cea mai mică dintre fiicele regelui Lear, acea fată minunată căreia îi plăcea adevărul. Aşa e şi Cordelia mea. Îi seamănă, sunt sigur. Numai că la ea modul de a spune

adevărul trebuie să fie altul, şi anume printr-un sărut. Ce buze debordând de sănătate! N-am văzut niciodată altele mai frumoase! Misterul în care îmi place să învălui această nouă întâmplare în propriii mei ochi este o dovadă că sunt îndrăgostit cu adevărat. Orice dragoste are în ea propriu-i mister; aşa şi dragostea perfidă, dacă are în ea elementul estetic necesar.

Nu mi-a trecut niciodată prin cap să mă confesez altora, nici să mă laud cu aventurile mele. De aceea sunt aproape mulțumit că nu-i cunosc adresa, ci doar un loc unde vine din când în când. E posibil ca tocmai din pricina asta să mă fi apropiat de ținta mea. Pot să fac tot felul de observații fără a-i trezi atenția şi, plecând de la acest punct sigur, să-mi uşurez intrarea în familia ei. Dacă această împrejurare se va dovedi însă un obstacol, ei bine, îl voi accepta! Tot ce voi face va fi con amore; aşa şi iubesc: con amore.

20 mai.

Azi am aflat câte ceva despre casa în care a dispărut atunci. Trăieşte acolo o văduvă cu trei fete, gata să-ți furnizeze oricâte informații vrei, cu condiția ca şi ele să ştie ceva. Singura dificultate ar fi să poți înțelege aceste informații la puterea a treia, fiindcă fetele vorbesc toate în acelaşi timp.

O cheamă Cordelia Wahl şi e fiica unui căpitan de marină, mort cu câțiva ani în urmă, ca şi mama fetei, de altfel. Era un om dur şi sever, în prezent ea locuieşte la sora tatălui ei, despre care se spune că are caracterul acestuia, altfel damă respectabilă. Până aici e bine, dar mai mult despre această casă fetele nu ştiu nimic, căci nici ele n-au văzut-o niciodată, în schimb Cordelia vine des pe la ele.

Împreună, fetele urmează cursurile regale de bucătărie. De obicei, vine pe aici la primele ore ale după-amiezii, uneori chiar dimineața, niciodată seara, căci văduva duce o viață destul de austeră. Aici se opreşte tot ce ştiu şi nu văd în nici un chip putința vreunui pod până la casa Cordeliei. Vasăzică are idee despre tristețile şi mizeriile vieții. Cine ar fi putut spune aşa ceva despre ea? Cum însă aceste amintiri sunt de la o vârstă foarte fragedă, probabil că nici nu şi-a dat seama de ele. Şi asta c bine, n-au corupt-o, i-au salvat feminitatea. Pe de altă parte, dacă ştii să evoci acest trecut, poți să-i sporeşti feminitatea. Aceste lucruri provoacă, în general, mândrie, dacă nu s-a întâmplat să aibă un efect cu totul zdrobitor, ceea ce e departe de ea, asta se vede.

2l mai.

Locuieşte lângă metereze, loc cu totul nefavorabil mie, căci nu sunt nici vecini în partea opusă casei, a căror cunoştință s-o poți

face, nici localuri publice de unde ai putea să observi fără a fi observat. Meterezele astea nu-s bune deloc, eşti prea tare văzut. Dacă te plimbi pe stradă, nu c recomandabil s-o iei pe lângă metereze, fiindcă pe acolo nu se plimbă de obicei nimeni, deci atragi imediat atenția; dacă te plimbi pe partea caselor, nu mai vezi nimic. Casa e pe colț. Din stradă se văd ferestrele care dau spre curte, în vecinătate nu mai e nici un imobil. Cred că pe acolo trebuie să fie dormitorul ei.

22 mai.

Azi am întâlnit-o prima oară la doamna Jansen. I-am fost prezentat. Nu părea să-i fi făcut vreo impresie. M-am făcut cât de insignifiant am putut, ca s-o observ bine. N-a rămas decât câteva minute, pentru că venise să-şi ia prietenele cu care urma să plece la cursurile de bucătărie. S-a întâmplat să rămânem singuri în salon cât timp domnişoarele Jansen şi-au schimbat ținuta, îmbrăcându-se pentru oraş, şi în acest timp eu, luând o atitudine rece şi indiferentă, i-am aruncat câteva cuvinte, ca din politețe, pe care ea le-a onorat cu o politețe nemeritată. Apoi au plecat. Le-aş fi putut oferi compania mea, dar asta ar fi fost de ajuns ca să desconspir curtezanul din mine, şi apoi sunt convins că nu în acest mod aş fi putut s-o cuceresc. Nu, eu am preferat să fac altceva: le-am urmat la câțiva paşi o scurtă bucată de drum, apoi, pe alt drum, şi mult mai repede decât ele, m-am îndreptat spre Şcoala regală de bucătărie, astfel că, ajungând în colțul străzii Kongensgade, le-am depăşit aproape în fugă, spre marea lor uimire, fără să le salut şi fără să le dau cea mai mică atenție.

23 mai.

A devenit o necesitate pentru mine să-mi creez motive de a vizita această familie; toate armele-mi sunt gata, cum spun militarii. Dar se pare că treaba devine complicată şi grea. N-am mai văzut familie care să trăiască atât de izolat. Doar ea şi această mătuşă a ei. Nici un frate, nici un văr, nici măcar o vagă rudă îndepărtată, nimeni de brațul căruia să poți ieşi în lume.

Eu în schimb mă plimb totdeauna cu unul din brațe liber doar-doar o apărea o rudă cât de îndepărtată sau vreo prietenă pe care s-o pot agăța cu acest braț şi pentru nimic în lume n-aş ieşi cu câte o persoană de fiecare braț, căci unul rămâne harponul totdeauna pregătit... Dar nu e bine ca o familie să trăiască izolată; biata fată e lipsită de şansa de a cunoaşte lumea, ca să nu mai vorbim de alte consecințe periculoase pe care acest lucru le-ar putea avea şi care se plătesc totdeauna scump. Acelaşi lucru se întâmpla în cazul cererilor în căsătorie. Printr-o asemenea izolare

te aperi cel mult de hoții mărunți, căci într-o casă care primeşte mult, ocazia îl face pe hoț. Dar în cazul ei regula asta nu se poate aplica, nefiind cine ştie ce de furat la fetele tinere; când au. Şaisprezece ani, inima lor e ca o ruletă de croitorie pe care au însemnat tot soiul de nume; or eu n-am deloc chef să-mi scriu numele acolo unde şi le-au mai scris şi alții. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să-mi scriu numele pe un geam, pe pereții unei crâşme, pe un copac sau pe vreo bancă din parcul Frederiksberg.

27 mai.

Cu cât o privesc mai mult, cu atât îmi dau seama de faptul că e o ființă izolată. Şi e ceea ce n-ar fi trebuit să se întâmple, mai ales acum când e tânără; căci dezvoltarea se bazează în mod esențial pe reflecție, iar pentru reflecție prezența altuia îți este absolut necesară. O fată tânără nu trebuie să fie, din această pricină, interesantă, căci în acest „interesantă" există totdeauna reflecția asupra ci înseşi, aşa cum artă este reprezentativă pentru artist. O fată tânără care speră să placă făcându-se interesantă nu vă plăcea decât sieşi. Tocmai acest lucru e de obiectat, din punct de vedere estetic, oricărei forme de cochetărie. Altceva e tot ce se numeşte impropriu cochetărie, şi care ține de fire; de pildă, pudoarea feminină, totdeauna cea mai frumoasă dintre cochetării. O fată care se face interesantă va reuşi poate să placă, dar numai unor bărbați care îi seamănă; aşa cum şi-a pierdut ea feminitatea, tot astfel şi-au pierdut virilitatea bărbații cărora că le place. O fată nu devine interesantă decât în relațiile ei cu alți bărbați. Deşi femeia aparține sexului slab, în tinerețe, mai mult decât bărbații, ea trebuie să fie, în mod esențial, singură, trebuie să-şi fie suficientă sieşi, deşi doar printr-o iluzie ajunge să-şi poată fi sieşi suficientă: cu această zestre de prințesă a dotat-o natura. Şi numai abandonându-se acestei iluzii se poate izola. M-am întrebat totdeauna de ce faptul de a fi în relații cu alte fete e dăunător pentru orice fată; evident, pentru că asemenea relații nu. Înseamnă nimic pentru ea, în schimb îi tulbură iluzia, fără a i-o explica. Destinul cel mai profund al femeii e să fie tovarăşa bărbatului, în timp ce tovărăşia cu persoane de acelaşi sex n-o face decât damă de companie. Chiar limbajul este semnificativ din acest punct de vedere, căci el vorbeşte de bărbat ca despre un stăpân, iar despre femeie nu ca de o servitoare sau ceva asemănător, nu; limbajul aduce aici o determinăre de esență: femeia e tovarăşă, nu damă de companie. Dacă mi s-ar cere să-mi imaginez idealul unei fete, eu aş vedea-o singură, consacrată sieşi şi mai ales fără prietene.

E adevărat că grațiile erau trei, dar nimeni, sper, n-a avut neghiobia să şi le imagineze vorbind împreună; în trinitatea lor taciturnă, ele sunt o frumoasă unitate feminină. În această privință aş fi aproape tentat să recomand gineceul, acel spațiu de locuit rezervat exclusiv femeii de către grecii antici, dacă această constrângere n-ar avea totuşi efecte dăunătoare. Ar fi cu totul de dorit pentru o fată să-şi păstreze totdeauna libertatea, dar aceasta fără să i se ofere ocazia. Doar aşa ar fi frumoasă şi ar evita să fie interesantă. Unei fete care frecventează alte fete nu-i e de nici un folos să-şi pună voal de virgină sau de tânăra căsătorită; în schimb, bărbatul care are destul simț estetic va găsi oricând de cuviință să ceară ca fata care este inocentă în cel mai pur sens al cuvântului să i se prezinte voalată, deşi voalul nupțial nu mai este obligatoriu. Pentru educația severă pe care a primit-o Cordelia, datorită căreia trăieşte acum atât de retrasă încât de bucurie îmi vine să mă arunc de gâtul mătuşii ei, aduc cinstire tatălui şi mamei sale. Ignoră plăcerile lumii, îi e străină blazarea puerilă. E mândră, nu cedează plăcerilor după care fug celelalte fete, şi găsesc că asta e şi ceea ce trebuie. Luxul şi podoaba n-o atrag cu forța de nestăvilit cu care le atrag pe alte fete. Îi place să polemizeze, ceea ce e foarte bine ținând cont de starea ei de entuziasm. Trăieşte în lumea imaginației. Dacă ar începea pe mâini nepricepute, rezultatul ar fi ceva prea puțin feminin, tocmai pentru că ea are atâta feminitate.

30 mai.

Drumurile noastre au început să se întretaie mai peste tot. Azi am întâlnit-o de trei ori. Îi cunosc şi cele mai neînsemnate plecări în oraş, locurile unde se opreşte şi momentele când pot s-o întîlncsc. Dar toate acestea nu-mi facilitează în nici un fel vreo discuție între patru ochi cu ea; dimpotrivă, trebuie să fac un efort enorm. Întâlniri care m-au costat ore de aşteptare le arunc acum că pe nişte fleacuri; n-o întâlnesc, de fapt, ci ating uşor partea marginală a existenței ei. Dacă aflu că se va duce la doamna Jansen, nu țin neapărat s-o întâlnesc, afară de cazul în care aş dori să fac vreo observație oarecare; prefer s-ajung puțin mai înainte la doamna Jansen şi să ies pe uşă tocmai când ea intră sau s-o întâlnesc pe trepte şi să trec pe lângă ea foarte grăbit. Acestea sunt primele verigi ale lanțului pe care-l voi strânge în jurul ei. N-o opresc niciodată pe stradă, o salut fără să mă apropii de ea, dar o ochesc de departe.

O miră foarte tare faptul că ne tot întâlnim. Simte, fără îndoială, că la orizont a apărut un astru nou care, în mişcarea lui

teribil de perfectă, exercită o influență tulburătoare asupra astrului ei. Dar n-are nici cea mai mică idee de legea care guvernează această mişcare, şi e tentată să se uite în stânga şi în dreapta ca să descopere unde s-ar afla ținta. Nu-i trece prin cap că chiar ea este acea țintă. I se întâmpla şi ei ceea ce i se întâmpla anturajului meu; toți cred că mă preocupă o grămadă de afaceri, pentru că sunt într-un dutevino continuu, şi spun că Figaro: una, două, trei, patru intrigi deodată, iată plăcerea mea. Dar eu trebuie să-i cunosc bine, de la început, întreaga viață spirituală, înainte de a-mi începe atacul. Cei mai mulți bărbați savurează fetele aşa cum savurezi o cupă de şampanie; adică într-o clipă spumoasă; o, se-nțelegc că e prea frumoasă clipa asta, şi de la cele mai multe fete e tot ce poți lua, dar în cazul ei e de luat mai mult.

Dacă individualitatea e mult prea slabă pentru a suporta claritatea şi transparența, ei bine, te bucuri de ceea ce e obscur. În aparență, Cordelia le poate suporta.

În dragoste interesul creşte cu cât te abandonezi mai mult. Plăcerea clipei e un viol, într-un sens spiritual, se-nțelege, dacă nu în aparență, iar în cazul unui viol plăcerea nu e decât imaginară, e ca un sărut furat, adică nu e nimic. Altceva ar fi dacă ai putea convinge o fată că pentru a se putea bucura de libertate ea n-ar avea de făcut altceva decât să se abandoneze, să recunoască în acest abandon suprema ci fericire, pe care s-o obțină cu prețul multor insistențe, rămânând liberă în acelaşi timp; atunci ai putea vorbi de plăcere, Şi ca să ajungi aici vei avea totdeauna nevoie de influența spirituală.

Cordelia! Ce nume frumos! Stau acasă şi exersez să pronunț ca un papagal: Cordelia, Cordelia, Cordelia mea, tu, Cordelia mea! Nu mă pot împiedica să nu surâd la ideea că într-o zi voi pronunța aceste vorbe cu plictis. Trebuie să faci mereu studii prealabile, trebuie să pui totul la punct. Nu e de mirare că poeții cizelează bine acest prim moment al tutuielii, acest frumos moment în care îndrăgostiții coboară ad'înc în apele dragostei şi numai după ce ies din acest botez se înțeleg bine, ca nişte vechi cunoştințe, deşi nu se cunosc decât de o clipă. Pentru o fată nu există alt moment mai frumos şi ca să se poată bucura din plin trebuie să-i fii şi catehumen şi preot. Cu un dram de ironie poți face din clipa următoare acestui moment una dintre cele mai interesante din câte există, ea echivalând cu o goliciune spirituală. Ca să nu tulburi actul trebuie să dai dovadă de multă poezie. Cei care-l tratează în bătaie de joc trebuie să fie neîncetat la pândă.

2 iunie.

E mândră, am constatat asta de multă vreme. Când se află undeva cu cele trei surori Jansen, ea vorbeşte cel mai puțin; este evident că vorbăria lor o plictiseşte. Un surâs în colțul buzelor îmi spune că aşa stau lucrurile.

În alte momente, spre marea uimire a surorilor Jansen, se înflăcărează ca un băieți. Eu nu mă mir, eu pot să-mi explic această stare de înflăcărare gândindu-mă la copilăria ei. N-a avut decât un frate, mai mare decât ea cu un an, deci tot ce a cunoscut îndeaproape a fost tatăl şi fratele ei, apoi a trăit întâmplări destul de triste, în general lucruri care-ți taie cheful de pălăvrăgeală ordinară. Tatăl şi mama ei n-au fost fericiți împreună. Ceea ce pe o fată oarecare o atrage, pe ea o lasă indiferentă. S-ar putea chiar să nu ştie care e rolul adevărat al unei fete. Poate că uneori îşi doreşte să nu fie fată, ci băiat. Are imaginație, caracter, pasiune, pe scurt tot ce e esențial, dar nu suficient gândit în sine. Azi, o întâmplare mi-a confirmat această credință. Ştiu de la familia Jansen că nu se instruieşte în muzică, acest lucru fiind ceva contrar principiilor mătuşii sale. Şi e ceea ce-mi trezeşte regrete, căci prin intermediul muzicii te poți înțelege foarte bine cu o fată, cu condiția, evident, să nu pozezi în cunoscător.

Am ajuns la doamna Jansen şi am întredeschis uşa fără să fi bătut, imprudență care în cazul de față mi-a fost de folos; alteori o corijez bătând caraghios în uşa deja deschisă. Ea era la pian, singură, creându-mi chiar impresia că ceea ce făcea, făcea pe ascuns; cânta o arie suedeză. Nu pot spune că are o mare dexteritate, se cam grăbea, dar s-au auzit şi sunete destul de dulci. Am închis uşa şi am rămas afară, ascultând nuanțe ale stărilor ei de suflet. Uneori punea în muzică atâta pasiune, încât m-am gândit imediat la Mettelil[27], cea căreia îi țişnea laptele din sâni când pişcă harpa cea de aur. Avea multă melancolie, dar şi un ce ditirambic, dicțiunea ei. Dacă atunci aş fi intrat brusc în cameră aş fi fost martorul ocular al acelui moment, dar în acelaşi timp aş fi făcut şi o prostie. Amintirea nu are doar rolul de a conservă, ci şi de a spori; orice lucru pătruns de amintire are asupra noastră efect dublat. Găsim adesea în cărțile bisericeşti câte o floricică pusă acolo într-un moment de fericire, dar mult mai frumoasă trebuie să fie amintirea pe care gestul acesta o trezeşte. Cordelia ascunde faptul că ştie să cânte la pian ori poate nu ştie decât

[27]Personaj dintr-o veche baladă daneză.

această arie suedeză? Să aibă o importanță anumită pentru ea? Nu ştiu nimic din toate acestea şi tocmai de aceea acest incident îmi este de cea mai mare importanță. Îndată ce voi avea prilejul, zilele acestea, să vorbesc mai îndeaproape cu ea, o voi aduce la acest capitol delicat şi o voi face să cadă în capcană.

3 iunie.

Nu m-am hotărât încă în ce mod ar trebui s-o înțeleg, de aceea stau liniştit, retras, ca o santinelă care aşteaptă şi îşi aşterne din când în când urechea la pământ să prindă cel mai mic zgomot pe care l-ar face inamicul. Fiindcă cu nu exist pentru ea, aceasta nu e o relație negativă, ci una inexistentă. Până acum n-am îndrăznit să fac nici o experiență. Romancierii ar spune în cazul ăsta: o vezi şi o iubeşti. Mă rog, aşa ar fi dacă dragostea n-ar implica oarecare dialectică.

Căci, la urma urmei, ce ne-au învățat romanele de dragoste? Nimic în afară de mici minciuni care te-ar putea ajuta să-ți simplifici sarcina. Acum, când am adunat atâtea date despre ea, concepția pe care mi-o făcusem s-a modificat mult, atât în favoarea ei, cât şi în favoarea mea. E drept că nu vezi oricând o fată care să se plimbe singură prin oraş, şi mai ales nu vezi această fată plonjând în gândurile ei. La prima întâlnire cu ea, când a trecut foarte bine examenul criticii mele severe, impresia pe care mi-a lăsat-o a fost fermecătoare. Dar farmecul trece la fel de repede ca şi ziua de ieri. Nu mi-am închipuit-o nici în anturajul în care trăieşte, nici familiarizată atât de repede cu furtunile vieții.

Aş vrea mult să-i cunosc adevăratele sentimente. Cred că n-a fost niciodată îndrăgostită, prea pare cu capu-n lună; în orice caz, nu face parte din categoria demoazelelor, teoretic pline de experiență, pentru care e atât de gelaufig[28] să se imagineze, cu mult înainte de vremea cuvenită, în brațele unui soț iubit. Personajele din viața reală cu care ea a avut de-a face n-au reuşit să-i tulbure modul de a concepe visul şi realitatea. Inima ei e hrănită şi acum cu ambrozia divină a idealurilor.

Numai că idealul ei nu e nici o veselă păstoriță, nici o eroină de roman, nici o îndrăgostită, ci o Jeanne d'Arc sau cam aşa ceva. Rămâne de aflat dacă feminitatea ei este atât de puternică încât fiecare gest pe care-l face să fie întruchiparea acestei feminități sau dacă nu cumva o consideră ca pe o stare de care să te poți bucura cum te bucuri de frumusețe şi de farmec. Rămâne de aflat dacă se

[28] în germană în text: uşor.

poate întinde mai mult coarda. Să găseşti o feminitate necontrafăcută e mare lucru, dar mă tem că dacă risc o schimbare, voi găsi interesantul. Şi ceea ce aş putea face în acest caz ar fi să-i pun un pretendent în brațe. E o prejudecată credința că aşa ceva i-ar dăuna unei fete. E drept că, dacă ea e o plantă foarte fină şi delicată, care nare decât o calitate în viața ci şi anume farmecul, e mai bine ca ea să nu fi auzit niciodată vorbindu-sc de dragoste; dar, dacă lucrurile stau altfel, e un câştig, şi n-aş ezita niciodată să-i aduc un pretendent, dacă nu cumva există unul. Dar acest pretendent nu trebuie să fie o caricatură, bun la nimic. Trebuie să fie un tânăr respectabil, chiar binevoitor, dar nu pe măsura pasiunii fetei. Un astfel de bărbat va fi tratat de către ea de sus, fata va pierde cheful pentru iubire, îşi va pierde încrederea în propria sa realitate când va vedea cui îi este destinată şi cam ce îi oferă viața. Va spune: dacă asta e a iubi, mai bine mă lipsesc. În dragostea ei, va deveni mândră, mândrie care o face interesantă; în sfârşit, poate pătrunde în acelaşi timp e mult mai aproape de pierderea de sine, fapt care o face încă şi mai interesantă. E bine de cunoscut cercul prietenilor ei, pentru a şti dacă nu există acolo un pretendent. Cum la ea acasă nu vine nimeni, nu i se poate prezenta în acest mod nici o ocazie, dar ea frecventează alte familii, unde s-ar putea să existe vreunul. E totdeauna nesigur să-i vii cu un pretendent înainte de a fi bine informat în această privință; doi pretendenți egal de neînsemnați ar putea dăuna prin precaritatea lor.

În sfârşit, trebuie să văd dacă nu există pe undeva vreun amorez care nu îndrăzneşte deocamdată să se arate, unul dintre cei care sunt mereu în căutare de gâsculițe, dar pe care să-l fi descurajat o casă atât de claustrată cum este a ei. Principiul strategic, legea care trebuie să guverneze toate mişcările în această campanie, va fi de a nu intra în relație cu ea decât atunci când situația va prezenta interes. „Interesantul" e terenul pe care se va duce lupta, tot potențialul lui trebuie epuizat. Dacă nu m-am înşelat prea mult, firea ei pare să fie în armonie perfectă cu interesul meu, în sensul că ceea ce s-a întâmplat să cer a fost ceea ce ea ar fi dorit să dea, ceea ce ca însăşi ar fi cerut.

Căci esențialul constă, în aceste treburi, de a afla ce poate da față, de ce şi ce cere.

Din această cauză toate aventurile mele de dragoste au pentru mine realitate, sunt un element al vieții, o perioadă de formare în care mă simt foarte bine; adaug adesea câte o iscusință: am învățat să dansez fiindcă aşa cerea prima fată pe care am iubit-o,

am învățat franțuzeşte de la alta. Pe atunci, domeniul meu de atac era piața publică, aşa cum e pentru toți nătărăii, şi am fost deseori înşelat. Azi nu fac nimic înainte de a negocia. Dar dacă ea, prin viața austeră pe care o duce, a epuizat vreo latură a interesantului? E cazul să găsesc un alt aspect care, la prima vedere, să fie lipsit de această calitate, dar care cu timpul să-i devină interesant. În acest scop nu voi alege poeticul, ci prozaicul. Să începem deci astfel. Să începem prin a-i neutraliza, cu bun simț şi zeflemea prozaică, feminitatea; nu direct, ci indirect. Ne vom ajuta şi de ceea ce este absolut neutru: gândirea. Îşi va pierde feminitatea, situație în care îi va fi imposibil să se izoleze; se va arunca în brațele mele. Nu ca atunci când i-aş fi amant, ci pentru că n-o să ştie ce să faeă. Şi atunci feminitatea ei se va trezi, dar trebuie căutată în colțurile cele mai ascunse, pentru a o aduce la elastiCâtătea supremă. Trebuie adusă în situația de a se lovi de un obstacol real, de a-l depăşi, în acest mod feminitatea ci va atinge un apogeu aproape supranatural şi ea îmi va aparține cu o pasiune suverană.

5 iunie.

N-aveam deloc nevoie să merg prea departe. Frecventează familia domnului Baxter, negustorul de mărfuri cu ridicată. Am întâlnit-o acolo; şi am mai întâlnit acolo şi un bărbat, care pică la timp pentru proiectele mele: Eduard, fiul negustorului, nebuneşte îndrăgostit de ea. Acest lucru se vede imediat dacă-i priveşti atent familia. Lucrează cu tatăl lui. E un tânăr frumos, destul de agreabil, puțin timid, ceea ce în ochii ei nu înseamnă nimic rău. Bietul Eduard! Nu prea ştie cu ce să înceapă ca să-i facă cunoscută dragostea lui. Seara, când ea este acolo, Eduard îşi etalează toaleta special pentru ea, îşi îmbracă costumul lui negru nou, doar pentru ea, îşi pune manşete doar ca să-l vadă ea, şi face seară de seară figură ridicolă, căci toate celelalte persoane sunt îmbrăcate obişnuit. Tulburarea lui atinge fantasticul, şi numai dac-ar fi fost o mască n-ar fi fost un concurent serios. E greu să tragi vreun profit din această tulburare, dar în acelaşi timp câştigi mult. M-am servit şi eu deseori de o atare tulburare ca să zăpăcesc câte o demoazelă. În general, fetele vorbesc cu total dispreț despre bărbații pe care prezența lor îi tulbură, dar asta e doar de ochii lumii; în secret, ele îi iubesc. Puțină tulburare şi puțină stângăcie flatează vanitatea unei asemenea fete, care astfel îşi poate simți superioritatea; e ca şi cum ai încuraja-o. Le adormi în felul ăsta şi apoi alegi ocazia în care ele să fie convinse în cel mai înalt grad că tu eşti paralizat de tulburare, pentru a le arăta că de fapt eşti cum

nu se poate mai stăpân pe tine. Tulburarea are rolul de a-i lipsi pe bărbați de caracterul lor viril, făcând un fel de echilibru al sexelor, căci femeile se simt umilite dacă au nefericirea să constate că nu era vorba dccît de o mască, se ruşinează şi trag de aici concluzia că ele depăşiseră limita. E ca în cazul când un bărbat tânăr a fost tratat prea mult drept un copil.

7 iunie.

Iată-ne prieteni, Eduard şi eu. O prietenie adevărată, bazată pe cele mai bune relații, aşa cum nu s-a mai văzut decât în epoca strălucită a Greciei antice. Am devenit repede intimi după ce l-am făcut să-mi spună secretul lui; şi asta după ce l-am antrenat în numeroase discuții despre Cordelia. Dacă tot îmi spusese atâtea secrete, de ce să nu mi-l fi spus şi pe cel mai important?

Bietul băiat! Suspină de mult timp. Se pune la patru ace de câte ori vine ea, o însoțeşte când se înapoiază seara, inima lui bate îngrozitor de tare la gândul că brațul ei se sprijină de al lui, în drum el observă stelele de pe cer, trage clopoțelul casei, ea dispare, el disperă, dar îi rămâne speranța pentru data viitoare. Până acum n-a avut curajul să pună piciorul pe pragul casei ei, deşi e singurul care a avut şanse atât de frumoase. Nu mă pot împiedica să-mi bat joc de amărâtul ăsta, deşi găsesc că e ceva frumos în candoarea lui. Cred despre mine că mă pricep îndestul la tot ce este erotism, şi cu toate astea nu-mi amintesc să fi avut vreodată o stare asemănătoare cu a lui, această angoasă şi acest tremurat din pricină de dragoste care să te facă să-ți pierzi cumpătul. Cunosc, fără îndoială, aceste stări, dar cred că pe mine m-ar face mai degrabă puternic. S-ar putea spune, în acest caz, că eu n-am fost îndrăgostit; e posibil. În orice caz pe Eduard lam dezaprobat, îndemnându-l să aibă încredere în prietenia noastră.

Mâine va avea de făcut un demers decisiv: va trebui să meargă personal la ea ca s-o invite. Am avut ideea atroce să-l determin să mă roage să-l acompaniez. A luat-o drept o dovadă excepțională de prietenie. Ocazia mi se prezintă exact aşa cum aş fi dorit-o, adică voi putea pătrunde ca o furtună. Şi dacă fata a avut cel mai mic dubiu asupra semnificației purtării mele, gestul care va urma va avea darul să încurce şi mai tare totul. N-am avut niciodată obiceiul să mă pregătesc pentru o conversație, dar acum sunt obligat s-o fac ca să mă pot întreține cu mătuşa ei. Pentru că mi-am asumat sarcina respectabilă de a o îmbrobodi, acoperind astfel terenul pentru atacurile amoroase ale lui Eduard. Am aflat că această mătuşă a locuit cândva la țară, astfel încât e foarte pricepută în chestii agricole, iar eu, mai citind lucrări de economie

agrară, mai beneficiind de lămuririle pe care mi le dădea ea, am făcut progrese în cunoştinţe şi-n aptitudini.

Succesul meu la mătuşa Cordeliei e total. Mă consideră un bărbat aşezat şi înţelept, cu care-ţi face plăcere să discuţi şi care se deosebeşte de fanţii ridicoli. În schimb, Cordeliei se pare că nu-i prea sunt în graţii. E adevărat că feminitatea ei e prea pură şi prea inocentă pentru a pretinde ca orice bărbat să-i facă curte, dar pe de altă parte simt că are intuiţia a ceea ce e rebel în existenţa mea. De câte ori mă aflu instalat în salonul atât de primitor, unde farmecul ei se răspândeşte până în unghere, asupra tuturor celor care intră în legătură cu ea, asupra celor buni ca şi asupra celor răi, simt uneori nevoia să ies din ascunzătoare; căci deşi pentru toţi ceilalţi eu nu fac decât să moţăi nepăsător într-un fotoliu, în realitate sunt continuu la pândă. Aş vrea s-o iau de mână, aş vrea s-o sărut, aş vrea s-o ascund în mine de teamă să nu mi-o fure cumva altul. Seara, când Eduard şi cu mine plecăm de la ea şi când ea îmi întinde mâna pentru a-mi spune la revedere, îi ţin mână în mâna mea şi nu-mi vine să-i dau drumul plăpândei vrăbiuţe. Răbdare! Quod antea fuit impetus, nunc ratio est[29] - cu totul altfel trebuie ea prinsă în colivia mea; şi când o voi prinde, o voi străpunge cu toată puterea dragostei. Clipa aceasta n-a fost în nici un fel alterată de mine nici prin dulcegării, nici prin anticipări inoportune. Poţi să-mi mulţumeşti pentru asta, Cordelia mea! Trudesc să pun în relief contrastul şi întind arcul dragostei astfel încât să facă o rană cât mai adâncă. Ca un arcaş întind şi destind coarda, îi ascult melodia - e muzica mea de război - dar nu ochesc încă, nu pun încă săgeata să sărute coarda. Când un număr mic de persoane cunoscute se adună deseori în aceeaşi încăpere, se formează un fel de tradiţie: fiecare îşi va avea propriul său loc, propriul său rost şi totul capătă înfăţişarea unui tablou pe care-l ai permanent în faţa ochilor, un fel de hartă a terenului. Aşa suntem noi, acum, în casa Wahl.

Seara se serveşte ceaiul. Mătuşa ei, care până atunci stătea pe sofa, se mută, de regulă, în faţa măsuţei de broderie, de lângă care pleacă Cordelia pentru a se aşeza lângă măsuţa de ceai, în faţa sofalei. Eduard o urmează, eu o urmez pe mătuşă. Eduard face mereu pe secretosul, vrea să-i tot şuşotească şi în general o face aşa de bine încât devine complet mut.

În schimb eu nu fac nici un secret din entuziasmele mele faţă

[29] „Ceea ce era cândva ardoare, acum a devenit metodă" - Ovidiu, Remedia amoris.

de mătuşă, vorbesc despre cursul pieței, despre numărul de căni de lapte necesar ca să faci un kilogram de unt, mă servesc nestingherit de un mijloc de comunicare foarte nimerit în cazul de față - smântâna şi dialectica putineiului - lucruri pe care orice fată le poate asculta fără să roşească şi care, pe deasupra - ceea ce e partea lor rară - constituie o conversație solidă, substanțială şi edificatoare, deopotrivă de înnobilatoare pentru minte şi pentru inimă. E un obicei să neglijez masa cu ceaiuri şi visele lui Eduard şi ale Cordeliei, pentru a visa cu mătuşa. Şi nu e natura mare şi înțeleaptă dacă stai să te gândeşti la producțiile ei? Ce dar prețios e untul, ce rezultat magnific al naturii şi al artei! Sunt aproape sigur că mătuşa n-ar fi capabilă să asculte ce-şi spun Eduard şi Cordelia, ori dacă-şi spun într-adevăr ceva.

În timp ce eu aud foarte bine fiecare cuvânt al lor, văd fiecare mişcare. E ceva care mă interesează foarte tare, căci nu ştii niciodată la ce soi de risc îi zboară mintea unui bărbat aflat la disperare. Cele mai mari nebunii le fac cel mai des bărbații prudenți şi temători. Şi deşi în aparență eu îi las în pace, pentru mine este clar că Cordelia mă simte prezent între ea şi Eduard. Noi patru formăm un tablou care mi se pare deosebit. Dacă m-aş gândi la tablouri cunoscute, aş găsi o analogie şi e uşor de ghicit cu ce dacă spun că în forul meu interior mă gândesc la Mefisto; nenorocirea, vai, e că Eduard nu e un Faust.

Şi chiar dacă aş primi să mă metamorfozez eu în Faust, ar fi tot degeaba, căci Eduard n-ar fi cu atât mai puțin în stare să fie un Mefisto. El mă crede îngerul păzitor al dragostei lui şi bine face. E sigur că n-ar putea nimeni să vegheze mai abitir decât mine dragostea lui! I-am promis să conversez cu mătuşa şi mă achit foarte onorabil de această sarcină respectabilă. Biata femeie dispare pur şi simplu sub o grămadă de date de economic rurală! Vizităm împreună bucătăria, pivnița, podul, ne ocupăm de găini, de rațe şi de gâşte şi toate astea o intrigă pe Cordelia. Nu-şi poate da scama de adevăratele mele intenții. Rămân pentru ea o enigmă, însă o enigmă pe care n-are chef s-o dezlege, care o irită şi o indignează. Simte că mătuşa e deseori în situație ridicolă, dar asta trece repede, căci pe de altă parte ea e o doamnă vrednică de toată admirația. Eu îmi joc atât de bine rolul, încât Cordelia simte că ar fi inutil să încerce să mă schimbe, să mă determine să fac altceva. Uneori o împing pe mătuşă să alunece în situații ridicole, ceea ce o face pe Cordelia să râdă de ea pe ascuns. Eu rămân constant serios, ea nu se poate abține să nu zâmbească. E prima pseudolecție pe care i-o dau; trebuie să ştie să zâmbească ironic,

deşi acum acest surâs ironic este adresat nu doar mătuşii, ci şi mie, căci despre mine nu ştie ea ce să creadă. Nu e exclus ca pentru ea eu să fac parte dintre tinerii îmbătrâniți devreme; e posibil, de vreme ce atâtea alte lucruri sunt posibile. După ce surâde ironic la adresa mătuşii, se indignează la adresa mea; şi atunci eu mă întorc spre ea, continuând să perorez pentru mătuşă, o privesc grav, în timp ce pe fața ei surâsul e numai la adresa mea şi a situației în care m-am pus. Din toate aceste motive, relațiile mele cu ea nu sunt de natura îmbrățişărilor tandre şi fidele ale înțelegerii, nici ale atracției, ci de repulsie, provocată de o rea înțelegere. De lapt, aceste relații nu seamănă cu nimic, ele fiind de natură spirituală, ceea ce pentru o fată nu are nici o semnificație. Metoda mea actuală prezintă totuşi avantaje excepționale. Dac-aş poza în tip galant aş trezi bănuială şi fata ar fi tentată să opună rezistență. Sunt deci în afară de atari situații. Nu sunt supravegheat; dimpotrivă, oricine, văzându-mă, ar fi înclinat să mă privească drept un om de încredere, calificat în supravegherea tinerelor fete. Metoda mea are un singur defect: cere timp, şi de aceea ea nu poate fi folosită avantajos decât de indivizi pentru care miza o constituie interesantul. Ce forță de întinerire are o fată tânără! Nici prospețimea aeruiui dimineții, nici cea a mării, nici suflul vântului, nici buchetul sau savoarea vinului, nimic pe lume nu are puterea de întinerire pe care o are o fată tânără. Sper s-o fac să mă urască în curînd. Am luat cu totul şi cu totul chipul unui holtei bătrân. Nu vorbesc decât despre nevoia de a mă instala confortabil într-un fotoliu, de a avea un pat confortabil, un valet cinstit şi un prieten fidel în carp să am încredere deplină atunci când îi încredințez brațul. Dacă până acum o făcusem pe mătuşă să mai lase deoparte multeîe-i reflecții despre economia agrară, de acum înainte numai despre asemenea lucruri o să discutăm, căci caut ocazia pentru ironizare. De un holtei bătrân poți râde, poți chiar să-i plângi de milă, dar un bărbat tânăr şi nelipsit de minte ar revolta o fată cu un asemenea comportament, căci atunci la ce bun frumusețea ei, poezia ei, semnificația sexului ei?

Aşa trec zilele; o văd, dar nu-i adresez nici o vorbă. Vorbesc doar cu mătuşa, dar în prezența ei. Şi abia în timpul nopții dau curs liber iubirii mele: mă plimb pe sub fereastra ei, ascuns de paltonul meu, cu părul pe ochi. Dormitorul ei dă spre curte, dar cum casa lor e aşezată pe colț, fereastra se poate vedea din stradă. Uneori deschide fereastra, se uită la stele şi nu bănuieşte nicidecum că e privită de cineva şi încă de cineva despre care

crede, probabil, c-ar fi ultimul dintre muritori care-ar dori s-o privească. Ca o fantomă mă învârt în jurul casei ei la orele acelea ale nopții, ca o fantomă bântui locurile acelea. Şi în acele ceasuri uit de toate, uit de planuri, uit de calcule, las la o parte judecată, îmi dilatez şi îmi fortific inima cu suspine adânci, exercițiu care îmi este necesar ca să nu mă jeneze ceea ce e strict sistematic în conduita mea. Alții sunt virtuoşi ziua şi păcătuiesc noaptea; eu ziua sunt pură prefăcătorie, iar noaptea sunt numai dorințe. Ah! Dacă ar putea pătrunde ea cu gândul în inima mea! Dacă! Dacă această fată ar vrea să vadă clar în ea însăşi, atunci ar trebui să mărturisească fără ocol că eu sunt bărbatul ei. E prea pasionată, se emoționează mult prea puternic ca să poată fi fericită într-o căsătorie. Ar fi prea puțin pentru ea dacă n-aş face decât s-o las să cadă în brațele unui oarecare seducător. Altceva ar fi dacă ea s-ar pierde datorită mie: ar salva din acest naufragiu ceea ce este interesant. În relațiile cu mine, va trebui, cum zic filozofii, zu Grundegehn[30].

S-a cam săturat să tot asculte flecărelile lui Eduard. Asta se întâmpla totdeauna când cauți să pui limite interesantului: el încearcă să scape de aceste limite. Acum o interesează conversațiile mele cu mătuşa ci. Când simt lucrul ăsta, parcă-mi apare un semn din altă lume, spre mirarea mătuşii, dar şi a Cordcliei. Mătuşa vede o lumână, dar nu înțelege nimic, Cordelia aude vocea, dar nu vede nimic. Şi în aceeaşi clipă totul reintră în ordinea paşnică, conversația mea cu mătuşa continuă liniştit şi monoton, aşa cum merg caii de poştă pe timpul nopții. O acompaniază fornăitul ceainicului. În asemenea momente, atmosfera din salon devine lugubră, mai ales pentru Cordelia, căci n-are nici cui să-i vorbească, nici pe cine să asculte. Dacă s-ar întoarce spre Eduard, ar risca să-i dea ocazia să facă vreo prostie, neghiob cum e. Dacă s-ar întoarce de partea cealaltă, spre mătuşă şi spre mine, unde domneşte siguranța şi unde se aude cadența monotonă a unei conversații bine armonizate, toate acestea, față de lipsa de stăpânire de sine a lui Eduard, îi creează un contrast dintre cele mai dezagreabile.

Înțeleg bine că Cordeliei i se pare că mătuşa ei e ca vrăjită, prea merge în ritmul impus de mine. Ea nu poate lua în nici un fel

[30] în germană în text: să meargă până la capăt

parte la conversație, căci unul din mijloacele prin care mi-am propus s-o revolt este s-o tratez drept un copil. Nu că mi-aş permite cine ştie ce libertăți față de ea; nu, ştiu ce necazuri ar ieşi de aici, şi apoi, ceea ce mă interesează e ca feminitatea-i să înflorească în toată puterea şi frumusețea ei. Din pricina relațiilor strânse cu mătuşa ei, îmi este foarte la îndemâna s-o tratez ca pe un copil care nu ştie ce se petrece în lume. În acest fel, nu-i ofensez feminitatea, nu fac decât s-o neutralizez, căci nu se poate simți jignită dacă o pui la curent cu mersul pieței. Ceea ce ar putea s-o revolte ar fi faptul de a crede că acesta e scopul suprem al vieții. În această privință, datorită ajutorului meu bărbătesc, mătuşa se autodepăşeşte. A devenit aproape fanatică - şi trebuie să-mi mulțumească mie pentru acest lucru. Ceea ce nu admite la mine c că n-am nici o meserie. Aşa că mai nou practic obiceiul de a-i vorbi de fiecare dată despre un post vacant de care tocmai aş fi aflat; că ar fi ceva bun pentru mine, şi despre asta discut foarte grav cu ea. Cordelia simte ironia; asta şi doream. Bietul Eduard! Ce păcat că nu-l cheamă Fritz! De fiecare dată când mă gândesc la el îmi amintesc de Fritz din Logodnica[31]. Ca şi modelul său, Eduard e caporal în garda națională. Şi la fel de plictisitor. Apare totdeauna bine scrobit şi împodobit. Din prietenie pentru el, dar unter unsgesagt[32], eu apar cât se poate de puțin îngrijit. Bietul de el! Singurul lucru care mă jenează e că se consideră infinit obligat față de mine şi nu ştie cum să-mi mulțumească. Să-l şi las să-mi mulțumească ar fi într-adevăr prea mult.

Ei, bine, n-aveți de gând să vă astâmpărați? N-ați făcut nimic altceva toată dimineața decât să vă zbenguiți printre jaluzelele mele. Să-mi mişcați oglinda reflectoare şi cordonul de alături, să vă jucați cu soneria etajului trei, să bateți în ferestre, pe scurt, să vă anunțați prezența în toate modurile, ca şi cum mi-ați face semn să vă prind. Văd şi eu că timpul e frumos, dar n-am chef să ies din casă, lăsați-mă-n apele mele. Zefiri nebunatici şi poznaşi! Hei, băieți veseli, plecați singuri unde poftiți!

Distrați-vă cum faceți totdeauna, cu fetele. Ştiu şi recunosc că nimeni nu e în stare să îmbrățişeze o fată într-un mod atât de seducător cum ştiți voi s-o faceți; nici una nu vă scapă, orice-ar face. Dar de fapt care dintre ele ar dori să fugă dintr-o îmbrățişare

[31]Comedie muzicală, de Scribe.

[32]în germană în text: între noi.

care împrospătează şi linişteşte, şi care nu excită? Plecați, lăsați-mă în pace!

Aaaa, credeți cumva că fără mine nimic n-are haz? Dacă-i aşa, atunci vă urmez, dar cu două condiții. Prima: lângă piața Kongens Nytorv stă o fată absolut delicioasă, care comite imprudența de a nu mă iubi, da, da, şi ceea ce e mai rău e că-l iubeşte pe unul, cu care relațiile au ajuns deja la braț-la-braț. Ştiu că peste o oră el va fi la ea s-o ia la plimbare. Acum, atenție: îmi veți promite că aceia dintre voi care ştiu să sufle cel mai tare vor rămâne ascunşi undeva pe acolo, până în clipa în care individul va ieşi cu fata pe poartă. Chiar în momentul când vor da colțul străzii Kongensgade, detaşamentul vesel de zefiri s-o pornească la atac şi în modul cel mai politicos cu putință să-i ia pălăria de pe cap, să i-o danseze nițel prin fața ochilor, la distanță de circa şase picioare, cu viteză moderată. Nu prea repede, că atunci s-ar putea întâmpla să se întoarcă acasă. Aşa însă, va crede că va pune mâna pe ea fără întârziere, şi de aceea nu va lăsa brațul fetei. Aşa îi veți conduce pe toată strada Kongensgade, pe lângă metereze, până la Norreport, H6; broplads... Cât timp vă va trebui? Cred că aproape o jumătate de oră. La ora unu şi jumătate exact, eu voi sosi acolo din direcția Ostergadc. Numitul detaşament de zefiri care a reuşit să-i aducă astfel pe îndrăgostiți până la mijlocul pieții va vedea un alt detaşament care va declanşa contra lui un atac violent, în cursul căruia veți lua şi pălăria fetei, îi veți strica buclele, veți face mare dezordine în părul ei, îi veți lua şalul, în timp ce pălăria bărbatului va zbura frumos, din ce în ce mai sus, spre cer. Pe scurt, veți crea o încurcătură care va provoca râsetele excelentului public de acolo, ca şi ale mele. Câinii vor începe să latre, paznicul turnului va trage clopotul, iar voi veți avea grijă ca pălăria fetei să zboare spre mine, pentru ca eu să fiu norocosul care să i-o înapoieze. Şi acum, a doua condiție: detaşamentul care mă va urma seva supune oricărui gest şi oricărei priviri ale mele, nu va depăşi limitele bunei cuviințe, nu va ofensa nici o fată şi nu-şi va lua libertăți care, în timpul acestei farse, să-i tulbure bucuria, să-i şteargă surâsul de pe buze, liniştea din priviri şi din inimă. Dacă vreunul dintre voi se va comporta altfel, veți fi cu toții blestemați. Şi acum, la drum, pentru viață şi pentru bucurie, pentru tinerețe şi frumusețe! Arătați-mi ceea ce văd destul de des şi ceea ce nu voi înceta niciodată să privesc: arătați-mi o fată frumoasă, faceți-o să înflorească în toată frumusețea ei, ca să devină astfel şi mai frumoasă, şi mai întâi de toate băgați de seamă dacă-i place jocul. Eu îmi aleg drumul prin Bredgaden, dar, nu uitați, nu voi fi liber

decât până la unu şi jumătate. Iată o fată elegantă şi scrobită, căci pe deasupra azi e şi duminică. Temperați-o un pic, răcoriți-o, alunecați-i uşor pe deasupra capului, înlănțuiți-o suflând cu blândețe. Ah! Îi ghicesc culoarea fină, împurpurată a obrajilor, coloritul pronunțat al buzelor, săltatul pieptului... Nu e adevărat, frumusețe? E o adevărată beatitudine să aspiri acest suflu plin de prospețime. Guleraşul i se leagănă ca o frunzuliță. Respiră sănătos şi puternic. Mersul încetineşte, de parcă briza dulce o poartă ca un nor, ca un vis. Suflați un pic mai tare, cu sufluri mai lungi! Fata îşi strânge gulerul cu precauție pentru ca nici un suflu indiscret să nu se fofileze zglobiu şi răcoros sub bluza subțire... Se înroşeşte mai zdravăn, obrajii par mai rotunzi, ochii sunt mai transparenți, mersul mai ritmat. Orice frământare înfrumusețează ființele. Orice fată tânără ar trebui să se îndrăgostească de zefiri, pentru că nici un bărbat nu ştie să-i pună mai bine în evidență frumusețea, luptându-se cu ea... Se apleacă puțin, parcă-şi priveşte vârful pantofilor... Opriți-vă puțin... E prea mult, i se îngroaşă talia, îşi pierde frumoasa sveltețe. Faceți-i puțin vânt!... Nui aşa, frumusețe, că e minunat să simți aceste uşoare frisoane răcoritoare? Ai fi tentat să deschizi brațele de gratitudine, de bucuria de a trăi... Repede acum un suflu viguros, să pot ghici frumusețea formelor... Mai viguros, să i se muleze haina pe corp, pe forme... E prea mult! Nu mai are ținuta frumoasă, pasul îi e acum jenat... Se întoarce din nou... Acum, suflați mai tare! Destul, e prea mult! I să desfăcut una din bucle. Vă rog, stăpâniți-vă! Iată regimentul advers, se apropie: Die cine ist verliebt garsehr; Die andre ware es geme[33].

E destul de trist în viață să nu ai a te plimba decât cu propriul cumnat. Pentru o fată asta e ceea ce pentru un bărbat e postul de comis auxiliar... Dar comisul auxiliar mai poate avansa; în afară de asta, el îşi are locul lui personal la un birou, e prezent în ocaziile excepționale. Dar care este partea unei cumnate? Acum! Suflați! Suflați puțin mai repede! Când ai un sprijin solid, poți rezista... Centrul avansează puternic, aripile nu-l pot urma... El pare solid instalat, vântul nu-l poate mişca din loc, e prea greu; în acelaşi timp e prea greu şi pentru ca aripile să-l poată ridica de la pământ. Se năpusteşte înainte pentru a arăta ce? Că e un corp greu. Dar cu

[33]J. von Eichendorff, Ausgewählte Werke, l, p. 2l: „Vor des Stadt: Zwei Musikanten ziehn daher vom Wald aus weiter Ferne, l Der eine ist verliebt gar sehr, l Der andre wăr es gerne" (Doi menestreli sosesc din pădurea îndepărtatăl Unul este foarte îndrăgostit, celălalt ar vrea foarte mult să fie.) Kierkegaard citează uşor schimbat aceste versuri, personajele fiind două femei îndrăgostite.

cât rămâne imobil, cu atât fetele suferă... Frumoase doamne, permiteți-mi un sfat, vă rog: instalați-l acolo pe viitorul dumneavoastră soț, pe viitorul dumneavoastră cumnat, încercați să fiți dumneavoastră înşivă, şi veți vedea câtă plăcere o să aveți... Acum, suflați un pic mai calm, mai dulce... Iată-le cum se zbat în valurile vântului... Acum le vezi unele în fața altora, fugind în ambele părți ale străzii. Ar putea o muzică de dans oarecare să producă o veselie mai mare? Şi, pe deasupra, vântul nu epuizează, el fortifică... Iată-le aruneîndu-se cu viteza furtunii şi cu toate pînzelesus de-a lungul străzii... Ar putea un vals să zăpăcească mai seducător o fată? Şi vântul n-o oboseşte, o stimulează... Nu-i aşa? Puțină rezistență e totdeauna agreabilă, te bați cu plăcere ca să intri în posesia a ceea ce iubeşti. Şi vei obține cu siguranță acel ceva pentru care te bați, căci e o providență care vine totdeauna în ajutorul dragostei, de aceea bărbatul are mereu la corabia lui vânt din spate... Nu le-am aranjat bine? Când ai vânt din spate, ți-e uşor să-l însoțeşti pe iubitul tău, dar când ai vântul împotrivă, mişcarea devine agreabilă, căci te refugiezi lângă el; suflul. Vântului vă face mai sănătoasă, mai atrăgătoare, mai seducătoare, împrospătează săruturile care trebuie gustate la rece, tocmai fiindcă ele sunt fierbinți, aşa cum şampania încălzeşte răcind... Uite-le cum râd şi trăncănesc, iar vântul le fură cuvintele. Şi despre ce să mai vorbim, fetelor? Şi iarăşi râd şi se înclină în fața vântului, ținându-şi pălăriile cu mâna şi supraveghindu-şi mersul... Opriți-vă puțin, să nu se nelinişteasscă prea tare fețele şi să se supere pe noi, sau chiar să le fie teamă... Perfect: hotărâtă şi puternică, cu dreptul înainte... ia te uită ce privire îndrăzneață şi mândră aruncă fiecăruia... Dacă văd bine, i-a dat cuiva brațul, aşadar e logodită. Ia să vedem, copilă, ce dar ți-a hărăzit arborele vieții? Ah, da, are aerul unui logodnic de toată încrederea! E deci în primul stadiu al logodnei, se poate chiar să-l iubească, numai că în acest stadiu dragostea ei e ca fluturele care zboară liber în jurul lui, în cercuri mari, spațioase; e stadiul când ea poartă încă cea mai largă pelerină a dragostei, în care mai pot intfa încă mulți... Mai mult suflu, prieteni!... Eehh, dacă mergi aşa de repede, nu e de mirare că, pentru a rezista vântului, trebuie să-ți strângi bine cordelele pălăriei, care plutesc ca nişte aripi după capriciile vântului, semănând cu acest chip gâng? C şi cu dragostea lui, ca un voal de elfi... Când priveşti dragostea din pe» eectiva unei plimbări, ea îți dă impresia c-ar fi extensibilă; dar când trebuie s-o îmbraci, când voalul trebuie croit într-o rochie de toate zilele, nu-ți mai poți oferi luxul de a o face înfoiată... Dar, Doamne, ai curajul

să rişti pasul decisiv pentru toată viaţa, şi nu-l ai pe acela de a merge direct contra vîhtului? Cine se îndoieşte de asta? Eu unul, nu. Dar, calm, domnişoară, calm. Timpul pedepseşte aspru, vântul poate fi şi el dur... Tachinați-o puțin! Ce s-a întâmplat cu batista? Ați văzut? Ați găsit-o imediat... Ia te uită, i se desface una din cordelele pălăriei... ooo, ce dezagreabil să se întâmple lucrul ăsta în prezența logodnicului dumneavoastră...

Din partea aceea vine o prietenă, pe care trebuie s-o salutăm. Ne vede prima oară după logodnă şi de fapt ăsta-i şi scopul plimbării noastre, mai întâi pe Bredgade, apoi pe Langelinie, ca să ne vadă lumea logodiți. După cîtc îmi amintesc eu, proaspeții căsăioriți merg la biserică prima duminică după căsătorie, în timp ce proaspeții logodnici merg pe Langelinie. Da, logodnele au multe în comun cu Langelinie... Atenție, puțină atenție, vântul vă ia îndată pălăria, țineți-o, aplecați-vă capul. Ce fatalitate! N-ați putut s-o salutați pe prietena dumneavoastră, vă lipsea calmul necesar cu care o tânără logodită, cu înfățişare mândră, aşa cum se cere, trebuie să le salute pe tinerele nelogodite... Suflați mai încet!... Se apropie zilele frumoase... Cum se mai agață de iubitul ei, merge mai mult în fața lui, aşa încât să poată oricând întoarce capul, ridica ochii şi să se desfete la vederea lui, el care e comoara ei, fericirea ei, speranța ei, viitorul ei... O, exagerezi, domnişoară... nu-mi datorezi oare mie şi dulcei brize, care te vindecă şi te face să-ți uiți durerea, că pari atât de sănătoasă fizic şi mintal, că pari atât de plină de speranțe şi de presentimente? Ogjeg vil ikke have en Student Soni ligger og laeser om Natten, Men jeg vil have en Officer, Soni gaaer med Fjer udi Hatten[34]

Se vede asta în privirile tale, păpuşico, e ceva în ochi care o spune... Nu, un tip studios nu va intra niciodată în calculele tale... Dar de ce tocmai un ofițer? Un licențiat care şi-a terminat anii de studiu nu şi-ar putea îndeplini datoria la fel de bine?... Cu toate astea, până una alta eu nu vă pot oferi nici un ofițer, nici un licențiat. Ceea ce pot să vă ofer acum vor fi câteva sufluri temperate şi răcoritoare... Suflați mai tare!... Foarte bine, aruncă-ți degrabă şalul de mătase pe umeri, mergi încet de tot, obrajii îți vor păli puțin, iar strălucirea din ochi va fi mai puțin ardentă... Asta se

[34]Versuri dintr-un cântec popular norvegian: Un student, eu nu vreau, mamă, Că citeşte noaptea-n pat, Vreau un ofiţer bărbat, Cu chipiul lui cu pană.

va întâmpla. Puțină mişcare, mai ales pe o vreme încântătoare ca cea de azi şi, în sfârşit, puțină răbdare, căci numai astfel îl veți putea atrage pe ofițerul dumneavoastră. Cei doi care vin din partea aceea sunt desigur pereche. Ce mişcări susținute, ce siguranță în toată ținuta care face dovada unei încrederi reciproce, ce harmonia praestabilita[35] în toate mişcările, ce frumoasă suficiență! Atitudinea lor n-are uşurință şi grație, ei nu dansează unul cu celălalt, în ei au durată şi sinceritate, care sunt surse ale unei speranțe infailibile, inspiratoare de stimă reciprocă. Pariez că concepția lor de viață se rezumă la atât: viața este un drum. Aşa încât par să fie sortiți să se plimbe braț la braț prin toate bucuriile şi necazurile vieții. Se înțeleg atât de bine, încât dama a renunțat la privilegiul ci de a merge pe dalele trotuarului... Dar, dragii mei zefiri, de ce vă agitați atâta în jurul unui cuplu care nu pare să merite atenția noastră? Au cumva ceva special de remareat?... Ohohoo, e ora unu şi jumătate, la drum spre Hojbroplads! *** N-ai fi crezut posibil să prevezi cu exactitate şi în cele mai mici detalii istoria dezvoltării intime a unei ființe. Asta arată cât de sănătoasă fizic şi mintal e Cordelia. E adevărat, este o fată minunată. Deşi puțin placidă, modestă şi simplă, arc în ea o mare exigență. E ceea ce mi-a frapat privirea azi, când ieşea pe poarta casei. O pală de vânt a trezit în ea o rezistență pe care a opus-o din toate puterile; o rezistență exterioară, căci nu s-a produs şi o luptă interioară. Nu e un dram de fată pe care s-o pierzi printre degete; nici atât de fragilă încât să te temi că se va sparge numai dacă te vei uita la ea. Nu e nici o floare de lux plină de pretenții. De aceea am plăcerea doctorului care observă toate simptomele acestei evoluții a unei sănătăți perfecte.

Încetul cu încetul, atacurile mele se apropie de ea, devin mai directe. Dacă ar trebui să caracterizez noile mele relații cu familia ei, ar trebui să spun că mi-am aşezat scaunul astfel încât s-o pot vedea dintr-o parte. Mă ocup de ea ceva mai mult, mă adresez ei direct, îi smulg răspunsuri. - Are o inimă pasionată şi violentă, îi plac bizareriile, deşi nu cred că niscai gânduri vane, fără sens, vor fi condus-o la ele. O interesează ironia mea la adresa răutății oamenilor, batjocura la adresa laşității şi lenei lor călduțe. Cred că i-ar plăcea să conducă, pe bolta cerească, singură, carul

[35]Termen specific filozofiei lui Leibniz: armonie prestabilită.

Soarelui[36], să se apropie mult de pământ şi să-i pârlească puțin pe semenii ei.

Nu are încă nici un fel de încredere în mine, căci până acum am ridicat obstacole în calea oricărei apropieri, fie ea spirituală. Trebuie să aibă forțe puternice înainte de a o lăsa să se sprijine de mine. Din când în când aş face-o confidenta mea; dar numai din când în când.

Dezvoltarea trebuie să se producă în interiorul ei, trebuie să-şi dea singură seama de puterea inimii ei, trebuie să încerce să cântărească lumea. Ochii ei îmi spun clar ce are ea de spus; o singură dată am văzut în ci un fel de furie a distrugerii. Trebuie s-o fac să ajungă în situația de a nu-mi datora nimic, de a se simți pe deplin liberă; dragostea nu există decât în libertate, iar veselia şi amuzamentul nu vin decât din interior. Şi deşi am în vedere că ea să-mi cadă în brațe prin forța lucrurilor, ca să spun astfel, şi fac eforturi s-o determin să graviteze către mine, n-aş vrea totuşi să cadă greu, ci cu uşurința unui spirit care gravitează spre alt spirit. Trebuie să-mi aparțină, dar nu ca o greutate uriaşă, care să mă apese. Nu vreau să-mi fie dependentă nici fizic nici moral. Vreau ca între noi doi să domnească jocul libertății. În toate privințele ea trebuie să aibă uşurința care să-mi îngăduie mie s-o pot purta în vârful degetelor. A început să-mi ocupe cam mult gândirea. Îmi pierd din nou echilibrul, şi asta nu când e de față, ci când sunt singur. Mi se întâmpla să suspin după ea; nu ca să vorbesc cu ea, ci ca s-o am în fața ochilor. Când ştiu c-a ieşit în oraş, mă strecor rapid după ea, nu pentru a fi văzut, ci pentru a o vedea. Ieri seară am plecat împreună de la familia Baxter. Eduard o însoțea.

M-am despărțit de ei în mare grabă şi m-am pierdut pe o străduță unde mă aştepta valetul meu. Mi-am schimbat hainele într-o secundă şi am alergat s-o reântâlnesc.

N-a bănuit nimic. Eduard tăcea ca un mut, cum face el totdeauna. Sunt îndrăgostit, o recunosc, dar nu în sens propriu, şi aici trebuie să fiu foarte prudent, deoarece consecințele sunt foarte periculoase. Şi nu eşti îndrăgostit decât o singură dată, nu-i aşa? Dumnezeul dragostei e orb, iar dacă eşti isteț îl poți uşor păcăli. Trebuie să fii receptiv la impresia pe care o faci unei fete, ca şi la

[36]Aluzie mitologică: Phaeton, fiul lui Helios, cere pentru o zi carul cu armăsarii înaripaţi, cu care să traverseze şi el bolta cerească. Scăpând frâiele, se apropie mult de Pământ, căruia era cât pe ce să-i dea foc.

cele pe care fetele ți le fac ție. Poți fi îndrăgostit de mai multe fete deodată, pentru că pe fiecare o iubeşti altfel. Să iubeşti doar una ar fi prea puțin. Să le iubeşti pe toate ar însemna să ai un caracter uşurelnic. Dar a te cunoaşte pe tine foarte bine şi a iubi numărul maxim posibil de femei, a strânge în inimă toate forțele dragostei astfel încât fiecare femeie să ia cât are ea nevoie, în timp ce conştiința ta să vegheze la armonia totului - iată ce înseamnă să trăieşti cu adevărat.

3 iulie.

În fond, Eduard nu se poate plânge de mine. E foarte adevărat că vreau să se întâmple astfel încât Cordelia să se îndrăgostească de el, pentru a ajunge să fie dezgustată de amorul simplu şi, în acest fel, să ajungă să se depăşească pe sine. Pentru asta e necesar ca Eduard să nu fie o caricatură, altfel totul ar fi degeaba. Or, nu numai că Eduard e în stima generală o partidă bună - ceea ce în ochii Cordeliei nu înseamnă nimic, pentru că la vârsta ei fetele nu se uită la chestiile astea - dar el mai posedă şi o serie de calități care țin de amabilitate, pe care, cu ajutorul meu constant, le pune bine în valoare. Ca o adevărată cos-tumieră, ca un decorator îl fac să arate cât se poate de bine după mijloacele de care dispun, ba uneori îl împopoțonez cu un pic de lux împrumutat, ceea ce face cuplul nostru puțin caraghios; e ca şi cum ar fi fratele meu, fiul meu, iar nu un prieten de vârsta mea, ba chiar un rival. Şi, cu toate astea, nu va deveni niciodată periculos pentru mine. În concluzie, cu cât îl înalț pe el, care la urmă va trebui să cadă, cu atât se trezeşte în Cordelia conştiința a ceea ce trebuie să disprețuiască şi cu mai multă ardoare îşi va da seama de ceea ce vrea cu adevărat. Pe Eduard îl ajut să se descurce, îl recomand, într-un cuvânt, fac tot ce-ar face un prieten adevărat pentru prietenul său. Uneori vorbesc împotriva lui pe un ton retoric. Îl descriu ca pe un visător. Cum nu ştie să se pună în evidență, îl împing eu în față.

Cordelia mă urăşte şi se teme de mine. Din ce motiv o fată are temeri în prezența bărbatului? Din motivul care se numeşte intelect. Pentru că intelectul este negația însăşi a întregii existențe feminine. Frumusețea masculină, natura surprinzătoare a bărbatului etc. Sunt mijloace bune pentru a face cuceriri, dar numai cu ele nu vei avea niciodată victoria totală. De ce? Pentru că te războieşti cu plinătatea forțelor unei fete tinere şi în acest domeniu ea este totdeauna cea mai tare. Acele mijloace pot s-o facă să roşească pe o fată, s-o facă să-şi plece ochii, dar niciodată să-i provoace acea angoasă indescriptibilă şi insidioasă care îi face

frumusețea atât de interesantă. Non formosus erat, şed erat facundus Ulixes, Et tamen aequoreas torsit amore Deas[37]. În sfârşit, fiecare trebuie să-şi cunoască forțele. M a revoltat adesea situația în care indivizi dotați se purtau cu stîngăcic. În fond, ar trebui să poți discerne imediat, privind o fată, victimă a amorului, a amorului altuia sau al ei propriu, în ce sens a fost păcălită. Un asasin experimentat va dă totdeauna loviturile în acelaşi mod, iar polițistul expert îl va descoperi numai privind rana. Dar unde întâlneşti asemenea seducători sistematici sau psihologi atât de buni? Pentru cei mai mulți dintre' bărbați, a seduce o fată nu înseamnă nimic altceva decât a o seduce; or, în spatele acestei gândiri se ascunde un întreg limbaj. Ca femeie, mă urăşte; ca femeie dotată - se teme de mine; ca ' inteligență care se trezeşte - mă iubeşte. Am reuşit să provoc mai înlîi această luptă în inima ei! Mândria mea, obstinația mea, batjocura indiferentă, ironia mea înțepătoare, toate o atrag. Nu că ar fi gata să mă iubească; nu, în ea nu există urmă de astfel de sentimente, mai ales la adresa mea. Ea vrea să rivalizeze cu mine. Independența mândră față de bărbați, libertatea arabilor în deşert, iată ce o tentează. Râsul şi excentriCâtătea mea neutralizează orice manifestare erotică. Cu mine ea e liberă, iar rezerva ei față de mine e mai mult intelectuală decât feminină. E atât de departe de ea gândul de a vedea în mine un amant, încât relațiile noastre sunt cele dintre două firi independente. Îmi ia mâna, o strânge, râde şi interesul pe care mi-l arată e cel grec.

Întrucât ironistul şi zeflemistul din mine au mistificat-o atât de mult timp, acum urmez îndemnul bătrânei balade: „şi atunci cavalerul aşternu pelerina lui de un roşu intens şi o rugă pe frumoasa lui iubită să se odihnească stând pe ea". Numai că eu nu aştern pelerina ca să rămân cu fața pe ea, ci ca să dispărem în ceruri, în zborul gândurilor; ori n-o iau cu mine, şi atunci încalec singur pe un gând, ei îi trimit bezele din zbor şi uite-aşa devin invizibil; aud atunci numai sunetul vorbei înaripate. Vocea, deşi se aude, nu mă face din ce în ce mai vizibil, ca pe Iahve, ci dimpotrivă - fiindcă eu cu cât vorbesc, cu atâta mă înalț. Fata vrea să mă urmeze, luând calea zborului îndrăzneț al gândirii. Dar aşa ceva se întâmplă într-o clipă scurtă, căci în cea următoare devin rece şi sec. Există mai multe feluri de roşcată feminină. E, mai întâi, roşul

[37]Ovidiu, Ars amandi: Ulise nu era frumos, avea doar darul de a vorbi frumos.Dar din dragoste pentru el au suferit zeiţele mării

grosier al cărămizii. De el se servesc autorii de romane când îşi fac eroinele să roşească tiberundiiber[38]. Era o roșeață fină; zorii spiritului de neprețuit la o fată tânără.
Apoi roșeață furişă, adusă de o idee fericită: frumoasă la un bărbat, mai frumoasă la un adolescent, încântătoare la o femeie. E lumina fulgerului, străfulgerarea căldurii spiritului. E foarte frumoasă la un adolescent, e încântătoare la o fată tânără, fiindcă se arată în toată virginitatea ei, şi de aceea că are pudoarea surprizei.
Cu cât îmbătrâneşti, cu atât roșeață dispare. Uneori citesc pentru Cordelia cu voce tare. În general, lucruri total indiferente. Ca de obicei, Eduard ține lumânările. I-am spus deseori că unul din mijloacele cele mai utiletle a intra în relații cu o fată este acela de a-i împrumuta cărți. În felul acesta câştigi mult, pentru că ea îți devine obligată. În cazul nostru, eu sunt cel care câştigă cel mai mult, pentru că cu hotărăsc ce cărți să-i aleagă, însă mă țin la distanță. Aşa mi-am creat un vast câmp de observații. Pot să-i dau lui Eduard toate cărțile care-mi plac mie, pentru că el nu se pricepe la literatură; pot, de aceea, să îndrăznesc orice, să merg până la nu ştiu ce extremă. Şi când, seara, o întâlnesc pe ea, iau - ca din întâmplare! - O carte, o răsfoiesc puțin, citesc ceva cu voce tare şi laud atenția lui Eduard. Ieri seară am vrut să-mi dau seama de elastiCâtătea spirituală a Cordeliei. Nu ştiam dacă să-i cer lui Eduard să-i împrumute poemele lui Schiller, ca să mă prefac apoi că dau din întâmplare peste un anumit cânt, pe care să-l citesc cu voce tare, sau să-i împrumute poemele lui Biirger.
Am optat pentru Biirger, mai ales din pricina Lenorei lui - puțin cam exaltată, cu toată frumusețea ei. Am deschis cartea şi am citit acest poem cu tot patetismul necesar. Cordelia era emoționată, cosea rapid, ca şi când ea era cea pe care urma s-o răpească Wilhelm[39]. M-am oprit. Mătuşa ascultase fără prea mare atenție; nu se mai teme de Wilhelmi, fie ei vii ori morți, şi de altfel nu înțelege prea bine nici germana. A reintrat însă în apele ei când i-am arătat frumoasa legătură a cărții şi i-am vorbit despre arta legătoriei.
Intenția mea fusese să încerc să distrug efectul patetic produs asupra Cordeliei chiar în clipa în care el se producea. Era puțin neliniştită; şi deşi era evident că această neliniște nu-i trezea şi

[38]În germană în text: iarăşi şi iarăşi.

[39]Perosnaj din poemul Lenora de Biirger.

interesul, o scosese totuşi din starea de calm, avusese asupra ei un efect unheimlich[40]. Azi, pentru prima oară, ochii mei s-au odihnit privind-o. Se spune că somnul îngreuiază pleoapa până o închide; poate că şi privirea mea a avut puterea somnului asupra pleoapei. Ochii i se închid, dar cu toate acestea în ea se frământa puteri obscure. Nu vede c-o privesc, simte doar, tot corpul ei simte asta. Ochii se închid şi se face noapte afară, în timp ce înăuntrul ei se face lumână. E timpul ca Eduard să dispară. Aajuns la capătul răbdării. În fiecare clipă mă tem că-i va face o declarație de dragoste. N-o ştie nimeni mai bine decât mine, eu, confidentul lui, eu, care-l menţin în stare de exaltare continuă cu scopul de a o influența pe Cordelia, scop care numai mie îmi este cunoscut, pentru că numai mie îmi va folosi. Aş risca prea mult să-l las să-i mărturisească Cordeliei dragostea lui. Ştiu că ar primi un refuz din partea ei, dar cu asta nu s-ar încheia afacerea. El ar fi foarte afectat, ceea ce ar putea s-o emoționeze şi s-o înmoaie pe Cordelia. Nu mă tem eu de ce e mai rău, şi anume că s-ar putea ca ea să revină asupra refuzului, mă tem că mândria inimii ei ar putea suferi din pricina compasiunii. Şi dacă asta ar fi ceea ce s-ar întâmpla, atunci scopul urmărit de mine, servindu-mă de Eduard, ar fi ratat.

Relațiile mele cu Cordelia încep să ia o întorsătură dramatică, întâmplă-se ce s-o întâmpla, nu mai pot sta multă vreme spectator, lăsând clipele să fugă. E absolut necesar ca ea să fie surprinsă, şi dacă vreau s-o surprind, trebuie să fiu la postul meu. Dar asupra ei n-ar avea nici un efect ceea ce aş putea folosi ca să le surprind pe altele. Pe ea va trebui s-o surprind astfel încât rațiunea să-şi piardă în chiar clipa aceea toate calitățile ei. Ceea ce o va surprinde trebuie să apară puțin câte puțin în fiecare gest. Aceasta a fost totdeauna legea interesantului, şi aceasta e legea tuturor acțiunilor mele care o privesc pe Cordelia. Dacă ştii să surprinzi, partida e câştigată. Suspenzi pentru o clipă puterea de a acționa a celei de care e vorba, o pui în imposibilitatea de a face ceva prin orice mijloc, fie el comun sau extraordinar. Îmi amintesc şi acum, nu fără oarecare mândrie, de o tentativă temerară de a cunoaşte o femeie din înalta societate. De mult timp îi dădeam târcoale cu scopul de a găsi prilejul cel mai nimerit care să-mi îngăduie s-o abordez, şi iată că într-o bună zi o întîlncsc pe stradă. Eram sigur că nu mă cunoştea sau că nu ştia că sunt din

[40] în germană în text: deloc liniştitor.

Copenhaga. Era singură. Mergeam înspre ea, cu intenția să ne întâlnim față în față. Am coborât de pe trotuar ca să-i cedez ei locul. Şi i-am aruncat o privire profund melancolică, ba aveam chiar şi o lacrimă în ochi. Mi-am scos pălăria. Ea s-a oprit. Şi atunci i-am spus, cu voce emoționată şi privind-o visător:

„Să nu vă supărați pe mine, domnişoară, dar între trăsăturile dumneavoastră şi cele ale unei persoane pe care o iubesc din tot sufletul, dar care trăieşte departe de mine, e o asemănare atât de frapantă, încât îmi veți ierta purtarea atât de bizară".

Fără dubiu, fata credea că are de-a face cu un visător, iar unei fete tinere îi place puțină visare, mai ales dacă are, în acelaşi timp, sentimentul superiorității ei şi îți şi aruncă un surâs voit ironic. Dar acel surâs o prindea de minune. M-a salutat cu condescendență demnă şi a surâs din nou. Şi-a reluat plimbarea, iar eu am făcut doi paşi alături de ea. Câteva zile mai târziu am reântâlnit-o şi mi-am permis s-o salut.

Mi-a râs în nas. Răbdarea însă e o virtute prețioasă şi cine râde la urmă râde mai bine. Ar fi mai multe mijloace prin care s-o surprind pe Cordelia. Aş putea dezlănțui o furtună erotică în stare să dezrădăcineze arbori. În felul ăsta aş face-o să-şi piardă siguranța de sine, i-aş provoca un haos în logică, şi în cursul unei atari insurecții aş încerca, prin întâlniri secrete, să-i provoc pasiunea. Lucrul acesta nu e de neimaginat, o fată pasionată ca ea putând fi adusă în orice stare. Cu toate acestea, din punct de vedere estetic n-ar fi corect. Nu-mi place zăpăceala şi n-o recomand decât în cazul fetelor pe care n-ai putea să le faci altfel să capete sclipire poetică, în afară de asta, te-ai lipsi pe tine însuți de adevărata plăcere, dat fiind că prea multă emoție nu e nici ea bună. O atare măsură împotriva Cordeliei ar duce la fals total. Cred că voi recurge până la urmă la ceva care să-mi prilejuiască o bucurie de mai lungă durată, da, da, din care să gust cu sânge rece o plăcere mai întreagă şi mai bogată. Cordelia în stare de exaltare nu-mi poate produce nici o bucurie. Purtându-mă astfel, aş surprinde-o poate în prima clipă, dar s-ar şi linişti repede, tocmai pentru că surpriza ar lovi de prea aproape inima ei mândră. Cel mai potrivit, cel mai bun dintre toate mijloacele ar fi logodna pur şi simplu. Pentru ea ar fi cu atât mai greu să-şi creadă urechilor când mă va auzi făcându-i o mărturisire de dragoste prozaică şi cerând-o în căsătorie, cu cât îi e mai uşor să-mi asculte vorbirea caldă, să-mi bea băutura îmbătătoare şi otrăvită sau să-şi asculte bătăile inimii la gândul unei răpiri. Cît despre logodnă, dracul şi-a vârât aici codița presărând cu etic ceea ce e la fel de

plictisitor şi în teorie şi în practică. Câtă diferenţă, totuşi! Sub cerul senin al esteticii[41] totul e uşor, frumos, trecător, dar când etica se amestecă, fie şi foarte puţin, totul devine tare, colţuros, agasant. Cu toate astea, logodna nu are realitatea etică a căsătoriei şi nu-şi trage validitatea decât ex consensu gentium[42]. Iată un echivoc care îmi poate fi foarte util. E aici destulă etică pentru ca, la momentul oportun, Cordelia să aibă impresia că depăşeşte limitele obişnuitului şi apoi această etică nici nu e atât de gravă încât să am a mă teme de vreun şoc neliniştitor. N-am făcut niciodată promisiuni de căsători. C unei fete, nici măcar din neglijenţă. Dacă las impresia că voi face una de data asta, reamintesc că nu e vorba decât de o purtare simulată. Şi voi avea grijă să aranjez astfel lucrurile încât ea să fie cea care rupe logodna. Mândria mea cavalerească disprețuieşte promisiunile. Îl disprețuiesc pe judecătorul care smulge mărturisirea unui delincvent promițându-i libertatea; un astfel de judecător renunţă la forţa şi la talentul său. În viaţă, eu nu vreau nimic din ce nu-mi este dat în mod liber, necondiționat. Las seducătorii nenorociți să se servească de asemenea mijloace. Ce câştigă de aici?

Cel care nu ştie să îmbrobodească o fată până ce ea nu mai ştie de nimeni şi de nimic, cel care nu ştie s-o aducă să creadă că de la ea porneşte totul, că ei îi aparţin toate inițiativele, acela este şi rămâne un nepriceput. Unui asemenea individ nu-i invidiez plăcerea. E şi va rămâne un nepriceput, ceea ce nu se poate spune despre mine. Eu sunt un estetician, un erotic, care a sesizat natura dragostei, esența ei, care crede în dragoste şi o cunoaşte în profunzime şi îmi rezerv dreptul la opinia - personală - că o aventură galantă nu durează mai mult de şase luni, totul terminându-se o dată cu clipa imediat următoare obținerii ultimelor favoruri. Ştiu toate acestea, dar mai ştiu că suprema plăcere imaginabilă e să fii iubit, să fii iubit mai presus de orice. A intra ca un vis în gândurile unei fete e o artă, a reuşi să-i ieşi din gând - o capodoperă! Una depinde în mod esențial de cealaltă. Ar mai fi posibil un mijloc: să fac tot ce se poate pentru a o logodi cu Eduard. În acest caz voi fi prietenul casei. Eduard ar avea încredere deplină în mine, că doar mie îmi datorează fericirea lui. A

[41]Vezi Cuvânt înainte.

[42]Din hotărârea unanimă a umanităţii.

sta ascuns înseamnă a mai avea ceva de câştigat. Ba nu, un asemenea mijloc n-are nici o logică. Nu poate fi logodită cu Eduard fără a-şi pierde într-o măsură mai mare sau mai mică una sau alta din calitățile pe care le arc. În plus, relațiile mele cu ea ar deveni atunci mai mult picante decât interesante. Prozaismul imens specific logodnei ar fi singură masă de rezonanță a interesantului. Totul, la familia Wahl, capătă din ce în ce mai multă semnificație. Se simte în mod clar că dincolo de viața.de fiecare zi se agită o alta, ascunsă, care stă gata să-şi arate chipul în ceea ce vom numi o revelație. Casa Wahl se pregăteşte de logodnă. Un observator din afară ar conchide că logodna se va face între mine şi mătuşă. Şi cât serviciu n-ar aduce un asemenea mariaj, grație generațiilor care i-ar urma, propagării cunoştințelor de agronomie! Aş fi, în acest caz, unchiul Cordeliei. Sunt prietenul libertății de gândire şi nici o gândire nu mi se pare atât de absurdă încât să n-am curajul de-a o admite. Cordelia se teme de o declarație de dragoste din partea lui Eduard, în timp ce Eduard speră că o atare declarație să rezolve totul. Dar i-o voi lua înainte, ca să-l scutesc de consecințele dezagreabile ale unui asemenea demers. Sper să-i dau în curînd papucii, pentru că a început să-mi stea în drum. Azi am simțit asta. Cu aerul lui de visător, beat de dragoste, mă tem că se va trezi subit, ca somnambulii, şi-şi va striga dragostea la urechile întregii lumi, ceea ce l-ar apropia de Cordelia. Azi l-am privit pieziş. Aşa cum face elefantul când ridică un obiect cu trompa lui, eu l-am întins, cât e de lung, cu privirea mea şi l-am răsturnat. Deşi n-a schițat nici o mişcare în scaunul lui, cred c-a simțit fiorii acestei răsturnări. Cordelia nu mai e atât de sigură de mine ca altădată. Se apropia de mine cu mai multă siguranță feminină, în timp ce acum are ezitări. Dar n-o să mă lovesc tocmai eu de un amănunt ca ăsta; mi-ar fi prea uşor să aduc totul la normal. Numai că nu vreau asta acum. Acum vreau să mai fac un mic sondaj şi apoi... logodna! Care logodnă nu trebuie să prezinte nici o dificultate. Cordelia, surprinsă, va spune da, în timp ce mătuşa va pronunța un amin cordial. Va fi nebună de fericire că poate avea un ginere atât de agronomic! Ginere! Dacă ai apucat să te aventurezi pe terenul ăsta, trebuie să ştii că de-aci înainte totul e strâns unit, cum sunt degetele de la mână. În fond eu nu-i voi fi ginere, ci doar nepot ori, mai degrabă, volente Dio[43], nici unul nici altul.

[43]Cu voia Domnului.

23 iulie.

Azi am şi cules roadele unui zvon semănat de mine însumi; se zice c-aş fi îndrăgostit de o fată. Datorită lui Eduard, zvonul a ajuns până la Cordelia. A făcut-o curioasă, mă priveşte cu interes, dar nu îndrăzneşte să-mi pună întrebări. Pentru ea, însă, nu e lipsit de importanță să aibă o certitudine în această chestiune: pe de o parte, pentru că acesta întrece orice măsură, iar pe de alta ar avea aici un antecedent care i-ar fi de folos, căci dacă un zeflemist ca mine se poate îndrăgosti, atunci şi ca o poate face, fără să roşească. Am făcut o aluzie în acest sens. Iată cum. Cred despre mine că sunt în stare să relatez o poveste, astfel încât poanta să nu se piardă, dar nici să fie servită prea repede. Şi am o diabolică bucurie să-i țin în suspenso pe cei care mă ascultă, să verific prin mici ocolişuri episodice cam ce sfârşit ar dori fiecare la istorioara mea, şi, în fine, să-i păcălesc. Toată arta constă în a folosi amfibolii, adică să se înțeleagă un anumit lucru în chiar momentul povestirii, pentru ca apoi să se observe că vorba are două înțelesuri. Dacă vrei să-ți creezi o ocazie bună pentru observații speciale, ține un discurs. Într-o simplă conversație, ceilalți scapă uşor de tine, ascunzând impresia pe care le-au făcut-o vorbele tale prin întrebări şi răspunsuri.

Mi-am început discursul către mătuşă cu o gravitate solemnă: „Ar trebui oare să atribui bunăvoinței prietenilor ori răutății duşmanilor mei -şi care dintre aceştia nu posedă în exces calitatea amintită? -..." Aici mătuşa a făcut o remareă pe care eu am lungit-o cât am putut de mult, cu scopul s-o țin pe Cordelia cu sufletul la gură, căci văzusem că ascultă cu o atenție neslăbită, dat fiind faptul că-i vorbeam mătuşii, mai punând şi atâta solemnitate în vorbele mele. Am continuat: „... sau trebuie să atribui hazardului, generațio aequivoca[44], un anumit zvon...".

În aparență, Cordelia n-a înțeles expresia, mai ales că eu o pronunțasem cu accent fals, şi după ce-mi compusesem o mână vicleană, vrând să spună că acela era esențialul a ceea ce aveam să pronunț - „... un hazard, zic, care m-a făcut subiectul unor comentarii, tocmai pe mine, care obişnuiesc să trăiesc ascuns de lume, comentarii care pretind că m-aş fi logodit."

Aparent, Cordelia aştepta aceste explicații ale mele, de aceea am continuat: „S-ar putea să fie prietenii mei, fiindcă trebuie să apreciem că pe o mare fericire faptul de a fi îndrăgostit (Cordelia a

[44]Generaţia spontanee.

rămas interzisă), sau poate duşmanii mei, căci trebuie să spun că ar fi foarte ridicol ca acest lucru să mi se fi întâmplat tocmai mie (mişcare în sens opus) sau e o pură întâmplare, căci la temelia afirmației nu e nici cea mai mică judecată; sau poate e generațio aequivoca, căci zvonul trebuie să se fi născut din obsesiile unei minți goale".

Mătuşa stătea pe jăratec de nerăbdare să audă numele femeii cu care am avut plăcerea să mă logodesc. Am respins orice întrebare în această privință. Toată povestea a impresionat-o pe Cordelia şi de aceea cred că acțiunile lui Eduard sunt în scădere serioasă. Clipa decisivă se apropie. Aş putea să mă adresez în scris mătuşii şi să-i cer mâna Cordeliei. Acesta este procedeul obişnuit în afaceri ale inimii, ca şi cum ar fi mai firesc ca inima să se exprime în scris decât oral. Ceea ce m-ar face să aleg acest procedeu ar fi doar partea lui solemnă, numai că el mă lipseşte de momentul surprizei, iar eu nu vreau să renunț la el. Dacă aş avea un prieten, parcă l-aş auzi: „Ai reflectat suficient de bine la demersul grav pe care-l faci, care-ți va marea viața de-acum înainte şi va hotărî fericirea unei a două ființe?" în aceasta stă avantajul de a avea un prieten.

Ei bine, eu n-am prieteni, deci nu pot spune hotărât dacă a avea e sau nu un avantaj; a te dispensa însă de sfaturile oricărui prieten e un avantaj absolut. În sensul cel mai strict, de altfel, am meditat cu maturitate la toată această afacere. În ceea ce mă priveşte, nu văd să existe ceva care să se opună logodnei. Iată-mă, aşadar, în postura de pretendent; cine s-ar îndoi de asta, văzându-mă? În curând, biata mea persoană va fi privită dintr-un punct de vedere superior: încetez de a fi pur şi simplu o persoană, devin o partidă; da, o partidă şi încă una bună, ar zice mătuşa - ea, care-mi dă cel mai mult de furcă, pentru că mă iubeşte cu o dragoste agronomică, pură şi sinceră, mă adoră ca pe idealul ei. În viața mea am făcut nenumărate declarații de dragoste, şi cu toate acestea întreaga mea experiență nu mi-e acum de nici un folos, căci această declarație trebuie făcută într-un mod absolut deosebit. Ceea ce nu trebuie să uit nici o clipă c ca toată această poveste nu e uecit simulare. Am făcut nenumărate exerciții de mers, ca să găsesc felul cel mai potrivit de prezentare; să pun prea mult erotism în mersul meu ar fi imprudent, căci ar anticipa ceea ce trebuie să urmeze după aceea şi ceea ce ar trebui să se dezvolte încetul cu încetul; să pun prea multă gravitate ar fi periculos, căci pentru o fată acest moment are o importanță atât de mare încât e posibil să se agațe de el cum se agață muribundul de ultima lui

dorință. În sfârşit, a-mi face mersul cordial sau de un comic grosier ar fi în discordanță cu masca purtată până acum, ca şi cu cea pe care am de gând să mi-o pun de-acum încolo, iar a-l face spiritual ori ironic ar însemna să vreau să risc prea mult. Ar fi mult mai lesne pentru mine totul dacă într-o ocazie ca aceasta aş vrea ce vrea toată lumea, şi anume, să fac să se audă un biet „da". Nu zic că el n-ar fi important acum şi pentru mine, dar el nu are o importanță absolută, căci deşi i-am acordat acestei fete multă atenție şi tot interesul meu, sunt totuşi anumite condiții în care „dă"-ul ei mi-ar fi de prisos. Nu țin deloc s-o posed în sens grosier; nu mă interesează decât să mă bucur de ea în sens artistic. De aceea începutul trebuie să fie făcut cu multă artă, el trebuie să fie cât se poate de vag şi să lase deschise nenumărate portițe, pe unde la nevoie... M-ar înțelege greşit dacă ar vedea de la început un amăgitor în persoana mea, un înşelător, eu nefiind un astfel de ins în sensul vulgar. M-ar înțelege greşit şi dacă mar considera un amant fidel.

De aceea e nevoie ca de la bun început inima să-i fie tulbure; şi se ştie că în atari momente inima unei fete devine profetică, întocmai ca cea a unui muribund.

Aşa ceva trebuie să împiedic să se întâmple. Încântătoarea mea Cordelia! Te voi frustra de ceva cu adevărat frumos, dar nu mai e nimic de făcut; te voi compensa, în schimb, cum voi putea mai bine. Întreg acest episod trebuie să rămână neînsemnat, pentru ca, după ce-mi va spune „da", să nu poată nicicum să dea socoteală de partea ascunsă a relațiilor noastre. Tocmai această posibilitate deschisă la infinit e ceea ce constituie interesantul în relațiile noastre. Dacă i-aş lăsa posibilitatea să prevadă ceva ar însemna să fi mers pe un drum greşit, iar relațiile noastre să devină lipsite de sens. Nu-mi închipui că-mi va spsune „da" pentru că mă iubeşte, fiindcă nu mă iubeşte deloc. Cel mai bine ar fi dacă aş reuşi să transform logodna dintr-un act într-un eveniment, din ceva pe care l-ar face în ceva care i s-ar întâmpla şi de care să spună: „Dumnezeu ştie cum de s-a întâmplat!"

3l iulie.

Azi i-am compus unei persoane o scrisoare de dragoste. E o treabă care-mi face mare plăcere. Mai întâi, pentru că e interesant să aprofundezi o astfel de situație, cu atât de puține eforturi din partea ta.

Îmi umplu pipa, ascult toată povestea, citesc scrisorile trimise de fată. Iar pentru mine scrisorile de dragoste ale unei fete prezintă oricând mare interes. Individul stă în fața mea, îndrăgostit lulea,

îmi citeşte scrisorile, iar eu îl întrerup din când în când cu remarei de soiul „scrie bine", „are sentiment față", „are gust", „e prudentă", „fără îndoială, nu iubeşte prima oară" etc. În al doilea rând, fac o faptă bună: îi ajut pe tineri să se împace. După care iau o hotărâre în avantajul meu: pentru fiecare cuplu fericit pun ochii pe o nouă victimă. La doi fericiți fac şi un nefericit. Sunt cinstit; oricine mi se poate încredința, n-am înşelat niciodată pe cineva care mi s-a confesat. Există totdeauna o parte de bufonerie în chestia asta, dar, ce să fac, e o răsplată cuvenită, la urma urmei. De ce-or fi având unii încredere în mine? Fiindcă sunt priceput în astfel de lucruri, am studiat totul cu conştiinciozitate şi apoi n-am divulgat niciodată nimic din ce mi s-a spus. Merit încrederea, nu-i aşa? Fiindcă nu abuzez niciodată de ea.

2 august.

Venise momentul. O văzusem pe mătuşă pe stradă, deci nu mai era acasă. Eduard plecase cu treburi la vamă. Prin urmare, aveam toate şansele s-o găsesc pe Cordelia singură. Şi era, într-adevăr, aşezată la măsuța ei de lucru. Se întâmplase destul de rar să-i fac vizită dimineața, de aceea, văzându-mă, s-a emoționat puțin. Era cât pe ce să ratez. Nu din vina ei, căci ea şi-a revenit destul de repede, ci dintr-a mea, văzând-o că se prezintă mai mult decât în formă, cu toată platoşa mea. Câtă grație avea, în rochița ei de stambă, de casă, cu dungi bleu, cusută simplu şi cu un trandafir proaspăt rupt, prins în piept!

Era ea însăşi. Pe deasupra, foarte proaspătă, de parcă abia se născuse. Cine mi-ar putea spune unde îşi petrec nopțile fetele tinere? Probabil în Țara Mirajului, căci în fiecare dimineață ele vin cu o mereu altă prospețime tinerească. Era atât de tânără şi atât de perfectă sub toate aspectele, încât ai fi zis că natura, ca o mamă tandră şi bogată în daruri, abia o lăsase din mâinile ei modelatoare. Aveam chiar senzația că eram martorul scenei de adio, c-o vedeam pe această mamă tandră îmbrățişând-o încă o dată înainte de a se despărți de ea şi spunându-i: „Copila mea, eu am făcut totul pentru tine, acum poți să zburzi prin munți şi prin văi, ia şi acest sărut, ca o pecete pe buzele tale, o pecete care să păzească sanctuarul tău şi pe care nimeni să n-o poată rupe fără ca tu să vrei acest lucru şi dacă s-o ivi chiar cel care o poate rupe, tu fără îndoială vei înțelege că el este acela". Şi a sărutat-o pe buze, cu un sărut care nu acaparează, care nu ia nimic, cum ar face sărutul dat de oameni, ci un sărut divin, care dă tot, care-i dă fetei puterea sărutului! O, natură minunată, adâncă şi enigmatică, tu dai bărbaților cuvintele, dar elocința reală a sărutului n-o dai

decât fetelor tinere! Acest sărut mi se părea că-l avea ea pe buze, acest adio pe frunte, acest vesel rămas bun în privire; de aceea îmi apărea în acelaşi timp familiară căci era de-ai casei - şi străină, căci nu lumea reală o cunoştea, ci numai pe cea a acelei mame tandre, invizibile, care o veghea. Era încântătoare, proaspătă ca un copil şi totodată plină de nobilă demnitate virginală care impune respect. Eu mă trezisem din nou rece şi stupid cu solemnitate, cum trebuie să fii când urmează să faci o treabă importantă, de care ea nu ştie nimic. După câteva remarei de ordin general, am adus-o mai aproape de subiect şi am dat drumul cererii mele. Cineva care ți-ar vorbi ca din carte ți s-ar părea teribil de plic76 tisitor; cu toate acestea, a vorbi ca din carte e uneori util, fiindcă o carte are acest dar ciudat de a te lăsa s-o interpretezi cum vrei. La fel lucrează cuvintele care par scoase din carte. Am fost sobru, păstrându-mă la câteva formule obişnuite.

Incontestabil, a fost surprinsă, cum mă şi aşteptasem, de altfel. Nu-mi pot da seama exact de fizionomia ei în clipă cu pricina. Era foarte complexă, în orice caz, cam ca un comentariu la o carte anunțată dar nepublicată încă şi din această pricină admițând tot felul de interpretări. Un singur cuvânt de-aş mai fi spus, ar fi râs de mine, un cuvânt şi ar fi trecut în starea de emoție, un cuvânt şi m-ar fi evitat. Dar n-am mai pronunțat nici unul, am rămas stupid în mod solemn şi am urmărit ritualul cu strictețe. „Mă cunoaşte prea puțin", ce vreți, asemenea dificultăți nu se întâlnesc decât pe drumul îngust al logodnei, nu şi pe cărările înflorite ale dragostei. Lucru curios! Zilele trecute, când reflectăm la toată povestea, eram foarte curajos şi sigur de faptul că ea va spune „da!".

Dar, poftim, la ce servesc toate pregătirile! N-a spus nici da, nici nu, ci m-a trimis să vorbesc cu mătuşa ei. Am într-adevăr noroc, căci cu mătuşa toată scena va ieşi într-adevăr bine. Mătuşa îşi va da consimțământul, lucru de care nu m-am îndoit deloc. Cordelia îi va urma sfatul. În ceea ce priveşte logodna mea, nu mă voi putea lăuda cu poezia ei, căci va fi din toate punctele de vedere mic-bur-gheză, banală, insipidă, negustorească. Fata nu ştie dacă să spună da sau nu, mătuşa va spune da, fata va zice şi ea da, eu o iau pe fată, ea mă ia pe mine şi povestea va începe.

3 august.

Iată-mă logodit, Cordelia - la fel, şi asta e cam tot ce ştie ea de toată această poveste. Dacă ar avea o prietenă căreia să-i vorbească sincer, probabil că i-ar spune: „Ce sens să aibă toată această întâmplare? Nu-l înțeleg deloc. E ceva în el care mă atrage,

dar dacă mă întreb ce e cu toată povestea, nu mai pricep nimic. Are asupra mea o putere stranie, e adevărat, dar îl iubesc eu oare? Nu, şi nici nu cred că voi ajunge vreodată să-l iubesc. Voi suporta însă viaţa lingă ci şi poate voi fi fericită, căci nu cere prea mult de la mine, mai ales dacă voi avea răbdare să-l suport". Draga mea Cordelia! De unde să ştii că nu-ţi va cere mai mult şi tu nu vei avea atâta putere de a îndura? Dintre toate lucrurile ridicole, logodna e fără îndoială cea mai ridicolă. Căsătoria are măcar un sens, deşi pentru mine acest sens e prea puţin comod. Însă logodna e o invenţie pur umană şi ea nu face deloc cinste inventatorului ei. Nu e nici cal, nici măgar şi seamănă cu dragostea cum seamănă pasărea cu boul. Acum sunt membru al onorabilei confrerii a logodnicilor. Treaba asta are importanţa ei, căci numai când eşti tu însuţi artist îi poţi judeca pe alţii, cum zice Trop[45]. Şi nu e oare logodnicul un fel de scamator ca cei de la Dyrehavsbakken?[46].

Eduard şi-a ieşit din minţi, e exasperat. Nu se mai râde şi, ceea ce nu e puţin, şi-a pus în cui costumul negru. Vrea cu orice preţ s-o întâlnească pe Cordelia, ca să-i vorbească despre perfidia mea. Va fi o scenă ucigătoare! Eduard neras, îmbrăcat neglijent, ţipând la Cordelia! Ar fi ceva s-o atragă de partea lui cu barba-i până la genunchi! Eu, ce să fac, fac eforturi, inutile, să-l liniştesc, îi explic că cea care a pus la cale toată povestea a fost mătuşa, că poate Cordelia nutreşte şi acum cele mai bune sentimente pentru el şi că eu sunt gata să mă retrag dacă el e convins de faptul că o va câştiga. Ezită o clipă dacă să-şi taie altfel barba, dacă să-şi cumpere un costum nou şi dintr-o dată începe să mă bruftuluiască. Fac tot ce pot să nu-mi pierd cumpătul cu el. Dar, oricât de furios s-ar arăta faţă de mine, de un lucru sunt sigur: că nu va face un pas fără să mă consulte! Căci nu uită uşor cât profit a avut de pe urma mentorului care i-am fost.

Şi apoi, de ce să-i răpesc ultima speranţă? De ce să rup cu el? E un bărbat curajos, şi cine ştie ce ne mai rezervă viitorul? Ceea ce am de făcut acum c să aranjez să fie ruptă logodna şi să-mi asigur relaţii mai frumoase şi mai importante cu Cordelia. Şi să profit de timpul pe care-l am ca să mă bucur de tot farmecul şi de toată bunătatea cu care natura a dotat-o din belşug. Să mă bucur cu

---

[45]Personaj dintr-un vodevil danez.

[46]Colină în apropiere de Copenhaga, unde se ţineau bâlciuri.

restricția şi circumspecția care mă împiedică să anticipez evenimentele. Când voi ajunge s-o fac să înțeleagă ce este dragostea, din punctul meu de vedere, atunci logodna va cădea în mod firesc, ca fiind o stare imperfectă, iar ea îmi va aparține. Altul, în locul meu, ajuns la acest punct, s-ar logodi şi ar avea marea șansă a unei căsnicii plictisitoare timp de o eternitate.

Cu atât mai rău pentru el. Totul e încă în stătu quo; mă îndoiesc să existe un logodnic mai fericit ca mine ori un avar mai satisfăcut la descoperirea unei monezi de aur. Sunt amețit la gândul că ea se află în mâinile mele, cu feminitatea ei pură şi inocentă, transparentă ca marea şi adâncă, ignorând dragostea! Acum trebuie să afle ce puteri se ascund în dragoste. Acum trebuie instalată în regatul care-i aparține de drept, ca pe o prințesă pe care o ridici din țarina pentru a o instala pe tronul lăsat ei moştenire. Iar aceasta trebuie să fie opera mea.

Învățând să iubească, ea va învăța să m'ă iubească pe mine. Pe măsură ce va dezvolta raționamentul, paradigma se va desfăşura, iar această paradigmă sunt eu. Simțind toată importanța dragostei, o va aplica iubindu-mă şi când se va îndoi c-a învățat-o de la mine, mă va iubi îndoit.

Gândul că voi avea această fericire mă copleşeşte într-atât încât sunt gata să-mi pierd cumpătul. Inima nu i-a fost încă nici bulversată de dragoste, nici delectată cu emoții ncdccisc; acesta e de altfel motivul pentru care multe fete tinere nu reuşesc niciodată să iubească cu o dragoste hotărâtă, energică, totală. Au în cap un soi de fantasmagoric, ceva cu totul neclar, care e, chipurile, idealul după care-şi măsoară obiectul real al dragostei lor. Iar din aceste jumătăți de măsură scot ceva care le ajută să se descurce creştineşte toată viața. Când dragostea se va trezi în Cordelia, eu îi voi cunoaşte bine toate secretele şi o voi asculta cu toate vocile dragostei; aşa îmi voi da seama de forma pe care a săpat-o în inima ei şi voi încerca să mă ghemuiesc acolo; aşa se va întâmpla că voi fi purtat prin inima ei, încorporat cum voi fi în povestea cu care dragostea îi va hrăni inima, şi apoi îi voi veni din nou în întâmpinare, din afară, în modul cel mai viclean posibil. Căci o fată nu iubeşte decât o singură dată.

Iată-mă deci în posesia legitimă a Cordeliei.

Am consimțământul şi binecuvîntarca mătuşii, felicitările prietenilor şi rudelor; vom vedea dacă toate acestea persistă.

Necazurile războiului sunt deci de domeniul trecutului, în timp ce binefacerile păcii vor începe. Curată prostie! Ca şi cum binecuvântarea mătuşii ori felicitările prietenilor m-ar face cu

adevărat posesorul Cordeliei! Ca şi cum dragostea n-ar fi decât contrastul dintre timpul de război şi timpul de pace. Mai degrabă s-ar putea spune că, atâta timp cât există, dragostea se declară în luptă, chiar dacă armele ei sunt altele. Diferența ar sta doar în modul de a duce această luptă: cominus sau eminus[47]. În afacerile inimii, cu cât luptă e dusă mai de departe, cu atât e mai trist, căci şi busculada e mai nesemnificativă. Busculada include strângeri de mână, atingeri de picior, pe care Ovidiu le recomandă şi le respinge în acelaşi timp cu o gelozie profundă, iar eu nu vorbesc despre sărutări şi strângeri la piept. Cel care luptă eminus nu are, în general, că arme decât ochii, cu care poate ajunge la acelaşi rezultat dacă ştie să se folosească de ei ca un artist. Se poate uita la o fată cu o tandrețe vicleană, care poate avea efectul unei atingeri întâmplătoare; numai privind-o o poate strânge atât de tare încât să-i dea impresia că o strânge în brațe. Dar ar fi o greşeală sau o nefericire să lupți mereu eminus; fiindcă o asemenea luptă nu-ți oferă marea plăcere. Numai luptând cominus totul capătă semnificația sa reală. Dacă nu există luptă, dragostea moare. Eu n-am luptat aproape deloc eminus; de aceea mă aflu mereu la început, iar nu la sfârşit, şi-mi zăngăn curajos armele. O posed, e adevărat, dar numai în sens juridic şi solemn, de unde n-am nici un avantaj; am intenții mult mai pure. E adevărat, îmi c logodnică, dar dacă aş deduce de aici că mă iubeşte ar fi pentru mine o decepție, pentru că nu mă iubeşte deloc. O posed legitim şi totuşi nu sunt în posesia ei, după cum poți să fii în posesia unei fete fără a o poseda legitim. Aufheimlich errotender Wange Leuchtet des Herzens Gliihen[48]. Ea stă pe sofa, în fața măsuței pentru ceai, iar eu pe un scaun, lângă ea. Această poziție a noastră, deşi intimă, e de o demnitate care respinge. Pentru cel care înțelege, foarte multe lucruri depind de poziție. Dragostea posedă o infinitate de poziții; asta e prima dintre ele. Natura a dăruit-o pe Cordelia regeşte! Formele ei decente şi atât de dulci, candoarea feminină profundă, ochii limpezi, totul mă îmbată! Când am intrat în, cameră, am salutat-o ca de obicei. Ea mi-a venit în întâmpinare cu veselia pe care i-o cunoşteam, dar de data asta întrucâtva încurcată, întrucâtva dezorientată.

Logodna - nu-i aşa? - trebuie să modifice relațiile noastre, dar

[47]De aproape sau de departe (lat.).

[48]În germană în text: Pe obrajii-i înroşiţi I Lucesc focurile inimii.

cum? Nu ştie cum. Mi-a luat mâna, dar, iată, nu mai are nici surâsul de altădată. I-am răspuns cu o strângere de mână foarte uşoară, aproape imperceptibilă; afectuos, amabil, dar fără a arăta dragoste.

Stă pe sofa în faţa măsuţei cu ceai iar eu, pe un scaun, lângă ea. O solemnitate radioasă planează în atmosfera camerei, ca o dulce lumână a dimineţii. Ea tace, nimeni nu rupe liniştea. Ochii-mi alunecă spre ea dulce, fără urmă de cupiditate; ar fi insolent. Pe obraji îi apare o roşeaţă fină, trecătoare, ca un nor deasupra câmpurilor.

Ce semnificaţie să aibă? Dragoste, dorinţă, speranţă, teamă? Căci culoarea inimii e roşie. Nimic din toate astea. Se miră, e surprinsă; nu eu am surprins-o, ar însemna să-i ofer prea puţin. Şi nici de ea nu se miră. Se miră în ea. Se transformă în ea însăşi. Această clipă cere linişte. Nici măcar o reflecţie nu vine s-o tulbure, nici un zgomot al pasiunii nu vine s-o întrerupă. E ca şi cum eu aş fi absent, deşi tocmai prezenţa mea e cauza surprizei ei contemplative. Acum firile noastre par în armonie; într-o asemenea stare, o fată, asemeni divinităţilor, este adorată de linişte.

Ce noroc pe mine să stau în casa unchiului meu! Dacă. Vreau să-l fac pe un tânăr să simtă dezgust pentru fumat, îl aduc în fumoarul fundaţiei Regensen; iar dacă vreau să fac o tânără să simtă dezgust pentru logodnă, ci bine, aici o aduc. Pentru că aici nu vin decât logodnici. E îngrozitor să pici într-o asemenea companie, de aceea n-o pot certa pe Cordelia când o văd că dă semne de nerăbdare. Când ne adunăm en masse[49], cred că suntem vreo zece cupluri, fără a pune la socoteală batalioanele de rezervă care sosesc din provincie la marile sărbători.

Eu apar însoţit de Cordelia cu gând s-o fac să fie dezgustată de pipăiturile pasionale, de stângăciile îndrăgostiţilor. Tot timpul, fără întrerupere, se aud mici zgomote, mici plescăituri, ca şi cum cineva s-ar tot plimba prin cameră cu un prinzător de muşte; sunt sărutările îndrăgostiţilor. Căci în casa aceasta toată lumea se comportă cu o lipsă de jenă totală. Nu se mai caută colţurile. Nu, nu e nevoie. Se stă, dimpotrivă, la o masă mare, rotundă. Încerc şi cu să mă prefac c-o tratez la fel pe Cordelia, făcând eforturi cu mine însumi. Dac-aş trata-o cu adevărat astfel, ar fi revoltător; i-aş răni profund feminitatea şi mi-aş face mai multe reproşuri decât dacă aş înşela-o. Toate fetele care mi s-au încredinţat mie au fost

[49] în franceză în text: în masă.

tratate într-un mod perfect estetic de către mine. Numai la sfârşit, bineînțeles, au fost înşelate. Dar treaba asta e una din clauzele esteticii mele, fiindcă aşa se întâmpla în mod constant: sau fata îl înşeală pe bărbat, sau bărbatul o înşeală pe ea.
Ar fi interesant de aflat de la vreo scorpie de critic literar, dispus să numere prin fabule, legende, cântece populare, mitologii, dacă nu cumva o fată e cu mult mai infidelă decât un bărbat. Nu regret timpul pe care-l prăpădesc cu Cordelia, deşi prăpădesc mult. Fiecare întâlnire îmi cere îndelungi pregătiri. Trăiesc alături de ea naşterea iubirii ei. Prezența mea e aproape neobservabilă, deşi sunt tot timpul pe lângă ea. Un dans care ar trebui dansat în doi dar pe care nu-l dansează decât unul, aceasta este imaginea relațiilor mele cu Cordelia. Fiindcă eu sunt dansatorul numărul doi, dar sunt invizibil. Ea se comportă ca şi cum ar visa, deşi dansează cu cineva, acest cineva fiind eu, invizibil deşi în mod clar prezent, şi vizibil deşi sunt invizibil. Mişcările dansului cer un al doilea dansator: ea se înclină către acesta, îi întinde mâna, se îndepărtează, se apropie. Îi iau mână, fi completez gândul care în sine e complet. Mişcările ei urmează melodia propriului suflet, eu nu sunt decât pretextul acestor mişcări. Nu sunt erotic; asta n-ar face decât s-o trezească din visare. Sunt suplu, maleabil, impersonal, sunt o stare sufletească. Despre ce vorbesc în general logodnicii? Din câte ştiu, îşi irosesc timpul amestecându-se unul pe altul în plicticoasele relații de rudenie ale celor două familii.
E de mirare că în acest caz dragostea nu-şi mai găseşte loc? Dacă nu ştii să faci din dragoste acest absolut în fața căruia orice altă poveste încetează să mai aibă vreun rost, n-ar trebui să te hazardezi niciodată pe cărările ei, chiar dacă te-ai căsători de zece ori. Dacă pe una din mătuşile mele o cheamă Marianne, pe uri unchi Christopher, iar tatăl meu este şef de batalion etc, etc, ce legătură să aibă toate aceste chestiuni de notorietate publică cu misterele dragostei? Chiar propriul tău trecut nu mai are aici nici o importanță. În această privință o fată nu prea are ce povesti; iar dacă are, o poți asculta, nu şi iubi. Eu unul n-am nici cel mai mic interes pentru poveşti, deşi n-am fost scutit de ele. Ceea ce mă interesează este clipa. Fondul etern al dragostei, când cei doi se nasc unul pentru celălalt în secunda supremă. Trebuie să trezesc în ea puțină încredere sau să-i îndepărtez o îndoială. Eu nu fac parte din şirul celor care se iubesc din stimă, se căsătoresc din stimă şi fac copii din stimă. Dar ştiu că dragostea, mai ales atâta vreme rit pasiunea n-a fost pusă în mişcare, cere din partea celui iubit să nu şocheze morala din punct de vedere estetic. În această

privință, dragostea are propria ei dialectică.
De pildă, deşi din punct de vedere al moralei relațiile mele cu Eduard sunt mult mai de condamnat decât comportamentul față de mătuşă, îmi va fi mult mai uşor să justific acele relații în fața Cordeliei decât purtarea față de mătuşa ei. E adevărat că ea n-a spus încă nimic în legătură cu aceste lucruri, dar eu am găsit de cuviință că ar fi mai bine să-i explic de ce a trebuit să mă comport astfel. Precauția mea i-a flatat mândria, iar misterul pe care l-am pus în explicație i-a captivat atenția. Poate c-am pus puțin cam multă experiență erotică în această treabă, ceea ce mă va pune, mai târziu, în contradicție cu mine însumi, căci voi fi fără îndoială obligat să insinuez că n-am iubit niciodată până acum. Dar cred că aceasta nu mai are importanță. Nu mă mai tem să mă contrazic, mai ales dacă ea nu simte şi dacă cu îmi ating scopul. Le las savanților cârcotaşi plăcerea orgoliului de a fi în afara contradicțiilor. Viața unei fete tinere e mult prea bogată ca să fie lipsită de aşa ceva, ba mai mult, ea cere contradicția. E mândră, şi în afară de aceasta n-are nici cea mai mică idee de erotism. În domeniul spiritual îmi datorează câte ceva şi mi-a şi spus-o. Dar când îşi va pune în valoare erotismul, va fi foarte posibil să-şi întoarcă mândria împotriva mea. Din observațiile mele de până acum nu prea reiese c-ar şti în ce constă importanța reală a femeii. Tocmai acest lucru m-a ajutat s-o fac să-şi întoarcă până una alta mândria împotriva lui Eduard. Mândrie care era cel puțin ciudată, dat fiind faptul că ea n-are încă nici o idee despre dragoste. După ce-şi va face însă o asemenea idee, se va naşte şi adevărata ei mândrie, care va topi în ea o parte din ce va rămâne din mândria ei de acum; şi dacă aşa se va întâmpla, va fi pe deplin posibil să o întoarcă împotriva mea. Nu se va căi că a consimțit la logodnă, în schimb va vedea că eu am-ieşit mult prea uşor din încurcătură, în timp ce pentru ea această poveste a început cam strâmb. Iar dacă îşi va da seama, va avea şi curajul să mă înfrunte. Dar aşa ceva îmi trebuie, ca să văd în ce măsură a fost pătrunsă de emoție.

Ia te uită! Acelaşi frumos chip buclat care se uită pe fereastră aplecându-se exagerat de mult. De trei zile îl văd făcând acelaşi lucru... Se înțelege că o fată tânără nu se uită fără motiv pe fereastră. Dar, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu vă mai aplecați atât de mult! Pariez că v-ați urcat pe brațul scaunului, se ghiceşte după poziția dumneavoastră. Nu vă puteți da seama de situația jenantă în care vați afla dacă ați cădea în capul cuiva?

Nu în capul meu, căci până una-alta eu nu sunt amestecat în treburile dumneavoastră, ci în capul lui, căci, în sfârşit, trebuie să

aibă şi el un cap... Ia te uită! Pe cine-mi văd în mijlocul străzii?!

Pe Hansen, prietenul meu, Hansen licențiatul! Adus pe aripile dorului de o trăsură din poveşti, în ținută absolut fără pereche! O fi frecventând această casă? Şi eu care habar n-aveam de nimic... Frumoasa domnişoară a dispărut de la geam. E clar, a alergat să-i deschidă uşa... Reveniți, domnişoară, nu era cel pe care-l aşteptați... Cum, vreți să ziceți că ştiți mai bine decât mine treaba asta? Oh, nu, vă asigur, mi-a spus-o chiar el. Până şi dumneavoastră ați fi auzit ce-a spus dacă trăsura care a trecut n-ar fi făcut atâta zgomot. L-am întrebat enpassant:

„Intri cumva aici?" Mi-a spus-o pe şleau: „Nu". Vă putem spune aşadar adio, căci eu şi licențiatul mergem la plimbare. Are necazuri şi oamenilor cu necazuri le cam place să pălăvrăgească. Eu îi voi vorbi despre parohia pe care o cere el...

Adio, frumoasă domnişoară, noi mergem în direcția vămii. Iar când vom fi acolo îi voi zice: „Vai de mine, m-ai făcut s-o iau pe alt drum, că cu vroiam s-ajung pe Vestergade". În sfârşit, iată-ne din nou în fața acelei case... Câtă fidelitate! E tot la fereastră... O asemenea fată îl faceâ fericit pe bărbatul ei...

Dar, vă veți fi întrebând, de ce fac eu toate astea? Nu cumva pentru că sunt o secătură căreia îi face plăcere să râdă de alții? Nicidecum. O fac din solicitudine pentru dumneavoastră, domnişoară. Asta în primul rând. L-ați aşteptat pe licențiat, ați suspinat după el, dar când va sosi acum va fi de două ori mai frumos. În al doilea rând, când el va ajunge, când va intra în casă, va zice: „Pe dracu! Era cât pe ce să fim văzuți. Tipul cu care m-am îndepărtat era în fața porții. Dar am fost mai hoț decât el, l-am antrenat într-o trăncăneală lungă despre parohia pe care o caut şi din una în alta l-am dus până spre vamă. Te asigur că n-a observat nimic".

Şi ce se va întâmpla atunci? Ei bine, iată, îl veți iubi pe licențiat mai mult decât niciodată, căci totdeauna l-ați crezut foarte deştept, numai că în ceea ce priveşte iuțeala de minte de care v-a vorbit... Hm, vă las să vă convingeți singură. Şi atunci îmi veți mulțumi. Dar la treaba asta voi avea timp să mă gândesc. Logodna dumneavoastră n-a fost încheiată încă, altfel aş fi aflat. Fată delicioasă, o încântare pentru ochi, dar cu gândurile încă necoapte.

E deci cu putință să fie gata să facă un act destul de grav, căci nu poate fi altfel, de vreme ce-l priveşte cu uşurință. Trebuie s-o împiedic, trebuie să-i vorbesc, îi datorez acest ajutor dezinteresat, căci e cu siguranță o fată drăguță. Şi apoi îi datorez acest ajutor

licenţiatului, căci e prietenul meu, iar în mod indirect şi ea îmi e prietenă, ca viitoare soţie a prietenului meu. Datorez acest lucru familiei, căci trebuie să fie o familie foarte respectabilă. Îl datorez întregii specii umane, îl datorez fiindcă e o faptă bună. Întregii specii umane! Ce gândire înaltă, ce sport edificator e să acţionezi în numele speţei umane! Şi să posezi puterea în măsură să-ţi îngăduie să faci una ca asta! Dar să revenim la Cordelia. Ştiu totdeauna cum ar trebui folosite stările sufleteşti, iar melancolia decare e în stare fata asta mă emoţionează cu adevărat.

E timpul să înceapă primul război cu Cordelia, război în care eu am să tot bat în retragere, învăţând-o pe ea cum să învingă urmărindu-mă.

Şi voi continua să dau înapoi pentru ca în timpul acestei manevre strategice s-o învăţ să recunoască - mai întâi la mine - toată puterea dragostei, gândurile ei nelinişţite, patima ei, s-o învăţ ce înseamnă dorinţă, speranţă şi aşteptare ucigătoare. Întruchipându-le pentru ea, voi determină apariţia acestor stări la ea, apariţia şi apoi creşterea lor.

O voi conduce spre marşul triumfal, voi fi cel care va închina laude ditirambice victoriei sale, atâta vreme cât eu îi ghidez paşii. Va căpăta curajul de a crede în dragoste şi, văzând câtă autoritate are asupra mea şi asupra reflexelor mele, îi va înţelege puterea eternă. Cunoscându-mi încrederea în propria mea artă, cunoscând adevărul care stă la baza a tot ce întreprind, ea însăşi mă va crede; numai aşa mă poate crede.

Cu fiecare dintre gesturile mele ea va deveni mai puternică; se va naşte în ea drăgostea şi va fi învestită cu demnitatea femeii. În sensul obişnuit nu i-am cerut încă mână, dar o voi face acum, o voi elibera, căci numai astfel vreau s-o iubesc. Nu va trebui să bănuiască nici o secundă că-mi datorează mie acest lucru, căci atunci şi-ar pierde încrederea în ea însăşi.

Şi îndată ce se va simţi liberă, atât de liberă încât să apară tentaţia să rupă relaţiile cu mine, va începe cel de-al doilea război. Abia atunci îmi va fi un adversar de luat în seamă, căci va avea şi forţă şi pasiune. Cât priveşte consecinţele imediate ale războiului, întâmplă-se ce s-o întâmpla. Să admitem că în marea ei mândrie îşi va schimba gândurile şi va rupe cu mine. Mă rog, e liberă s-o facă, dar nu înainte de a-mi aparţine. E o prostie să creadă că logodna o ţine legată de mine; nu vreau s-o posed decât în stare de libertate. Chiar dacă mă va părăsi înainte de-al doilea război, acesta tot va avea loc şi atunci voi fi sigur câştigătorul. Şi cu cât mai puternice îi vor deveni forţele, cu atât va fi mai interesant

pentru mine. Primul război va fi de eliberare şi va semăna cu un joc; al doilea însă e un război de cucerire şi lupta va fi pe viaţă şi pe moarte. Dacă o iubesc pe Cordelia? Da. Sincer? Da. Fidel? Da. Toate acestea însă într-un sens estetic, ceea ce nu e puţin lucru. Căci spuneţi-mi, la ce-ar servi ca această frumuseţe proaspătă şi ne-ncepută să încapă pe mâna unui soţ fidel? Ce-ar face un atare ins din ea? Nimic. Se spune în general că pentru a reuşi în viaţă îţi trebuie ceva mai mult decât biata cinste; cu aş zice că pentru a iubi o asemenea fată îţi trebuie ceva mai mult decât simpla cinste. Iar acest ceva mai mult eu îl posed: e puterea de a fi fals. Însă cu toate acestea o iubesc cu fidelitate. Veghez cu fermitate şi discreţie ca tot ce e în ea, toată natura ei divină să se poată manifesta din plin. Sunt unul dintre rarii bărbaţi care sunt în stare să facă acest lucru, că e una din rarele femei posesoare a darurilor necesare. Nu suntem noi făcuţi unul pentru altul?

Greşesc eu înţepenindu-mi ochii pe frumoasa batistă brodată pe care o ţineţi în mână, în loc de a-l privi pe preot? Aţi greşit dumneavoastră ţinând-o astfel? În colţ e brodat un nume... Vă numiţi Charlottc Hahn? E de-a dreptul seducător să afli din întâmplare numele unei doamne. E ca şi cum ar exista un spiriduş binevoitor care, în secret, ne-ar face cunoştinţă... Sau nu e nici pe departe întâmplător faptul că batista se îndoaie astfel încât să mă lase să vă aflu cu precizie numele? Sunteţi desigur emoţionată şi vă ştergeţi o lacrimă... Batista flutură şi iar flutură... Iar dumneavoastră vă miraţi că vă privesc în loc de-a mă uita la preot... Aţi remareat că spre batistă mă uitam şi aţi ghicit şi că ea v-a trădat numele... Dar vă asigur că aceasta e o treabă cu totul inocentă, căci la urma urmei e foarte uşor să afli numele unei tinere fete... De ce vă înfuriaţi pe batistă? De ce-o mototoliţi? De ce vă supăraţi pe ea? De ce să vă supăraţi pe mine? Ia ascultaţi ce zice preotul: „Nimeni să nu ducă pe nimeni în ispită; cel care o face fără voia lui are o mare vină faţă de celălalt şi această vină nu poate fi ispăşită decât cu preţul unei mari bunăvoinţe"... Acum a terminat: „Amin", iar dumneavoastră, îndată ce veţi ieşi pe poarta bisericii, veţi lăsa batista să fluture în vânt... Sau poate vă e teamă de mine? Dar ce-am făcut, mă rog? Am făcut ceea ce nu poate fi iertat?

Voi avea nevoie de o dublă manevră în relaţiile mele cu Cordelia. Dacă n-aş face decât să mă retrag din faţa supremaţiei sale, s-ar putea ca erotismul ei să se înmoaie, să devină prea inconsistent pentru a-i permite acestei profunde feminităţi să iasă la suprafaţă în chip vizibil. Iar în acest caz ar fi total incapabilă de

luptă, de rezistență, când va începe faza a doua a războiului. E adevărat că va obține victoria dormind, şi tocmai acest lucru e ceea ce vreau; în schimb, ea trebuie să fie permanent cu toate simțurile ascuțite, la pândă. Iar dacă se va întâmpla să aibă impresia că victoria îi va fi răpită, atunci să ştie să nu se mai lase cu una cu două. Feminitatea ei e cea care seva maturiza în acest conflict. Conversația ar putea servi s-o înflăcăreze, scrisorile - s-o tempereze sau invers, ceea ce ar fi preferabil din toate punctele de vedere. Atunci mă voi bucura de clipele ei cele mai intense. Ar fi de ajuns o scrisoare pentru ca dulcele venin să-i treacă în sânge; un cuvânt va ajunge pentru a-i declanşa dragostea. Ironia şi răceala îi vor umple gândurile de îndoieli, ceea ce n-o va împiedica să creadă în victoria ei, victorie de care o vom lăsa să fie sigură după primirea celei de-a două scrisori. Dar scrisorile au inconvenientul că în ele ironia nu stă foarte bine, n-are efectul pe care-l urmăreşti, ba rişti chiar să nu fii înțeles. Altceva e o conversație, unde visarea are scurtimea fulgerului, numai că prezența mea personală are darul de a împiedica extazul. Scrisoarea, pe de altă parte, îi protejează pudoarea, lăsând-o să se manifeste în voie, şi aşa ar ajunge să mă confunde cu o ființă ale cărei trăsături sunt neparticularizate, sunt universale; n-aş mai fi pentru ea decât un ideal care-i populează dragostea.

Tot cu ajutorul scrisorii poți descurca minunat orice încurcătură, te poți arunca la picioarele ei în modul cel mai desăvârşit cu putință, ceea ce nu poți face dacă te-ai afla în fața ei; atunci abia dacă s-ar auzi o bâlbâială confuză, ca să nu mai vorbim de faptul că certitudinea ar fi cu desăvârşire ucisă. Manevrele de acest gen devin foarte importante prin contradicția lor, care i-ar provoca, i-ar dezvolta şi i-ar întări dragostea; într-un cuvânt, ar fi pentru ea o tentație. Mai este important ca scrisorile să nu aibă prea devreme un colorit erotic prea puternic. Pentru început ele trebuie să aibă un caracter general, să conțină una-două aluzii şi să înlăture eventuale îndoieli. Din când în când însă ele nu vor uita să vorbească despre avantajul logodnei, care constă în a-i îndepărta pe oameni, făcându-i pe unii să abuzeze de credulitatea altora. În ceea ce o priveşte pe Cordelia, ocazia nu-i va lipsi ca să-şi dea seama ea singură de defectele logodnei. În plus față de stradănia mea, îmi stă la dispoziție casa unchiului, pe care i-o voi seni din când în când ca o caricatură a acesteia.

Fără ajutorul meu, Cordelia n-ar putea să-şi dezvolte un erotism profund. Iar dacă eu i-aş refuza acest ajutor, lăsând hazardul să-şi râdă de ea, i-ar pieri cheful să mai fie logodită, fără

a putea spune în acelaşi timp că asta se întâmpla din pricina mea. Va primi azi o scrisorică în care, descriindu-i starea mea sufletească, îi voi arăta cu dibăcie care este de fapt propria ei stare sufletească. E cea mai bună metodă dc-a face acest lucru, şi în materie de metodă sunt cu adevărat tare. Asta v-o datorez vouă, îngeraşilor, pe care v-am iubit cândva. Vouă vă datorez aceste dispoziții sufleteşti care-mi îngăduie să fiu ceea ce sunt pentru Cordelia. Vă păstrez o amintire recunoscătoare în care vă bucurați de toate onorurile. Voi mărturisi totdeauna că o fată tânără e un profesor înnăscut şi că poți învăța de la ea, dacă nu altceva, măcar arta de a o înşela, căci în privința asta nimeni pe lume nu le egalează. Oricât de mult aş trăi, nu voi uita niciodată că un bărbat nu e desăvârşit decât atunci când a atins vârsta la care nu mai are ce învăța de la o fată.

Cordelia mea, îmi spui că nu ți-ai închipuit că sunt astfel; nici eu nu mi-am putut închipui că mă voi schimba astfel. Nu cumva tu te-ai schimbat? Căci ar fi foarte posibil să nu fiu eu cel care s-a schimbat, ci ochii cu cane mă priveşti. Sau poate eu sunt acela? Da, eu sunt, pentru că te iubesc, şi eşti tu, fiindcă tu eşti cea pe care o iubesc. Aş putea privi totul Ia lumână rece şi calmă a rațiunii, mândru şi impasibil; nimic nu m-ar speria, nimic nu m-ar surprinde, nici dacă o fantomă ar bate la poarta mea. Aş lua calm lumânarea şi m-aş duce să deschid. Dar iată, n-a trebuit să deschid fantomelor, aceste ființe palide şi fără vlagă, ci ție ți-am deschis, Cordelia, i-am deschis vieții, tinereții, sănătății şi frumuseții care mi-au ieşit în întâmpinare. Mână îmi tremură, nu pot ține luminarea fără s-o mişc, mă trag îndărăt când apari, fixându-mi în acelaşi timp ochii asupra ta şi încereînd zadarnic să nu mişc lumânarea. Dar de ce această schimbare? Cum s-a întâmplat? În ce constă ea? Nu ştiu şi nu cunosc alt verb mai bogat decât cel pe care-l folosesc atunci când în mod infinit de tainic şi misterios spun despre mine: am fost transformat. Johan al tău

Cordelia mea, dragostei îi place secretul, logodna dă totul pe față; dragostei îi place liniştea, logodna bate tobele; dragostei îi

Place murmurul, logodna proclamă zgomotul; şi totuşi, logodnă, grație artei de care dă dovadă, Cordelia, va fi un mijloc excelent de a-i păcăli pe duşmani. În întunericul gros al nopții, nimic nu e mai periculos pentru alte vapoare decât să aprinzi faruri care să înşele mai mult decât obscuritatea. Johan al tău

Pe sofa, lângă măsuța de ceai, stă Cordelia; eu - lângă ea. Mă ține de braț, capul ei, chinuit de nenumărate gânduri, se sprijină pe umărul meu. E atât de aproape de mine şi totuşi încă atât de departe; mi se abandonează şi totuşi nu-mi aparține. Opune încă rezistență, dar nu rezistența ca gest gândit, ci rezistența obişnuită a feminității. Căci natura feminină e un abandon sub formă de rezistență. Stă pe sofa, lingă măsuța de ceai, eu stau alături de ea. Inima-i bate, dar fără pasiune, pieptul i se înalță şi-i coboară, dar fără zbucium, obrajii îşi schimbă culoarea, iar schimbările sunt line, cu treceri blânde. Să fie asta dragostea? Nicidecum. Ascultă, înțelege. Ascultă vorba înaripată şi-o înțelege, îl ascultă pe altul vorbind şi-l înțelege de parc-ar fi ea însăşi. Îşi ascultă vocea sau ascultă ecoul vocii în ea, ecou care deschide pentru ea şi pentru alții perspective. Ce se cheamă că fac eu, de fapt? Nu cumva o seduc? Nu, nicidecum. Asta nu intră în socotelile mele. Îi fur oare inima? Nici asta n-o fac. Prefer ca fața pe care o iubesc să-şi păstreze inima. Dar, atunci, ce fac? Îmi modelez inima după a ei. Un pictor îşi pictează iubita şi găseşte plăcerea în acest gest; un sculptor o sculptează; eu fac la fel, numai că în sens spiritual. Nu ştie că posed portretul ei, şi în asta stă crima mea. Mi l-am procurat clandestin, şi tot clandestin i-am furat inima, întocmai ca Rebecca, cea care i-a furat inima lui Laban lipsindu-l mai întâi de zeii casei. În sensul acesta spun că i-am furat inima. Totuşi, anturajul şi mediul au o mare influență asupra noastră, ele ne impregnează solid şi profund memoria sau mai degrabă sufletul, şi de aceea nu le putem uita uşor. Oricare mi-ar fi vârsta, îmi va fi imposibil s-o imaginez pe Cordelia altfel decât în ambianța acestei cămăruțe. Când vin s-o văd, în general servitoarea îmi deschide uşa salonului. Cordelia vine din camera ei şi deschide în acelaşi timp uşile pentru a intra în salonaşul familial, astfel încât privirile noastre se întâlnesc în prag. Salonaşul e mic şi de o intimitate încântătoare; ai putea să-l numeşti un cabinet. Am privit-o din multe unghiuri, şi cel mai mult îmi place s-o văd pe sofa, lângă mine. În fața noastră e o măsuță mică pentru ceai, pe măsuță e o pânză fină, cu pliuri ample. O lampă în formă de floare, rotundă şi durdulie, îşi întinde coroana dintr-un voal de hârtie, fin decupat şi atât de uşor încât tot timpul flutură. Forma lămpii te face să te gândeşti la Orient, iar mişcările voalului sugerează brizele acestor țări îndepărtate.

Parchetul dispare sub un covor dintr-o țesătură deosebită care-i trădează originea străină. Din când în când, lampa devine

linia directoare a peisajului meu. Atunci îmi pare că suntem întinşi pe pământ, sub floarea lămpii. În alte momente, covorul mă face să mă gândesc la un vapor, la cabina comandantului; atunci rătăcim în mijlocul oceanului. Cum stăm departe de fereastră, ne cufundăm privirile în imensitatea cerului, ceea ce iarăşi sporeşte iluzia. Evoc aceste lucruri, stând lângă Cordelia, ca pe ceva care trece uşor peste realitate, precum moartea peste un mormânt. Ambianța e totdeauna de mare importanță, mai ales pentru amintiri. Orice relație erotică trebuie trăită astfel încât să-ți fie uşor să-i evoci imaginea cu tot ce are mai frumos în ea. Or, ca să reuşeşti, trebuie să fii atent la ambianță. Dacă n-o găseşti pe plac, trebuie să creezi alta. Aici, ambianța i se potriveşte perfect Cordeliei şi iubirii ei.

Când mă gândesc însă la micuța Emilie, am în fața ochilor o imagine total diferită, şi cu toate acestea acea ambianță i se potrivea de minune. Nu mi-o pot imagina sau mai degrabă nu vreau să mi-o imaginez altfel dccît în salonaşul care dădea spre grădină. Uşile erau deschise, grădinița din fața casei oprea brusc privirea, obligând-o să se fixeze acolo, împiedieînd-o să urmeze până-n depărtări drumul care se pierdea undeva dincolo de ca. Emilie era încântătoare, dar în raport cu Cordelia era insignifiantă. Cadrul ci exprima tocmai acest lucru. Privirea îşi cunoştea limitele, nu se lansa îndrăzneață, nerăbdătoare, se odihnea în micul locşor din fața ei. Drumul pe căre-l ghiceai că se pierdea în depărtare te ispitea să-l urmăreşti cu privirea, dar trebuia să faci cale-ntoarsă pe aceea cărare.

Totul era comun, obişnuit acolo. Mediul de viață al Cordeliei însă nu are nici un locşor limitator în fața ochilor; el are doar îndrăzneala orizontului infinit.

Ea nu e nevoită să trăiască prea aproape de pământ, ea poate să planeze; nu trebuie să meargă, ci să zboare, şi nu de ici-colo, ci înainte, neîncetat înainte. Când tu însuți eşti logodit, logodnicii ți se confesează cu mai multă uşurință, ba chiar cu plăcere. Acum câteva zile, licențiatul de Hansen mi-a prezentat-o pe fata aceea încântătoare cu care se logodise.

Mi-a spus despre ea că e fermecătoare, ceea ce eu ştiam dinainte; că e tânără, ceea ce iarăşi ştiam; că a ales-o tocmai pentru că e tânără, ca s-o poată forma conform idealului lui de soție. Doamne Dumnezeule! Acest prostănac de licențiat să stea lângă o fată tânără, sănătoasă, înfloritoare şi veselă! Eu, care sunt

un practician cu experiență, nu mă apropii nidodată de o fată altfel de cum o fac în fața unor adevărate Venerabile[50] ale naturii; ea îmi dă mie primele lecții. Şi dacă eu am o influență oarecare asupra formării ei, e numai învățând-o mereu ceea ce am învățat de la ea! Trebuie să-i mişc inima, s-o agit în toate sensurile posibile, dar nu pe bucățele şi în grabă, ci în întregime. Trebuie să descopere infinitul, să învețe că el e tot ce e mai aproape de om. Şi să învețe nu cu ajutorul judecății, care ar fi pentru ea un drum fals, ci cu ajutorul imaginației, care e adevăratul mijloc de comunicare între noi; căci ceea ce nu e decât una din facultățile bărbatului e pentru femeie totul. Aşadar, ca să atingă infinitul, ea n-are nevoie de căile laborioase ale judecății, căci femeia nu e născută pentru astfel de munci, ci de căile uşoare ale imaginației şi ale inimii. Pentru o fată infinitul e la fel de natural că ideea că orice dragoste trebuie să fie fericită. Oriunde-ar privi, o fată vede în jurul ei infinitul, în care intră dintr-o săritură, o săritură feminină, nu una masculină. Sigur că da, căci în mod obişnuit bărbații sunt foarte neîndemânatici. Ca să sară, ei au nevoie de elan, de lungi pregătiri, calculează distanța din ochi, încep de mai multe ori, se sperie şi revin, în cele din urmă, sar şi se prăbuşesc. O fată sare în alt mod. În ținuturile muntoase se găsesc stânci ascuțite, separate printr-o prăpastie fără fund, teribil de privit. Nici un bărbat n-a îndrăznit vreodată să sară de pe vreuna din aceste stânci pe alta. O fată însă a îndrăznit. Despre unul din aceste locuri, numit chiar „Săritura fecioarei", localnicii spun că numele îi vine de la faptul că o fată a sărit de pe o stâncă pe alta, pe deasupra prăpastiei. Eu cred tot ce se povesteşte de bine şi de fantastic despre o fată, de aceea când bravii localnici îmi povesteau despre cea care a sărit, inima îmi creştea de bucurie. Cred totul, chiar şi ce e fantastic, şi nu mă mir decât pentru a crede. Primul şi singurul lucru care m-a mirat în această lume a fost o fată, şi tot ea va fi şi ultimul. Şi totuşi, o asemenea săritură nu e pentru ea decât un fel de pas de dans ritmat, un pas săltăreț, în timp ce săritura unui bărbat ar deveni ridicolă, pentru că, oricare ar fi lungimea pasului său, efortul lui, comparat cu distanța dintre stânci, nu va fi nimic, căci săritura nu va fi decât un fel de măsurare cu pasul. În timp ce, când e vorba de o fată, cine e atât de prost încât să şi-o imagineze luându-şi elan? Ți-o poți imagina fugind, dar această cursă e pentru ea un joc, o plăcere, o desfăşurare de grație, în timp ce ideea

[50]Lucruri demne de adoraţie, cum ar fi ostia, în liturghia catolică.

avântului ar separa ceea ce la femeie e lin şi continuu. Pentru că avântul implică dialectică, adică ceea ce repugnă firii ei. Şi, în sfârşit, chiar săritura în sine e ceva continuu, a o separa ar fi o operație total inestetică. Săritura fetei e un zbor planat.
Ajungând în partea cealaltă, ea nu va fi epuizată de efort, ci va fi mai frumoasă ca niciodată, mai plină de inimă, şi ne va trimite un sărut, nouă, celor rămaşi în partea astălaltă. Tânără, nou născută, ca o floare crescută din rădăcini de munte, se balansează deasupra prăpastiei gata să ne dea amețeli. Ceea ce trebuie să învețe Cordelia e să facă toate gesturile infinitului, adică să se balanseze, să se legene în stări sufleteşti, să confunde poezia cu realitatea, adevărul cu ficțiunea, să zburde în infinit. Când se va familiariza cu toată această dezordine, eu voi veni cu erotismul, şi atunci ea va fi ceea ce eu vreau să fie, ceea ce eu doresc să fie. Atunci îmi voi fi terminat munca, îmi voi putea strânge pânzele, voi sta lângă ea şi vom avansa servindu-ne de pânzele ei. Şi nu exagerez deloc; o dată ce această fată va fi îmbătată de erotism, eu voi fi prea ocupat să țin direcția şi să moderez mersul, pentru a nu se produce nimic prematur sau inestetic. Din timp în timp voi face câte o mică gaură în pânze şi apoi vom porni din nou. În casa unchiului meu, Cordelia găseşte din ce în ce mai multe prilejuri de a se indigna. De mai multe ori mi-a cerut să nu mai mergem acolo, dar fără succes; găsesc mereu alte pretexte. Ieri seară, ieşind de acolo, mi-a strâns mâna cu o putere extraordinară. Se simțise fără îndoială foarte torturată înăuntru, ceea ce nu mi s-a părut de mirare. Dacă nu m-aş amuza observând monstruozitățile acestei adunături artificiale, ea nu m-ar mai interesa.
Azi de dimineață am primit o scrisoare de la Cordelia, în care ia în zeflemea logodna cu mai multă inteligență decât aş fi crezut-o capabilă. Am sărutat scrisoarea; e cea mai scumpă din câte am primit. Prea bine, Cordelia mea, e tot ce am dorit!

E bizar cum întâmplarea a făcut ca pe Oestergade să se găsească față în față doi cofetari. La primul etaj, în stânga, locuieşte o domnişorică. De obicei se ascunde după o draperie care acoperă ochiul de geam la care stă uneori.
Draperia e dintr-o stofă foarte fină, iar cel care cunoaşte fata sau care a văzut-o de mai multe ori îi va recunoaşte uşor trăsăturile, în timp ce pentru cel care n-o cunoaşte şi n-are nici ochi buni "a nu e decât o siluetă de culoare închisă. În acest caz, eu sunt mai degrabă opusul unui ofițer care vine în fiecare zi la douăsprezece fix şi fixează cu privirile draperia.

Care draperie mi-a atras şi mie atenţia asupra acestei frumoase comunicări telegrafice. Celelalte ferestre n-au draperii, aşa încât singura care ascundea ochiul de geam nu putea să nu vorbească despre cineva care-i stă în spate.
Într-o dimineaţă eram la fereastra cofetarului din faţă. Era douăsprezece fix. Fără să fiu atent la trecătorii de pe stradă, mi-am fixat privirile pe această draperie, când deodată în spatele ei începe să se mişte silueta de culoare închisă. Un cap de femeie se văzu din profil, prin geamul alăturat, şi se îndreptă spre draperie. După care salută foarte amical cu un gest din cap şi se retrase.
Nu puteam trage altă concluzie dccît că persoana salutată nu putea fi decât un bărbat, gestul fiind prea pasionat ca să fi fost adresat unei femei. Şi încă o concluzie pe care am tras-o: că obiectul salutului era situat în partea opusă ei. Ea îşi găsise deci locul cel mai convenabil ca să-l poată vedea venind cu mult înainte şi să-l salute fără a fi văzută de altcineva. Perfect! La douăsprezece fix eroul acestei mici scene de dragoste soseşte,dragul nostru locotenent.
Eu sunt acum în cofetăria de la parterul casei în care locuieşte, la primul etaj, tânăra fată. Locotenentul a zărit-o deja. Atenţie, dragul meu prieten, nu e atât de comod să trimiţi un salut frumos la primul etaj. Nu arată deloc rău, e destul de înalt, suplu, un chip frumos, cu un nas acvilin, păr negru şi un tricorn care-i stă foarte bine. Dar acum e în încurcătură, picioarele încep să-şi piardă răbdarea. Privindu-l, ai aceeaşi senzaţie dureroasă pe care ţi-o dă o durere de dinţi. Când îţi concentrezi toată puterea în privire şi o dirijezi spre primul etaj, rişti să iei mai mult decât trebuie din forţa picioarelor. Scuzaţi, domnule locotenent, dar zborul privirii spre cer s-a întrerupt. E o obrăznicie. Să pretinzi că spune mult, ar fi fals; mai degarbă aş fi spus că e complet lipsită de importanţă, deşi plină de promisiuni. Dar iată, se pare că aceste multe promisiuni i se urcă la cap. Se clatină, se împleticeşte, cade, ca să ne exprimăm ca poetul, vorbind despre Agieie[51]. N-o merită. E supărător să cazi atunci când vrei să emoţionezi doamnele, prczcntîndu-te ca bărbat galant. Cu aceste amănunte trebuie să fii foarte atent, altfel nu dai impresia că eşti om de lume. Femeile sunt indiferente dacă te prezinţi doar ca intelectual, în care caz te poţi cufunda în tine

[51]Agiieie - poem al poetului danez Baggesen.

însuți, te poți prăbuşi în interiorul tău, poți cădea, nimeni nu s-ar mira.
Ce-o fi gândind micuța demoazelă despre acest incident? Ce păcat că nu pot fi în acelaşi timp de ambele părți ale acestor Dardanele! Aş putea posta de partea cealaltă una din cunoştințele mele, dar prefer să-mi fac singur observațiile; nu ştii niciodată ce poate rezulta din această afacere şi de aceea nu e bine să ai un confident.
Drăguțul de locotenent începe să mă plictisească. Zi după zi defilează pe acolo în mare ținută. Ce constanță teribilă, demnă de un soldat! Dragă domnule, nu purtați cumva arme albe? N-ar fi datoria dumneavoastră să luați casa cu asalt şi pe fată s-o luați cu forța? Ah! Dac-ați fi un biet licean, un licențiat sau un vicar, trăind din speranță, ar fi altceva. Dar vă iert deoarece, cu cât privesc fața, cu atât îmi place mai mult. E frumoasă, ochii ei negri sunt plini de zburdălnicie. Aşteptând sosirea dumneavoastră, chipul îi străluceşte de o frumusețe superioară, care-i stă minunat. Trag de aici concluzia că trebuie să aibă multă imaginație, iar imaginația e fardul natural al sexului frumos.

Cordelia mea, Ce este dorința? Poeții fac să rimeze dor cu închisoare[52]. Ce absurditate! Ca şi cum numai cel care ar fi în închisoare ar arde de dor! Eu mai ales dacă sunt liber ard de dor! Şlsînt liber, liber ca pasărea cerului, şi, credemă, ard de dor, ard şi atunci când vin spre tine şi atunci când plec de la tine; chiar atunci când sunt lângă tine ard de dor de tine. Dar poți oare dori ceea ce posezi? Da, gândindu-te că în clipa următoare ar fi posibil să nu-l mai posezi. Dorul meu e nerăbdarea eternă. Dacă aş fi trăit toate eternitățile şi aş fi căpătat convingerea că îmi aparții în fiecare clipă, abia atunci te-aş regăsi şi aş trăi cu tine toate eternitățile. Bineînțeles, chiar în acest caz mi-ar lipsi răbdarea să fiu despărțit de tine chiar şi o singură clipită, când m-aş chinui de dor, dar atunci aş avea mai multă încredere, şi aş rămâne calm lângă tine.
Johan al tău

Cordelia mea, La poartă aşteaptă o cabrioletă mică. Pentru mine ea e mai mare decât lumea cea mare, căci în ea este loc

[52]în daneză, Lampel şi Faengsel.

pentru doi. E trasă de doi cai sălbatici şi nesupuşi, nerăbdători ca pasiunile mele, îndrăzneți ca gândurile mele. Dacă vrei, te răpesc, Cordelia mea! Un cuvânt al tău va fi pentru mine un ordin. Te-aş răpi dintre oameni ca să te duc nu printre alții, ci în afara lumii. Caii, iată-i, se cabrează şi cabrioleta se apleacă spre spate, caii urcă acum drept, pe verticală, deasupra capetelor noastre, o luăm spre nori, urechile ne țiuie. Stăpi noi locului şipământul se-nvârte ori e avântul nostru temerar? Ai ameţeli, Cordelia mea? Ține-te bine de mine, căci eu n-o să am. Niciodată nimeni nu va avea ameţeli spirituale dacă se va gândi numai la un lucru, iar eu mă gândesc numai la tine; nici ameţeală fizică, dacă-şi fixează privirile pe un singur obiect, iar eu nu te privesc decât pe tine. Ținete bine! Chiar dacă lumea ar pieri, chiar dacă mica noastră cabrioletă ar dispărea dedesubtul nostru, strânşi unul în brațele celuilalt noi. Vom plana în armonia sferelor.

Johan al tău

Asta e prea de tot. Valetul meu a aşteptat şase ore iar eu două, în ploaie, în vânt, numai ca s-o putem urmări pe micuța Charlotte Hahn. În fiecare miercuri, între orele două şi cinci, face o vizită unei mătuşi a ei, şi tocmai azi, când speram atât de mult s-o întâlnesc, n-a venit. De unde această dorință la mine? Ei, iată, fiindcă fata ştie să trezească stări sufleteşti deosebite. O salut, ea face o reverență în acelaşi timp terestră şi sublimă: rămâne parcă imobilă, ca şi cum ar trebui să dispară sub pământ şi totuşi privirea ei pare să spună că e gata să urce la ceruri. Văzând-o, inima mea devine solemnă şi în acelaşi timp plină de dor. Tânăra nu-mi ocupă gândurile şi în afară de acest salut din partea ei nu mai vreau nimic, chiar dacă ea ar dori să-mi ofere. Salutul ei îmi dă bună dispoziție, pe care apoi eu o cheltuiesc cu Cordelia. Cred însă că azi m-a păcălit, strecurându-se nevăzută. Nu numai în comedii, dar şi în realitate e greu să supraveghezi o fată; ți-ar trebui tot atâția ochi câte degete ai. A fost odată o nimfă, Cardea, căreia îi plăcea să-i păcălească pe bărbați. Trăia prin ținuturi împădurite, îi atrăgea pe amanții ei în sihla cea mai deasă, şi dispărea. A vrut să-l înşele şi pe Janus, dar nu a reuşit, fiindcă el avea ochi şi la ceafă.

Scrisorile mele îşi ating scopul. Îi îmbogățesc inima, dacă nu şi erotismul. De fapt scrisorile sunt prea mult în asemenea împrejurări; nişte bilețele ar fi suficiente. Cu cât erotismul înaintează, cu atât scrisorile devin mai scurte, dar ating cu tot

atâta siguranță ținta erotică. Ca să n-o facă sentimentală sau lipsită de vigoare, ironia îi consolidează sentimentele, făcând-o în acelaşi timp avidă de hrana care-i place. De departe şi destul de vag, bilețelele îi dau să înțeleagă care va fi binele suprem. În clipa în care acest presentiment va începe să se nască în inima ei, relațiile noastre vor înceta. Întâlnind puterea mea de rezistență, el se va dezvolta ca şi cum ar fi propria gândire a Cordeliei, impulsul propriei inimi. Şi e tot ce doresc.

Cordelia mea, Există aici, în Copenhaga, o familie mică, formată dintr-o văduvă şi cele trei fiice ale sale. Două dintre fete învață la Bucătăria regală, într-o după-amiază de vară, spre orele cinei, uşa salonului se deschide uşor şi o privire scrutătoare face înconjurul camerei. Nu e nimeni acolo în afara unei tinere care cânta la pian.

Întredeschizi uşa ca să auzi bine fără să fii văzut. Nu e pianist cel ce cântă; în acest caz, ar fi închis uşa. Tânăra cânta o melodie suedeză ale cărei versuri vorbesc despre tinerețea şi frumusețea mult prea trecătoare. Versurile glumesc pe socoteala tinereții şi frumuseții fetei, fata râde pe socoteala lor.

Cine are dreptate: fata sau versurile? Melodia eplăcută, lină şi tristă, ca şi cum melancolia ar fi arbitrul însăreinat să rezolve confiictul. Dar melancolia se înşeală. Ce are comun tinerețea cu aceste refiecții? Ce e comun între dimineață şi seară? Clapele pianului vibrează şi freamătă,duhurile Iui sonore țişnesc în dezordine şi nu se înțeleg unul cu altul; Cordelia mea, de ce această vehemență? În ce scop această pasiune? Cât de îndepărtat în timp trebuie să fie un eveniment ca să-ți poți aminti de el şi la ce distanță anume pentru ca dorul amintirii să nu-I ajungă? În această privință, cei mai mulți oameni nu-şipot aminti nici ce e foarte aproape în timp, nici ce e foarte departe. Pentru mine nu există limite. Împing cu mii de ani în urmă ceea ce a fost trăit ieri şi-mi amintesc ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri.

Johan al tău

Cordelia mea, Prietena mea intimă, am un secret să-ți încredințez. Cui altcuiva l-aş putea încredința? Ecoului? L-ar trăda. Stelelor? Sunt glaeiale. Oamenilor? Nu l-ar înțelege. Numai ție ți-l pot încredința, Căci tu ştii să-l uiți. Există o fată mai frumoasă decât visul inimii mele, mai pură decât lumina soarelui, mai profundă decât izvorul mării, mai mândra decât zborul vulturului; există o fată, ah! - Apleacă-ți capul spre urechea mea şi

spre vocea mea, pentru că secretul meu să se poată strecura acolo: o iubesc pe această fată mai mult decât propria mea viață, Căci ea e viața mea; o iubesc mai mult decât toate dorurile mele, Căci ea e singurul meu dor; mai mult decât toate gândurile mele, Căci ea e unicul meu gând; mai arzător decât iubeşte soarele florile, mai intim decât tristețea secretul inimii în suferință, mai nerăbdător decât iubeşte ploaia nisipul arzător al deşertului.

Sunt legat de ea cu mai multă tandrețe decât privirea mamei de copil, cu mai multă încredere decât un suflet în rugăciune, e mai inseparabilă de mine decât planta de rădăeina ei. Capul ți se apleacă sub povara gândului, se lasă pe piept, grumazul se înalță pentru a-l ajuta. Cordelia mea! Mai înțeles foarte bine, cuvânt cu cuvânt, fără a pierde unul singur. Trebuie să întind corzile urechii mele pentru a-i permite voeii tale să mă asigure? E posibilă vreo îndoială? Vei păstra tu acest secret? Să am curajul să mă bazez pe tine? Se vorbeşte despre indivizi care după crime teribile săvârşite împreună se legau prin jurământ să păstreze tăcere. Eu ți-am încredințat ție un secret care este viața mea şi substanța vieții mele; tu n-ai oare să-mi încredințezi ceva care să fie tot atât de important, de frumos, de cast pentru ca în cazul în care secretul ar fi trădat, să se zbuciume cerul şi pământul?

Johan al tău

Cordelia mea, cerul e acoperit; nori grei, ca nişte gene negre, încărcați de ploaie, îi brăzdează obrazul pasionat, arborii în pădure freamătă tulburați de vise. Pentru mine, tu te-ai rătăeit în pădure. După frecare copac zăresc o fată careți seamănă, dar e de-ajuns să mă apropii pentru ca ea să dispară după alt copac şi eu să n-o mai văd. Nu vrei să mi te arăți? Să mi te prinzi pe tine însăți? Totul se începtoşează pentru mine; fiecare element izolat al pădurii îşi pierde conturul, totul devine o mare de neguri în care ființe feminine, care-ți seamănă, apar şi dispar. Nu pe tine te văd, Căci tu te scufunzi tot mereu în valurile întunericului; şi cu toate acestea, fiecare imagine care mi s-a părut a avea ceva din tine m-a făcut ferieit. Cui i se datorează acest lucru? Întregului bogat al firii tale sau sărmanei complexități a firii mele? A te iubi nu înseamnă oare a iubi o lume?

Johan al tău

M-ar interesa într-adevăr mult să pot reproduce conversațiile mele cu Cordelia, dar acest lucru este imposibil. Căci presupunând că mi-aş aminti fiecare cuvânt pe care ni l-am spus, n-aş putea

reda ambianța, care este, în fond, nervul conversației, n-aş putea reda surprizele, reflectate de exclamații, pasiunea - prineipiu vital al conversației.

Fireşte, nu mă pregătesc pentru aceste întrevederi, căci ar fi contrar caracterului însuşi al conversației, mai ales când e vorba de o conversație de dragoste. Am doar în mente conținutul scrisorilor mele, ca şi starea sufletească pe care i-au creat-o aceste scrisori. Se înțelege, n-o voi întreba niciodată dacă le-a eitit. Îmi e simplu s-o aflu. Nu-i vorbesc niciodată direct de ele, dar păstrez în timpul discuției o comunicare secretă cu ele, pe de o parte pentru a întări unele impresii în inima ei, ca şi pentru a i le smulge apoi

Şi a le face uitate. Dacă ea reeiteşte scrisoarea îşi va face o altă impresie despre ce i-am scris. Şi aşa mai departe. S-a schimbat şi continuă să se schimbe. Dacă ar trebui să-i definesc starea sufletească, aş zice că are îndrăzneală panteistă. Se vede după privirea ei. Speranțele care i se reflectă în priviri sunt îndrăznețe, aproape temerare, ca şi cum privirea ar cere şi ar presimți extraordinarul. Privirea ei vede dincolo de ceea ce-i arată clipă şi vede ceea ce e minunat. Îndrăzneață, aproape temerară, dar nu din prea multă încredere în sine; e o privire de vis şi de rugă, nu mândră şi imperioasă. Caută minunatul dincolo de ea, îl va ruga să se arate, ca şi cum nu i-ar sta în putere să-l facă să apară. Trebuie s-o împiedic să facă asta, pentru că altfel aş avea prea mult avans față de ea. Îmi spunea ieri că în firea mea e ceva de rege. S-ar putea să-şi încovoaie grumazul, dar aşa ceva nu-ți trebuie, cu nici un preț.

Fără îndoială, scumpa mea Cordelia, există ceva regesc în firea mea, dar tu nu ghiceşti care e regatul asupra căruia domnesc. E regatul furtunilor stărilor sufleteşti.

Ca Eol, le țin închise în grota personalității mele şi dezlănțui când una când altă. Măgulirea îi va dă sentimentul demnității ei, diferența între „al meu" şi „al tău" va fi păstrată şi îi va fi atribuit totul. Dar în gestul de a măguli trebuie o mare prudență. Uneori trebuie să stai pe un piedestal foarte înalt, dar astfel încât să rămână unul şi mai înalt; de tine însuți trebuie să faei prea puțin caz. Dacă scopul urmărit e spiritual, cea mai bună cale e prima; dacă e erotic, atunci a doua. Îmi datorează ea ceva? Nimic. Aş dori eu acest lucru? Nicidecum. Sunt din cale-afară expert, am prea multe cunoştințe de erotism ca să fac o asemenea inepție. Dar dacă ar avea într-adevăr o datorie față de mine, aş face tot ce ar sta în puterea mea ca s-o uite; şi nu numai ea, dar şi eu însumi. Orice fată e o Ariadnă pentru labirintul inimii sale; ea deține firul

de care te serveşti ca să nu te rătăceşti, însă singură nu ştie să se folosească de el.

Cordelia mea, Vorbeşte, mă voi supune, dorința ta este un ordin, rugămintea ta - o vrajă atotputernică, şi cea mai neînsemnată dintre dorințele tale e o binefacere pentru mine; pentru că nu mă supun ca un gând sclav, venind dinafară ta. Ordonă şi se va face voința ta şi o dată cu aceasta eu însumi voi lua un sens, pentru că eu nu sunt decât o dezordine morală care nu aşteaptă decât un cuvânt de la tine.
Johan al tău

Cordelia mea, Ştii că-mi place mult să vorbesc cu mine însumi. Am găsit în mine ființa cea mai interesantă din câte cunosc. Mam temut adesea că n-o să am subiect pentru conversațiile acestea cu mine însumi, dar teama a luat sfârşit pentru că acum te am pe tine. Despre tine vorbesc eu acum, despre tine voi vorbi etern, despre tine, cel mai interesant subiect, cu cel mai interesant dintre bărbați. Dar, vai, eu nu sunt decât un bărbat interesant, în timp ce tu eşti subiectul cel mai interesant.
Johan al tău.

Cordelia mea, Găseşti că e prea puțin timp de când te iubesc; se pare că îți faei gânduri c-aşfi iubit înainte. Există manuscrise în care ochiul perspicace vede imediat un text vechi, căruia i-au fost adăugate tot soiul de absurdități de-a lungul timpului. Dar e destul să înlături absurdițile pentru ca textul originar să apară clar şi preeis. Tot astfel ochii mei m-au învățat să mă regăsesc în mine însumi, să las uitarea să şteargă ceea ce nu are legătură cu tine, şi aşa regăsesc textul primitiv, foarte vechi, dumnezeiesc de tânăr, din care aflu că dragostea mea pentru tine e la fel de veche ca mine însumi.
Johan al tău

Cordelia mea, Cum ar putea oare să supraviețuiască un regat divizat, fiecare parte luptând împotriva ei însăşi? Cum aş putea supraviețui eu, în luptă cu mine însumi? Care e prieina? Prieina eşti tu, iar lupta se duce să-mi regăsesc calmul pierdut, dacă va fi posibil, la gândul că sunt îndrăgostit de tine. Dar cum să regăsesc acest calm? Una din puterile în luptă doreşte mereu s-o convingă pe cealaltă că ea e cea care iubeşte mai mult şi mai sincer; în clipa următoare cealaltă pretinde la fel. Nu mi-ar păsa dacă lupta s-ar

duce în afara mea, dacă, să zicem, cineva ar îndrăzni să se îndrăgostească de tine sau să nu se îndrăgostească -crima ar fi aceeaşi. Dar pe mine mă roade această luptă interioară, această unică pasiune în dualitatea ei. Johan al tău Pescăriță drăgălaşă, vrei să dispari, nu-i aşa? Ascunde-te, dacă vrei, printre arbori. Strânge tare încărcătura, îți stă atât de bine când te îndoi sub greutatea lemnelor pe care le-ai adunat, fiindcă tu faei acest lucru cu grație firească. O creatură atât de minunată să fie nevoită să ducă o povară atât de mare! Întocmai ca o balerină în timpul dansului trădezi frumusețea formelor tale; talia fină, pieptul bogat, statura minunată, iată ce ar spune chiar un speeialist. Tu crezi probabil că aceste daruri ale tale nu valorează nimic şi că marile doamne sunt mult prea frumoase. Vai, aşa spui Căci nu cunoşti falsitatea lumii! Du-te liniştită cu grămăjoara ta de lemne, străbate cu ea în pace pădurea întreagă, care, uriaşă, se întinde pe multe leghe până să atingă munții cei albaştri. Dar tu nu eşti o pescăriță reală, tu eşti o prințesă vrăjită. Lucrezi la un gnom, unul din spiriduşii răului ascunşi în inima pământului, care e destul de crud ca să te trimită să aduni lemne din pădure. Aşa se întâmpla în poveşti. Dacă n-ar fi aşa, de ce te-ai pierde în pădure? Dac-ai fi fată de pescar, ai trece prin fața mea, pe partea cealaltă a drumului, dueîndu-ți lemnele în satul pescăresc. Poți urca surâzând cărarea şerpuitoare dintre arbori, privirea mea te va găsi; uită-te înapoi să mă vezi şi privirea mea te va urma; nu mă voi lăsa transportat de dorință, stau pe balustradă şi-mi fumez liniştit țigara. Altădată poate aş fi alergat după tine; privirea ți-e din cale-afară de zburdalnică. Văd asta când te-ntorei într-o parte. Pasul tău parcă cheamă. Ştiu, înțeleg spre ce duce acest drum: spre singurătatea pădurii, spre murmurul arborilor, spre liniştea iubită de toți deopotrivă.

Priveşte, cerul însuşi te apără, Căci, ascunzându-se după nori, întunecă adâncul pădurii, ca şi cum ar trage perdelele în urma noastră. Adio, aşadar, frumoasa mea pescăriță, adio şi primeşte mulțumirile mele pentru favoarea pe care mi-ai făcut-o; a fost o clipă minunată, o stare sufletească - nu într-atât de puternică încât să mă urnească de pe balustradă, dar încărcată de emoție interioară.

Când Iacov s-a înțeles cu Laban asupra răsplății muneii sale şi

după ce hotărâseră că Laban[53] să ducă la păscut oile albe, iar ca răsplată a trudei sale să primească toate oile tărcate şi pestriţe care se vor naşte în turmă, acesta a pus nuiele verzi cu coaja crestată în jgheaburile de adăpat, sub privirile animalelor. Mă plasez continuu în faţa ochilor Cordeliei, care astfel mă vede mereu. Ea crede că în acest gest al meu e doar o pură atenţie faţă de ea. Lucrul acesta e însă mai puţin important decât acela că, văzîndumă zi de zi, inima ei nu mai poate fi interesată şi de altceva; se naşte în ea o senzualitate spirituală; alimentată, ea se dezvoltă, şi Cordelia nu mă vede decât pe mine pretutindeni.

Cordelia mea, să te uit eu? Dragostea mea să fie aşadar o operă a memoriei? Chiar dacă timpul ar şterge tot ce a însemnat pe răbojurile lui, deei şi din memoria mea, relaţiile noastre ar rămâne la fel de vii; eu nu teaş uita. Să te uit? Atunci de cine să-mi amintesc, Căci m-am uitat pe mine ca să-mi amintesc de tine. Dacă te-aş uita, aş fi obligat să-mi reamintesc de mine însumi şi, dacă aşa s-ar întâmpla, mi-aş reaminti instantaneu de tine. Să te uit eu? Dar ce s-ar întâmpla atunci? O pictură antică o arată pe Ariadna părăsindu-şi locul unde dormise şi căutând neliniştită cu privirea o barcă ce fuge cu toate pânzele sus. Lângă ea se afiă un Amor cu arcul fără coardă, ocupat să-i şteargă lacrimile de pe obraji. În spatele ei se vede o siluetă feminină, înaripată şi cu coif; se presupune că e Nemesis. Imaginează-ţi această frescă, dar un pic modificată: Amor surâde şi-şi încordează arcul; lângă tine, Nemesis, care nu stă cu mâinile în sân, ei-şi încordează şi ea arcul. În barca de pe frescă se mai vede un bărbat, ocupat cu o treabă anume. Se presupune că e Theseus. Tabloul meu e însă diferit. Theseus se află la pupa, plin de regrete sau poate părăsit de nebunia lui; barca însă îl poartă. Amor şi Nemesis ochesc frecare, din fiecare arc porneşte câte o săgeată şi fiecare îşi atinge ţinta. Înţelegi că ambele săgeţi au lovit acelaşi punct al inimii, semn că Nemesis e cea care a răzbunat dragostea înşelată.

Johan al tău

Cordelia mea, aud spunându-se despre mine c-aş fi îndrăgostit de mine însumi, şi lucrul acesta nu mă miră; cum altfel s-ar putea vedea că sunt îndrăgostit, când eu nu te iubesc decât pe tine? Fiindcă nu te iubesc decât pe tine. Sunt eu îndrăgostit de mine

[53]Geneza. Personajele au aiei rolurile inversate. Iacov era în slujba lui Laban şi nu invers (n.tr.).

însumi? Da, fiindcă sunt îndrăgostit de tine, fiindcă te iubesc numai pe tine cu tot ce-ți aparține ție, cu tot ce e al tău, iar eul meu îți aparține, e al tău, de aceea mă iubesc pe mine. Dacă aşadar nu te-aş iubi, aş înceta să mă iubesc pe mine însumi. Ceea ce pentru ochii profani ai mulțimii este expresia celui mai mare egoism, pentru ochii tăi inițiați este expresia dragostei celei mai pure; ceea ce pentru ochii profani ai lumii este expresia conservării de sine celei mai prozaice, în ochii tăi sfinți este expresia distrugerii celei mai entuziaste de sine.

Johan al tău

M-am temut foarte mult că evoluția completă a Cordeliei o să-mi ceară mult timp; constat însă că ea face progrese rapide, aşa încât va trebui să fac eforturi ca s-o mențin în această formă. Să nu slăbească ritmul prea devreme, în care caz un moment oportun nu va mai exista pentru ea.

Când iubeşti n-o iei pe drumul mare. Numai căsătoria se află în mijlocul drumului pe unde trece şi regele. Când iubeşti şi mai eşti şi originar din satul Noddebo, n-o iei de-a lungul lacului Esrom, deşi pe acolo nu trec decât vânătorii.

E mult prea netezit, or iubirea preferă să-şi croiască singură drumul. Vă pierdeți în pădurile Gribsskov şi, ținându-vă de braț, ajungeți să vă înțelegeți şi tot ce până acum era confuz se luminează. Nu bănuiți că un străin ar fi prezent acolo. Iată acest frumos stejar care a fost martorul dragostei voastre; sub coroana lui v-ați făcut prima mărturisire. Totul e încă prezent în memorie: prima întâlnire, prima oară când v-ați dat mâna la un dans, despărțirea în zori când nu îndrăzneați să vă mărturisiți nimic nici măcar vouă înşivă, cu atât mai puțin altuia. E plăcut să-ți aminteşti aceste clipe de dragoste. Ați îngenuncheat sub copac, v-ați jurat credință eternă şi ați semnat pactul cu primul sărut. Iată emoții creatoare pe care aş putea să le cheltuiesc cu Cordelia. Aşadar acest fag a fost martor. Un copac e desigur martor ideal, dar e prea puțin. Gândiți-vă, şi cerul v-a fost martor, dar cerul, pur şi simplu, e o idee abstractă, nimic altceva. Poate mai există un martor. E oare cazul să-mi divulg prezența? Nu, Căci s-ar putea să mă cunoască şi atunci partida ar fi pierdută. Să mă ridic după ce s-au îndepărtat şi să-i fac să înțeleagă că cineva era prezent pe aproape? Nu, e deplasat. Să nu rup tăcerea din jurul secretului lor. În fond, cunoscându-le secretul, îi am la mână, pot să-i despart oricând vreau. De la care din ei doi l-am auzit? De la ea? E

imposibil. De la el? Da, deşi e îngrozitor! Bravo! Chestia asta frizează răutatea. În sfârşit, o să vedem ce-o să fie. Dacă acest lucru va fi tot ce-mi va rămâne de făcut, îl voi face.

Cordelia mea, Eu sunt sărac; tu eşti bogăția mea. Sunt întunecat, tu eşti lumina mea. Nu am nimic, nu am nevoie să am ceva. Şi cum aş putea avea ceva când nu mă mai am pe mine? Ar fi o contradicție aici. Sunt ferieit ca un copil care nu are şi nici nu trebuie să aibă ceva. Nu am nimic pentru că eu însumi sunt în posesia ta; pentru mine însumi nu mai exist. Şi am încetat să mai exist pentru a putea fi al tău.
Johan al tău

Cordelia mea, Cordelia „mea "; ce semnificație să dau posesivului „mea "? Lat-o: el nu arată nicidecum ceea ce eu posed, ei cui îi aparțin, tot ce-mi cuprinde întreaga fire în măsura în care această fire îmi este proprie. Dumnezeul meu nu este Dumnezeul care-mi aparține, ei cel căruia eu îi aparțin, şi tot în acest sens spun: patria mea, casa mea, vocația mea, dorința mea, speranța mea. Dacă nemurirea n-ar fi existat, acest gând că sunt al tău ar fi întrerupt cursul firesc al naturii.
Johan al tău

Cordelia mea, Ce sunt aşadar eu? Modestul povestitor al triumfurilor văzute de pe margine; dansatorul care se curbează sub paşii tăi când tu te înalți în grația ta divină; creanga pe care te odihneşti o clipă când eşti obosită de zbor; vocea de bas care se supune visării sopranei, lăsând-o să urce şi mai sus. Ce sunt aşadar eu? Sunt gravitația care te leagă depământ. Aşadar, ce sunt? Sunt corp, masă, pământ, praf şi cenuşă. Tu, Cordelia mea, tu eşti sufiet şi spirit.
Johan al tău

Cordelia mea, Dragostea e totul; de aceea pentru îndrăgostit toate lucrurile nu mai au decât o singură importanță, şi anume aceea pe care le-o conferă dragostea. Dacă, de pildă, un logodnic şi-ar da seama de faptul că o altă fată îl interesează mai mult decât logodnica lui, el ar semăna cu un crimânăl în ochii logodnicei sale, care s-ar supăra foc. Sunt sigur că tu, contrar acelei logodnice, ai vedea un omagiu într-o atare mărturisire, ştiind bine că pentru mine a iubi o altă fată ar fi o imposibilitate şi că numai dragostea pe care ți-o port ție mă face să văd lumea plină de frumuseți. Dacă

deei s-ar întâmpla să mă intereseze o altă fată, n-ar fi pentru a mă convinge pe mine însumi c-o iubesc - asta ar semăna cu o neruşinare -, ei că pe tine te iubesc, numai pe tine. Fiindcă tu îmi umpli astfel inima, încât viața toată a luat alt chip pentru mine, devenind un mit al cărui singur erou eşti tu.

Johan al tău

Cordelia mea, Dragostea mă devorează şi nu mai rămâne din mine decât vocea, această voce care, îndrăgostită ea însăşi de tine, îți şopteşte neîncetat la ureche că te iubesc. N-ai obosit oare ascultând această voce? Ea a făcut un zid în jurul tău. Cu inima mea bogată, nelinişti tită şi chinuită de gânduri acopăr ființa ta pură şi profundă.

Johan al tău

Cordelia mea, Basmele spun că odată un fluviu s-a îndrăgostit de o fată. Sufletul meu e acum acest fluviu care s-a îndrăgostit de tine. Priveşte-l: când e Lr-calm şi lasă să se reflecte în el imaginea ta, profundă şi linişti tă; când llf îşi închipuie că ți-a prins imaginea şi atunci valurile-i spumegă şi vuiesc • pentru a o împiedica să fugă; când se joacă la suprafață cu acest chip I iubit; uneori imaginea se pierde şi atunci valurile se înneguresc şi\disperă. Acesta este sufletul meu; un fluviu îndrăgostit de tine. E
Johan al tău

Hotărât lucru, chiar dacă n-ai cine ştie ce imaginație îți poți închipui un echipaj mai comod, mai confortabil şi, mai cu seamă, mai distins. A merge la plimbare cu o căruță din cele cu care se cară turbă nu mi se pare senzațional decât în închipuire. Dar, în lipsă de ceva mai bun, recurgi uneori şi la asta. Te plimbi pe şosea, urei drumul, ai făcut o leghe, nu s-a întâmplat nimic rău; faei două leghe - totul merge bine şi te simți în siguranță. Ținutul îți pare acum mult mai frumos decât în alte împrejurări. Ai făcut aproape trei leghe; e o distanță! Dar cine să fi crezut că la această distanță de oraş dai peste un copenhaghez?! Şi nu-ți trebuie mult timp ca să-ți dai seama de faptul că e într-adevăr un copenhaghez şi nu cineva de la țară, fiindcă maniera lui de a te privi e speeifică; foarte hotărâtă, atent să nu-i scape nimic, de parcă ți s-ar uita în măruntaie, te judecă la iuțeală şi-ți lasă impresia că râde de tine. Da, stimată domnişoară, situația dumneavoastră nu e câtuşi de puțin comodă, şi nu mă gândesc decât la vehiculul acesta plat în care nu există nici măcar o mică scobitură de care să-ți sprijini

pieioarele, obligându-te să te întinzi ca pe o tavă. Dar n-am ce face, vina e a dumneavoastră că ați ales căruța şi nu trăsura mea, care, iată, vă stă la dispoziție, iar eu vă ofer cel puțin un loc mai puțin jenant, dacă nu vă jenează cumva perspectiva de a sta lângă mine. Dacă însă var jena acest lucru, v-aş ceda toată trăsura, iar eu aş lua locul vizitiului, ferieit să am prilejul să risc să vă conduc la destinație. Pălăria de paie nu vă împiedică să vedeți de o parte şi de alta a drumului. E inutil să vă aplecați capul; îmi rămâne să vă admir profilul. E ceva ofensator în faptul că țăranul mă salută? Mie nu mi se pare nimic mai normal decât ca un țăran să-l salute pe un domn distins.

Dar, atenție, iată neprevăzutul sub chipul unui han, da, un loc de popas, iar vizitiii sunt mult prea cucernici în felul lor ca să nu-l respecte, adică să se oprească şi să mănânce ceva. Mă voi ocupa şi de vizitiul dumneavoastră. Am darul ieşit din comun de a-i fermecă pe căruțaşi. Ah, de mi-ați face plăcerea să vă plac şi dumneavoastră cum le plac căruțaşilor! Nu poate rezista ofertei mele, o acceptă, valetul meu va face onorurile casei. El a intrat aşadar în câreiumă, iar dumneavoastră ați rămas în căruța care vă serveşte drept adăpost. Dumnezeu ştie ce fel de fată veți fi fiind! O mic-burgheză? Fiica vreunui țârcovnic? Dacă aşa ar fi, atunci ați fi mult prea bine îmbrăcată, ba chiar cu gust rar, şi excepțional de frumoasă! Țârcovnicul trebuie să fie înstărit. În sfârşit, nu e decât o presupunere. Ați putea fi o mică domnişoară aristocrată care, plictisită să se plimbe în trăsură, a vrut să facă pe jos drumul până la țară şi poate va fi vrut să facă şi o nevinovată aventură în acelaşi timp. E posibil, se mai întâmpla. Iar căruțaşul n-are habar de nimic, e un imbeeil care nu ştie decât să tragă la măsea. Sigur că da, bea liniştit, tătucă, ți se va plăti cât pofteşti. Drace! Dar e domnişoara Jespersen, nici mai mult nici mai puțin, Hansine Jespersen, fiica neguțătorului din Copenhaga. Ah, Dumnezeule, dar noi doi ne cunoaştem, eu în orice caz pot să spun că ne cunoaştem. Am văzut-o odată pe Bredgade, trecea în trăsură, cu spatele spre direcția de mers şi nu putea deschide fereastra. Mi-am pus ochelarii şi-am avut plăcerea s-o urmăresc cu privirea. Poziția în care stătea o jenă teribil, erau multe persoane în trăsură, ea nu putea face nici cea mai mică mişcare şi se jena să-i nelinişteascâ pe ceilalați. Însă poziția ei în această căruță, dacă mă gândesc la întâmplarea aceea, e cel puțin jenantă. Se vede treaba că noi doi suntem destinați unul altuia, nu mai încape îndoială. Se spune despre ea că e o fire romantică; cred c-a ieşit la plimbare cu de la sine putere. Iată-l şi pe valetul meu, cu căruțaşul complet beat. E

îngrozitor! Corupți mai sunt şi căruțaşii ăştia! Dar să nu disperăm, sunt alții mai corupți decât ei. În sfârşit, cum să vă spun, iată-vă la ananghie. Veți fi obligată să conduceți dumneavoastră însevă. O să fie într-adevăr romantic! Refuzați oferta mea? Pretindeți că e foarte bine aşa; nu mă păcăliți? Am presimțirea că vă prefaceți. Dar după ce veți face o bucată de drum, o să săriți din căruță; pădurea are multe ascunzişuri. Să mi se înşeueze calul, vă voi urma. În fine, sunt gata, n-aveți de ce să vă mai temeți de atacuri. Dar nu vă speriați atât de mult, mă veți obliga să fac cale-ntoarsă. N-am vrut decât să vă nelinişstesc un pic, să sporesc astfel frumusețea dumneavoastră naturală. Sper că nu vă îndoiți de faptul că nu eu l-am îmbătat pe țăran şi că nu mi-am permis să pronunț nici un cuvânt care să vă ofenseze. Mai e timp să aranjăm totul cum nu se poate mai bine. Voi şti să dau o întorsătură nostimă întâmplării, încât să vă amuzați. Profitul pe care l-aş vrea de la dumneavoastră ar fi minim. Să nu vă închipuiți că iau fetele prin surprindere. Sunt un prieten al libertății şi nu-mi place câtuşi de puțin să obțin orice ar fi dacă nu c în afara oricărei obligații. „Vă dați seama chiar dumneavoastră că nu veți putea continua astfel călătoria. Sunt pe cal fiindcă acum vreau să merg la vânătoare, dar trăsura mea e pregătită la han. Dacă ordonați, vă va prinde din urmă şi vă va duce unde doriți. Din păcate, nu vă voi putea acompania, pentru că sunt legat de o promisiune de vânătoare, care e sacrosanctă". Acceptați? Totul se va rezolva pe loc. N-aveți nevoie să vă considerați într-o situație delicată în cazul în care ne vom reântâlni, în orice caz nu mai mult decât vă stă bine. Râdeți de toată întâmplarea, amuzați-vă puțin şi gândiți-vă puțin la mine. E tot ce vă cer. S-ar putea să pară puțin, dar acest puțin mie îmi ajunge. Căci el nu e decât începutul, iar eu în chestiuni care țin de început sunt cu adevărat imbatabil!

Ieri seară a fost o mică reuniune la mătuşa Cordeliei. Ştiind despre Cordelia că îşi va pune jerseul verde, am ascuns în el un bilețel. I-a căzut, s-a emoționat, a rămas neliniştită. Iată cum trebuie să te foloseşti de fiecare situație. E pur şi simplu de neimaginat cât de multe avantaje poți trage de aici. Un bilet, în fond nesemnificativ, eitit în atari împrejurări capătă pentru ea o importanță exagerată. Nu i-am dat prilejul să-mi vorbească, fiindcă am aranjat astfel lucrurile încât a trebuit s-o conduc pe una din cucoane care se întorcea singură acasă. Aşa încât Cordelia a trebuit să aştepte până a doua zi, fapt care a sporit nespus de mult importanța pe care a dat-o ea impresiei făcute de întâmplare. În

aparență, eu sunt cel care face un gest de amabilitate; ăsta e avantajul de a mă fi instalat în toate gândurile ei şi de a o surprinde pretutindeni. Dragostea are, fără îndoială, propria ei dialectică.

Îmi amintesc de o fată de care m-am îndrăgostit cândva. Vara trecută am văzut la un teatru din Dresda o actriță carc-i semăna leit. Din această prieină am ținut s-o cunosc şi am cunoscut-o. Iar atunci m-am convins că dacă asemănarea dintre ele era foarte mare, deosebirea nu era deloc mai mică.

Azi am întâlnit pe stradă o femeie care semăna teribil cu acea actriță. Şi povestea poate continua, probabil, la nesfârşit. Gândurile mele o înconjoară pe Cordelia oriunde ar fi ea, zboară în jurul ei ca nişte îngeri. În carul triumfal tras de gândurile mele înaripate se află ea, precum Venus în trăsura trasă de porumbei. E ferieită şi mulțumită că un copil, atotputernică precum o zeiță, iar eu stau undeva în preajma ei. O fată este şi va fi totdeauna cea mai vrednică de adorație dintre creațiile naturii, ale întregii existențe. Nimeni nu ştie acest lucru mai bine decât mine. E doar păcat că această splendoare ține atât de puțin. Îmi surâde, mă salută, îmi face semne tandre, ca şi cum ar fi sora mea. O privire. Cu o privire îi reamintesc că este iubita mea. Dragostea inspiră nenumărate feluri de a sta. Cordelia face în acest sens mari progrese. Aşezată pe genunchii mei, cu brațul tandru şi cald în jurul gâtului, se odihneşte pe pieptul meu, iar eu nu-i simt greutatea. Formele ei dulei abia mă ating. Talia ei încântătoare mă înlănțuie. Ochii i se ascund sub pleoape, gâtul îi e de un alb strălueitor, ca zăpada, şi atât de neted încât ochii nu se pot opri într-un punct, căci alunecă. De unde-i vine palpitația gâtului? Să fie dragostea prieina? Se poate. Un presentiment al dragostei, un vis de dragoste, dar nu are încă forța necesară pentru ea. Mă îmbrățişează şi iar mă îmbrățişează, mă învăluie ca un nor, ca o briză, blând, cum îmbrățişezi florile; sărutările ei sunt atingeri fugare, asemeni celor pe care cerul le dă mării, dulei şi calme, ca cele pe care rouă le dă florilor, ori solemne, aşa cum marea sărută luna. Aş numi pasiunea ei de acum pasiune naivă. Abia când voi începe să mă retrag în mod evident va face tot ce poate pentru a mă fermeca cu adevărat.

Iar singurul ei mijloc va fi atunci erotismul, pe care-l va vedea sub o perspectivă mult mai vastă. Va fi arma pe care o va ridica contra mea. Şi o dată cu ea, pasiunea trecută prin judecată. Va lupta, iar motivul luptei va fi ea însăşi, va lupta pentru că ştie că eu posed erotismul. Scopul luptei va fi să mă învingă. Va avea

chiar nevoie de o formă superioară de erotism. Răceala mea o va învăța să înțeleagă ceea ce stimulentele mele o făceau doar să bănuiască, şi totul va fi astfel făcut încât că să creadă că l-a descoperit singură. Cu ajutorul acestei noi descoperiri va spera să mă ia pe neaşteptate, va crede că mă va depăşi în cutezanță şi că în sfârşit m-a prins. Pasiunea îi va deveni atunci hotărâtă, energică, concludentă, dialectică; sărutul îi va fi total, îmbrățişarea - de un elan irezistibil.

Abia atunci va dori să fie liberă şi va găsi că libertatea e cu atât mai dulce cu cât eu o voi înlănțui mai mult. Logodna se va rupe. Ea va avea nevoie de puțină odihnă, pentru a nu se întâmpla cine ştie ce faptă neplăcută în acel tumult sălbatic. Pasiunea ei se va concentra încă o dată. Şi atunci va fi a mea.

Ca pe vremea răposatului Eduard, tot eu mă ocup şi acum de lecturile ei. Ceea ce-i ofer este, după părerea mea, hrana cea mai bună: mitologie şi poveşti. Dar aici, ca în orice al domeniu, e liberă; eu îi spionez doar dorințele şi, dacă văd că nu-şi manifestă nici una, am grijă să i le provoc.

Vara, când servitoarele se pregătesc să meargă la Dyrehaven, nu prea ai de unde alege. O dată pe an se duc, şi atunci pretind pentru cât dau. Le ajunge o pălărie şi un şal; manierele şi le uită pe undeva. Veselia e sălbatică, urâtă şi laseivă. De aceea eu unul prefer parcul Frederiksberg. Aici ele vin duminică după-amiază, ca şi mine. Totul e mult mai decent, veselia e mai puțin zgomotoasă şi mai nobilă. Bărbații cărora nu le plac servitoarele pierd mai mult decât ele. Bandele lor atât de pestrițe sunt cu adevărat cea mai bună trupă pe care o are Danemarea.

Dac-aş fi rege, n-aş îngădui ca paradele militare să fie făcute cu trupe de luptă, şi zău c-aş şti ce-aş face! Iar dac-aş fi unul din cei treizeei şi doi de edili ai noştri aş cere imediat întrunirea unui comitet de salvare publică, cunoscător în materie, care, cu sfaturile lui, impunând cerințe obligatorii şi oferind recompense adecvate, să aplice toate modalitățile în măsură să le stimuleze pe servitoare să se îmbrace cu bun gust şi să se spele. De ce să fie lăsate să-şi irosească atâta frumusețe, care frumusețe, din motivele arătate, trece neobservată toată viața? Să fie prezentate măcar o dată pe săptămână în lumina care le scoate această frumusețe în evidență. Şi înainte de toate, gust şi măsură. O servitoare nu trebuie să aibă aerul unei doamne, cum bine zice fițuica Prietenul poliției, deşi din rațiuni greşite. Iar dacă s-ar avea în vedere o operațiune de înflorire a tagmei servitoarelor, n-ar fi lucrul acesta profitabil domnişoarelor noastre? Sau e prea

hazardată această idee a mea privind viitorul Danemareei, viitor care ar fi unic în lume? Dacă aş avea ferieirea să fiu şi eu contemporan cu acel viitor minunat, mi-aş petrece timpul în plimbări pe străzi şi străduțe, ca să-mi delectez ochii cu o privelişte atât de încântătoare. Cum se mai înflăcărează draga mea gândire, cât de departe merge ea cu patriotismul şi cutezanța! Dar ia să fructificăm noi această după-amiază de duminică, în grădina Frederiksberg, plină la ora asta cu servitoare. E ora lor, dar şi a mea. Aici sosesc mai întâi servitoarele de la țară, mână în mână cu flăcăii lor; sau, după o altă formulă, fetele vin în rândul din față, ținându-se de mână, iar flăcăii imediat după ele; sau, în sfârşit, două fete şi un flăcău. Această trupă constituie de obicei un cadru. Rămân în pieioare sau se înşiruie de-a lungul arborilor marelui careu din fața pavilionului. Trupă sănătoasă şi proaspătă, deşi contrastele de culoare, ale pielii şi ale hainelor sunt prea tari. Vin după aceea fețele din Iutlanda şi din Fionia[54]. Masive, drepte, cam prea puternice, cu o ținută cam prea pestriță. Comitetul de salvare publică ar avea mult de lucru aici! Nu lipsesc reprezentantele diviziunii din Bornholm[55]; bucătărese de care nu e bine să te apropii nici la bucătărie, nici în parc; au în ele ceva mândru dar şi respingător. De aceea, prezența lor are, prin contrast, efect. N-aş vrea să lipsească de aici, deşi m-am compromis mai rar cu ele. Iată şi trupele doborâtoare de inimi: fetele din Nyboder[56]. Mai puțin masive, dar înfloritoare de statură, durdulii, piele fină, vesele, ferieite, agile, vorbărețe, destul de cochete şi, înainte de toate, cu capul descoperit. Ținuta lor se apropie de cea a unei doamne, în afara a două elemente: n-au şal, ei un fel de cârpa subțire; n-au nici pălărie, ei un fel de bonetă cochetă şi nostimă, atunci când nu se poartă cu capul descoperit., 'Mnă ziua, Mărie! Ce faei p-aici? Nu te-am văzut de mult. Eşti tot la consilier?" „Da". „Ei, asta înseamnă că e un loc destul de bun". „Da". „Da' dă ce singura? N-ai nici un gagiu, ori poate n-a avut el azi liber să vie, or poate-l aştepți?" „Ccee? Nu se poate, nu te-ai logodit tu, cea mai frumoasă fată din Copenhaga? Servind la domnul consilier, pe deasupra? O fată care c o mândrie şi un model pentru toate colegele ei? Care ştie atât de bine să se înțolească?... Atât de extraordinar... Ce batistă frumoasă

[54] Regiuni din vestul Danemareei.

[55] Insulă din estul Danemarcei.

[56] Cartier vechi al Copenhagăi.

ții acolo... cel mai frumos batist... şi încă cu broderie pe margine... sunt aproape sigură că te-a costat zece mărei... nici o doamnă distinsă n-are una la fel... mănuşi franțuzăşti... umbrelă dă mătase... Şi o asemenea fată să nu fie logodită... Da' e d-a-ndoaselea... Dacă nu mă înşel eu prea mult, Jens ăla ținea la tine, ştii de care vorbesc, Jens, ăla, de la neguțătoru' de la etaju' doi... Ştii, da' dă ce nu te-ai logodit? Jcns era băiat bun, şi stă bine. Şi poate mai târziu, cu influența domnului neguțător s-ar fi făcut agent de poliție sau poate fierar, nu era o partidă rea... E bineînțeles din vina ta, ai fost rea cu el..." „Nu, nu, am aflat că Jens mai fusese logodit cu o fată, cu care nu se purtase frumos." „Ce spui, cine-ar fi crezut că Jcns să fie un băiat rău... Ah!, băieții ăştia!... nu poți avea încredere în ei... o fată ca tine e prea bună ca să fie jucăria oricui... O să-ți găsăşti tu un băiat bun, ți-o garantez!'" „Ce mai face domnişoara Juliana? De mult n-am văzut-o..." „Frumoasă Măria, m-ai obliga mult dacă mi-ai da o mică informație... dacă n-ai fost ferieită în dragoste nu înseamnă să fii indiferentă cu alții... E atât de multă lume aici... nu îndrăznesc să-ți vorbesc, mă tem să nu mă pândească cineva... Ascultă doar o clipă, frumoasă Măria... Iată locul, pe această alee umbroasă, unde coroanele arborilor ne ascund de priviri, aici unde nu vedem pe nimeni şi nu auzim nici o voce omenească, ei doar un slab ecou al unei muziei... aici îndrăznesc să-ți vorbesc despre secretul meu... nu-i aşa, dacă Jens n-ar fi fost un băiat rău, te-ai fi plimbat pe aici cu el, de braț, ai fi ascultat muzica şi ai fi cântat chiar tu ceva frumos... dar de ce eşti aşa emoționată, uită-l pe Jens... vrei să fii rea cu mine... am venit aici numai ca să te întâlnesc pe tine... frecventez casa consilierului numai ca să te văd... Ai observat? De fiecare dată când puteam să fac lucrul ăsta veneam până la uşa bucătăriei... trebuie să fii a mea... căsătoria va fi anunțată la biserică... mâine seară îți voi explica totul... voi urca pe scara de servieiu, uşa din stânga, chiar în fața uşii de la bucătărie... La revedere, frumoasa mea Mărie... nu da nimănui de bănuit că m-ai văzut aici, că ți-am vorbit, că-mi cunoşti secretul..." E într-adevăr delieioasă, s-ar putea profita puțin. Îndată" ce-i voi fi pus pieiorul în cameră, numai cu voi fi acela care să anunțe căsătoria în biserică... Totdeauna m-am străduit să perfecționez minunata autarkeia[57] proclamată de greci, şi mai ales să mă lipsesc de ajutorul oricărui preot.

[57]în greceşte în text. Ideal al filozofilor stoici: a-ţi fi suficient ţie însuţi.

Dac-ar fi posibil, mi-ar plăcea să fiu undeva prin preajma Cordeliei, când primeşte o scrisoare de la mine. Mi-ar fi mai uşor atunci să-mi dau seama până la ce punct o poate înțelege din punct de vedere estetic.

Scrisorile au fost şi sunt un mijloc neprețuit de a le impresiona pe tinerele fete. Cuvântul scris are o magie pe care verbul zburător n-o atinge. O scrisoare devine o comunicare plină de mister, eşti stăpânul absolut al situației, nu simți constîngerea prezenței celuilalt. Cred că o fată preferă să fie singură cu idealul ei, mai ales atunci când acest ideal are mai multă influență asupră-i. Chiar atunci când acest ideal şi-a găsit o întruchipare în ceva preeis şi deei iubit, există momente când el o face pe acea fată să simtă influența unei forțe teribile, fără corespondent în realitate. Şi are pe deplin dreptul la aceste momente de ispăşire, numai că ele ar trebui să fie supravegheate, astfel ca fata să nu se întoarcă la realitate epuizată de orice forță, ei dimpotrivă, fortificată. Aici sunt bune scrisorile. Ele te fac prezent în aceste momente sfinte de inițiere, în timp ce faptul de a cunoaşte autorul real al scrisorii o ajută pe primitoare să treacă firesc şi uşor pragul realității. Oare aş putea fi gelos pe Cordelia? Moarte şi damnațiune, da! Deşi într-un alt sens nu. Căci deşi ştiu că aş fi învingător din lupta cu un altul, faptul de a constata că firea i-a fost tulburată, deei nu mai e aşa cum o doream eu, m-ar face să renunț la ea. Un bătrân filozof zicea că dacă am nota tot ce ni se întâmpla în viață, am deveni fără doar şi poate filozofi. Frecventez de mult timp comunitatea logodnicilor şi în virtutea acelei observații trebuia să ajung şi eu undeva. Am avut ideea că string material pentru o lucrare pe care o s-o intitulez Contribuție la teoria sărutului, dedicată tuturor îndrăgostiților tandri. E ciudat că încă nu s-a scris nimic despre asta. Ei bine, dacă eu voi termină lucrarea, se va spune pe bună dreptate c-am umplut un gol de mult resimțit. Această lacună din literatură de speeialitate s-o fi datorind faptului că filozofii nu prea dau atenție acestor lucruri ori poate faptului că nu se pricep deloc? Eu aş fi în măsură să dau unele sfaturi. Ca de pildă: un sărut complet cere o fată tânără şi un bărbat. Un sărut între doi bărbați c de prost gust sau, ceea ce e şi mai rău, are un gust dezagreabil. În sfârşit, un sărut e mai aproape de esența lui atunci când îl dă bărbatul fetei, iar nu invers. Acolo unde, odată cu trecerea anilor, s-a produs o indiferență la sărut, e semn că el nu-şi mai are sensul. E cazul sărutului conjugal cu care soții, în lipsă de prosop, îşi şterg gura zicându-şi reciproc: „să-ți fie de bine!".

Dacă diferența de vârsta e prea mare între cei doi, nici o idee nu poate justifica sărutul.

Îmi amintesc de o şcoală de fete din provineie, unde cele din ultima clasă foloseau des, pentru a seamuza, expresia: „Pupă-l pe consilierul de justiție!", expresie care în mintea lor era legată de întâmplări deloc agreabile.

Originea expresiei era următoarea: patroana şcolii avea un cumnat care locuia la ca şi care fusese consilier de justiție, era bătrân şi, în virtutea vârstei, îşi lua libertatea de a le pupa pe fete. Sărutul trebuie să exprime o pasiune bine determinată. Când fratele îşi sărută sora lui geamănă, sărutul nu e unul adevărat, nici măcar unul ca în jocurile de Crăciun, sau un sărut furat.

Un sărut e un act simbolic, care nu înseamnă nimic dacă sentimentul pe care-l exprimă nu există; or, sentimentul trebuie să se manifeste şi el în împrejurări preeise. Dacă ar trebui să clasific săruturile, mi-ar trebui mai multe puncte de vedere. Le-aş putea clasifica după zgomotul pe care-l fac. Din neferieire, vocabularul nu-mi ajunge ca să-mi epuizez observațiile în această privință. Cred că nici toate limbile de pe glob luate împreună n-ar putea oferi atâtea onomatopee câte mi-ar trebui ca să desemnez toate diferențele pe care am învățat să le cunosc numai în casa unchiului meu.

Sărutul e când zgomotos, ca un declic, când şuierător, unii plesnesc din buze, alții bubuie; când e plin, când e gol, când e ieftin ele.

Ar mai putea fi clasificate săruturile după contactul buzelor: sărut tangent, enpassant, şi sărut coerent.

Le-aş mai putea clasifica îri funcție de durată: scurte sau lungi. Timpul oferă un criteriu de clasificare unic, dar singurul care mi-a plăcut şi mie: distingem deei primul sărut şi apoi celelalte. Criteriul acesta nu e comparabil cu nici unul de până acum; el e indiferent la sunete, la atingere, la durată. Primul sărut e unic şi e calitativ diferit de toate celelalte. Puțini oameni se gândesc la acest lucru şi ar fi păcat să nu fie măcar un singur ins în stare să o facă.

Cordelia mea, Un răspuns bun e ca un sărut dulce, zice Solomon. Îmi cunoşti curiozitatea, în legătură cu care mi se fac chiar reproşuri. Aceasta din prieină că subiectul la care se referă întrebările mele e totdeauna necunoscut. Tu şi numai tu le înțeleg, tu şi numai tu ştii să dai un răspuns bun. Căci un răspuns bun e ca un sărut dulce, zice Solomon. Johan al tău

Erotismul spiritual se deosebeşte de erotismul fizic. Până acum n-am făcut decât să dezvolt în Cordelia erotismul spiritual. Prezența mea va trebui de-acum să fie şi altceva decât o stare sufletească de acompaniament; ea trebuie să devină o tentație. Zilele acestea m-am pregătit în acest sens eitind pasaj ui bine cunoscut din Fedru[58], care vorbeşte despre dragoste. Mi-a electrizat ființa toată, şi-l consider un preludiu superb. Ah, ce bine se pricepea Platon la dragoste!

Cordelia mea, Un latinist zice despre un diseipol asiduu şi atent că e suspendat de buzele maestrului. În dragoste, totul e imagine şi invers, imaginea e realitate. Nu sunt eu oare un diseipol asiduu şi atent? Şi cu toate astea tu nu ziei nimic.
Johan al tău

Dacă altul ar fi fost în locul meu şi s-ar fi lăsat manevrat în loc de a manevra, cu atât mai rău pentru el. Dacă aş consulta în aceste chestiuni un logodnic inițiat, cred că mi-ar răspunde punând în vorbe curaj erotic: cauți în zadar figura de căpătâi în care amanții să discute împreună despre sentimentele lor. I-aş răspunde: cu atât mai bine dacă ea nu există, Căci nici nu face parte din zestrea reală a erotismului, oricât interesant ai aduce aici. Dragostea e prea substanțială că să aibă nevoie de pălăvrăgeală, iar situațiile erotice adevărate sunt prea grave ca să poată fi umplute cu palavre. Situațiile erotice sunt liniştite, calme, au contururi net trasate şi totuşi sunt elocvente ca sunetele colosului lui Memnon[59]. Eros gesticulează, nu vorbeşte; ori, dacă o face, el aduce aluzii misterioase, ale unei muziei figurate. Situațiile erotice sunt totdeauna sculpturale sau picturale, ori când doi amanți vorbesc despre sentimentele lor, imaginea aceasta nu mai e nici sculpturală, nici picturală. Dar cu toate acestea, logodnicii, în majoritatea lor, încep totdeauna prin asemenea palavre, care vor fi mai târziu trăsătura de unire a mariajului lor vorbăreț. Ele sunt în acelaşi timp cauza inițială şi promisiunea faptului că nu va lipsi din căsnicia lor zestrea de cafe vorbea Ovidiu: dos est uxoria lites[60]. E de ajuns, dacă trebuie să vorbeşti, să fie unul care s-o facă. Bărbatul ar trebui să facă asta, deei el ar trebui să posede

[58]Fedru, unul din dialogurile lui Platon.

[59]Statuie egipteană, care făcea să se audă dimineaţa un sunet melodios.

[60]Ovidiu, Ars amandi: Certurile sunt zestrea soţiei.

darurile învăluitoare de care se servea Venus ca să farmece: conversația şi dulcea linguşire; sau, mai bine spus, insinuanta măgulire. Nu rezultă de aici că Eros ar fi mut, nici că din punct de vedere erotic n-ar fi frumos să faei conversație, ei doar că ea trebuie să fie fundamental erotică, exclusiv erotică, iar nu să se piardă în considerații asupra perspectivelor de viitor etc; apoi, conversația trebuie considerată ca un repaus al acțiunii erotice, ca o modalitate de a însoți trecerea timpului, iar nu ca binele suprem al dragostei. O asemenea conversație, o asemenea con-fabulatio[61] e în esența ei divină şi de aceea eu unul nu voi înceta niciodată să conversez cu fata. Pentru mine acest lucru ar fi imposibilul însuşi, ca şi cum m-aş împiedica să respir. Propriu unei atari conversații este lipsă de constrângere, necăutatul subiectului, lăsarea în brațele hazardului, nimicuri frumos colorate şi discret parfumate, întocmai că florile de câmp.

Cordelia mea, Cordelia „mea", Johan „al tău"; aceste cuvinte închid în ele sărmanul conținut al scrisorilor mele, întocmai cum ar face-o o paranteză. Ai observat oare că distanța dintre cele două paranteze se micşorează? Oh! Cordelia mea! E totuşi atât de frumos că în timp ce conținutul se subțiază, paranteza câştiga în semnificație.

Johan al tău

Cordelia mea, îmbrățişarea este oare luptă?

Johan al tău

În general, Cordelia tace, iar eu am fost totdeauna sesibil la această calitate. Natura ei feminină e prea profundă pentru a te obosi cu hiatusuri, această figură de retorică speeifică mai ales femeilor şi care e inevitabilă când bărbatul care trebuie să furnizeze consoana de sprijin precedentă sau următoare este de asemenea de natură feminină. Uneori o remareă scurtă trădează tot ce are pe suflet. Şi atunci eu îi dau o mână de ajutor. E ca şi cum în spatele cuiva care ar schița câteva linii ale unui desen cu o mână nesigură s-ar afla cineva care n-ar înceta să-i mişte mâna pentru a face să apară pe hârtie un desen îndrăzneț şi desăvârşit. Chiar ea e surprinsă, şi nu poate spune că totul vine de la ea. De aceea o veghez, veghez asupra tuturor remareilor ei întâmplătoare,

[61]Trăncăneală (lat.).

asupra oricărui cuvânt azvârlit din neatenție şi, întorcîndu-i-l, fac totdeauna un lucru al cărui sens ea îl cunoaşte necunoscându-l. Azi eram la un dineu. Nu schimbasem nici un cuvânt cu Cordelia. Tocmai când ne ridicam de la masă a intrat un servitor care a anunțat-o că un mesager dorea să-i vorbească. Eu îl trimisesem, cu o scrisoare care conținea aluzii la o chestiune pe care o lansasem în timpul mesei. Am plasat-o atât de bine în conversația generală, încât Cordelia, deşi stătea departe de mine, s-o poată auzi dar să se înşele în privința sensului ei. În această privință şi scrisoarea era calculată. Dacă n-aş fi reuşit să dau conversației generale întorsătura dorită de mine, aş fi aranjat astfel lucrurile îricît să fiu prezent chiar în momentul în care sosea scrisoarea, pentru ca s-o confisc. Când s-a întors în salon, Cordelia a trebuit să mintă puțin, lată întâmplări care eimentează misterul erotic şi fără de care ea n-ar urma drumul trasat de mine.

Cordelia mea, Crezi oare că cel care-şi odihneşte capul pe Colina elfilor[62] vede în vis chipul silfidei? Eu unul nu ştiu ce să răspund, dar ştiu că odihnin-du-mi capul pe pieptul tău fără să închid ochii, şi aruneînd o privire în sus, văd chipul unui înger. Crezi că cel care-şi odihneşte capul pe Colina elfilor poate sta liniştit? Eu nu cred, şi mai ştiu că apleeîndu-mi capul pe sânul tău, sinul se agită mult prea mult pentru ca somnul să poată coborî pe ochii mei.

Johan al tău

Jacta est alea. Acum sau niciodată. Azi am fost pe la ea, împins de o idee care mă absorbise.

N-aveam pentru ea nici ochi, nici urechi. Ideea în sine era interesantă şi a captivat-o. Aşa încât ar fi fost o greşeală să declanşez operația arătându-mă rece în prezența ei. După plecarea mea, şi după ce va lăsa deoparte gândurile, va descoperi fără dificultate că nu am fost acelaşi ca altădată. Iar faptul că va face descoperirea când se va afla singură îi va spori acesteia caracterul dureros; efectul va fi lent, dar adânc. Nu se va putea supăra imediat, iar mai târziu, când va avea ocazia s-o facă, va fi combinat atâtea explicații, încât îi va fi imposibil să exprime totul dintr-o dată şi va avea mereu un rest de îndoială. Neliniştea va creşte, scrisorile nu vor mai veni, alimentul erotic va fi diminuat,

[62]Personaje şi locuri din vechi balade daneze

dragostea va fi obiect al bătăii de joc. Va rezista poate încă puțin timp, dar nu va putea îndura situația vreme îndelungată. Şi atunci va dori să mă îneînte cu aceleaşi mijloace de care m-am servit eu pentru a o cuceri, adică prin erotism. În materie de ruptură a logodnei, toate fetele sunt mari cazuiste; deşi materia aceasta nu se predă în şcoală, ele ştiu perfect totul, în ce cazuri trebuie să aibă loc, când se pune problema asta. Ar trebui să fie propus ca subiect de examen pentru ultima clasă; dizertațiile care vin de la şcolile de fete sunt în general monotone, dar sunt sigur că în cazul acesta varietatea nu va lipsi, întrucât chestiunea oferă un larg câmp de desfăşurare sagaeității unei fete. Şi de ce să nu li se dea posibilitatea să-şi pună în valoare sagaCâtătea? Sau să demonstreze tocmai faptul că sînt' coapte pentru logodnă? Am fost cândva amestecat într-o situație care m-a interesat mult. Într-o familie în care veneam adesea s-a întâmplat ca'într-o zi, pe când bătrânii plecaseră de acasă, cele două fete ale lor să fi invitat prietene la cafea. Erau opt în total şi aveau între şaisprezece şi douăzeei de ani. Nu mai aşteptau alte vizite şi probabil servitoarea primise ordin să închidă poarta. Cu toate acestea, eu am intrat şi am avut impresia unei uşoare surprize. Dumnezeu ştie ce pot discuta opt fete adunate în asemenea reuniuni solemne. Găseşti uneori şi femei măritate în astfel de reuniuni; acestea discută despre teologia pastorală şi se ocupă mai ales de chestiuni importante: când e bine să-l laşi singur pe servitor la piață, dacă e bine ta ai credit la măcelar sau să plăteşti pe loc, ce să faei dacă bucătăreasa are un amic: să te debarasezi de acest cuplu galant care întârzie preparatul bucatelor? Etc, etc.

Am luat loc şi eu în această frumoasă soeietate. Era la începutul primăverii şi soarele trimisese câteva raze că mesageri ai sosirii lui. În cameră totul era iernatic şi poate de aceea a fost mult simțit rolul vestitor al primelor raze de soare. Cafeaua de pe masă răspândea un parfum plăcut, fetele erau vesele, sănătoase, înfloritoare şi zburdalnice; nelinişstea trecuse repede. De ce să se fi temut când aveau cel puțin avantajul numărului? Am reuşit să le captez atenția şi am început discuția despre ruptura logodnei. Şi în timp ce ochii mei se înveseleau zburând de la o floare la alta în

Acest cerc de fete tinere, odihnindu-se când pe o frumusețe când pe alta, urechile se bucurau ascultând muzică glasurilor lor; urmăream atent, din adâncul inimii, ceea ce se spunea. Un singur cuvânt îmi era de ajuns ca să mi se deschidă o perspectivă asupra inimii cutărei fete şi asupra poveştii acestei inimi. Cât de seducătoare sunt căile dragostei şi cât de departe poate merge pe

ele o fată! Am continuat să aţât focul spiritelor, iar cuvintele frumoase şi obiectivitatea estetică făceau ca relaţia noastră să fie liberă, iar buna-cuviinţă să nu fie în nici un fel încălcată. Dar în timp ce glumeau păstrând conversaţia în zone uşoare, un risc pândea pe aproape; ar fi fost de ajuns un singur cuvânt pentru a arunca aceste fete drăguţe într-o încurcătură totală. Acest cuvânt era în puterea mea. Ele nu înţelegeau şi nu bănuiau riscul. Însă datorită jocului uşor al conversaţiei, riscul a fost tot timpul întârziat, întocmai cum întârzia Şeherazada sentinţa de moarte legând poveste de poveste: când duceam discuţia spre limitele melancoliei, când lăsam să se desfăşoare zburdălnicia în liber joc, când le tentam la o întrecere dialectică. Dar ce subiect rămâne mereu bogat, în toate sensurile, pe măsură ce-l diseci?

Schimbăm de aceea mereu tema discuţiei. Le-am povestit cazul unei fete pe care cruzimea părinţilor o împinsese să rupă logodna; acest neferieit conflict le-a stors lacrimi. Lc-am povestit apoi despre un bărbat care a rupt logodna din două motive: unul - fata era prea înaltă; al doilea: mărturisindu-şi dragostea, el n-a stat în genunchi în faţa ei. Când eu însumi îi obiectasem aceluia că motivele nu mi se par suficiente, mi-a răspuns că lui îi ajunseseră ca să obţină ceea ce dorise şi că nimeni nu poate da în acest caz un răspuns de bun-simţ. Apoi am supus deliberării adunării un caz foarte difieil: o fată a rupt logodnă, Căci se convinsese că ea şi logodnicul ei nu erau făcuţi unul pentru celălalt. Iubitul ei tot încercase să-i schimbe hotărârea, asigurând-o de forţa dragostei lui, dar ea îi răspundea fără încetare astfel: sau suntem făcuţi unul pentru altul, deei există o simpatie reală şi atunci recunoşti că nu ne înţelegem; sau nu ne potrivim de la bun început şi atunci vei recunoaşte că nu suntem făcuţi unul pentru altul. A fost o adevărată plăcere să urmăresc cum îşi spărgeau căpşoarele să dea de rostul acestor vorbe misterioase. Am şi remareat că una sau două le înţeleseseră de minune, Căci, am mai spus-o, în materie de ruptură a logodnei toate fetele sunt cazuiste înnăscute. Da, sunt convins de faptul că-mi va fi infinit mai uşor să port dispută pe tema rupturii logodnei cu însuşi diavolul, decât cu o tânără fată. Azi am fost pe la ea. Destul de repede, cu viteza gândirii, am deturnat conversaţia pe temă pe care o mai discutaserăm şi ieri, încereînd din nou s-o aduc în extaz. „Remarea asta vrusesem s-o fac ieri, dar nu m-am gândit serios la ea decât după ce am plecat". Am reuşit. Atâta vreme cât sunt cu ea, îi face plăcere să mă asculte; după plecarea mea, remareă fără îndoială că este păcălită, că eu m-am schimbat. În felul acesta se

va rezolva totul. E o metodă perfidă, dar foarte potrivită, ca toate metodele indirecte. Îşi explică foarte bine că subiectele pe care le discutăm sunt doar umplutură de moment, pentru a o frustra de adevăratul erotism. Oderint, dum metiiant[63], ca şi cum teama şi ura ar fi gemene, iar teama şi iubirea ar fi străine una de alta, ca şi cum nu teamă face dragostea mai interesantă. Ce e dragostea noastră raportată la natura noastră? Nu intră în ea un fond misterios de angoasă şi de oroare, pentru că dincolo de frumoasa ei armonie e numai anarhie şi dezordine neînfrânată? Iar dincolo de siguranța ei - numai perfidie? Dar ea, această angoasă e cea care ne farmecă cel mai mult, iar dragostea, ca să fie interesantă, nu se poate lipsi de ea. În spatele dragostei cloceşte angoasa; din ea se deschid florile de iubire. De aceea nymphea alba[64], cu a ei cupă imaculată, stă la suprafața apei, în timp ce angoasa pune stăpânire pe gândul care plonjează în tenebrele profundului, unde se află rădăeina ei. Am remareat că, numai scriindu-mi, ea îmi poate spune „al meu"; când sunt de față

Nu are curaj. Azi am rugat-o să-mi spună astfel, în modul cel mai insinuant şi cald erotic posibil. Începea să spună, dar o privire ironică, mai scurtă şi mai rapidă decât cuvântul, era de-ajuns ca s-o împiedice, în ciuda buzelor mele care-o încântau cu toată puterea lor. E un lucru absolut normal. Este a mea. Nu-mă confesez stelelor, după cum e obiceiul. Nu văd în ce măsură această veste ar putea interesa sferele îndepărtate. De altfel, n-o spun nimănui, nici măcar Cordeliei. Păstrez acest secret pentru mine şi mi-l şoptesc în interiorul meu, în discuțiile cele mai secrete cu mine însumi. Tentativa ei de rezistență e foarte moderată, dar puterea erotică pe care o desfăşoară e admirabilă.

Cât de interesantă o face această patimă, cât e de mare, aproape supranaturală! Şi cu câtă uşurință ştie să pareze, cu câtă pricepere ştie să se insinueze pretutindeni unde descoperă un punct slab. Pune totul în mişcare, iar în acest concert de clemente cu mă simt cu desăvîrşirc în clementul meu. În această agitație ea nu e deloc urâtă, nici sfâşiată de emoții sau mobiluri. Rămâne mereu o anadyomene, atâta doar că ea nu apare într-o grație naivă sau într-un calm neprevăzut, ei sub impulsul clocotitor al

[63]Să urască, dar să se teamă.'", vers Câtăt de Caligula cu mare plăcere. În Sueloniu, Caligula.

[64]Nufărul alb.

dragostei, rămânând în acelaşi timp armonie şi echilibru.

Din punct de vedere erotic e perfect înarmată pentru luptă: se foloseşte de săgeţile ochilor, de încruntările sprînccnclor, de fruntea scăldată în mister, de elocvenţa gâtului, de seducţiile fatale ale sânilor, de rugăminţile buzelor, de surâsul obrajilor, de aspiraţia blândă a întregii ei fiinţe. E în ea forţa, energia unei adevărate Valkirii, dar această plenitudine a forţei erotice este temperată la rândul ei de o melancolic tandră. Nu trebuie s-o menţin mult timp pe acest vârf, unde numai angoasa şi nelinişţea o sprijină, împiedieînd-o să se prăbuşească. În faţa unor emoţii atât de intense va simţi destul de repede că starea în care o plasează logodna e mult prea strimtă, prea jenantă. Şi va pregăti tentaţia care mă va face să încalc limitele generalului, luând ea însăşi astfel cunoştinţă de acest lucru, ceea ce pentru mine e esenţial. Câteva din afirmaţiile pe care Ie-a făcut trădează faptul că îi e cam lehamite de logodna noastră. Nu-mi scapă deloc aceste afirmaţii, iar în explorările asupra inimii ei ele mă aj uţa să-mi procur informaţii utile, sunt capetele firului care-mi vor servi în proiectele mele de a strânge plasa în jurul ei.

Cordelia mea, Te plângi de logodna noastră, eşti de părere că dragostea noastră n-are nevoie de o legătură exterioară, care nu e decât o piedică. Recunosc acest lucru de Ia bun început, minunata mea Cordelia! Te admir în modul cel mai sincer. Legătura noastră exterioară nu e decât o separare. Şi mai există un zid, care ne separă ca pe Pyram de Thisbe*: compliCâtătea jenantă a altora. Libertatea nu există decât în contradicţie. Dragostea îşi află importantă doar atunci când nici un al treilea nu se îndoieşte că ea există; ea nu-şi găseşte ferieirea decât atunci când cei din afara cuplului cred că amanţii se urăsc unul pe celălalt.

Johan al tău

În curînd logodna noastră se va rupe. Ea însăşi va dezlega această legătură, pentru a mă fermeca şi mai mult, dacă va fi posibil, aşa cum buclele în vânt farmecă mai mult decât părul bine strâns şi coafat. Dacă eu aş fi cel care face ruptura, aş pierde fără îndoială spectacolul atât de seducător al acestui salt erotic periculos, criteriu sigur al îndrăznelii sufletului ei; or, pentru mine acesta este esenţialul. În afară de aceasta, un asemenea eveniment ar avea urmări destul de dezagreabile, Căci toată lumea ar afla. Deşi pe nedrept, aş fi rău văzut, urât, detestat. În acelaşi timp, pentru mulţi ar fi un adevărat noroc. Multe domnişoare vor fi

ferieite că, deşi nu sunt încă logodite, pot să spună „era cât pe ce să fiu". E şi asta ceva, ceva mai mult decât nimic, cu toate că, dacă m-ar întreba pe mine, le-aş spune sincer că e prea puțin, Căci după ce s-au împins în față ca să-şi asigure un loc pe lista celor care aşteaptă, speranța va scădea şi scade cu cât avansează pe listă. Fiindcă, în dragoste, prineipiul vechimii nu contează pentru avansări şi promovări. Asemenea domnişoare se plictisesc să rămână statu quo; au nevoie de câte un eveniment care să le bulverseze viața. Şi nici un alt eveniment nu egalează o dragoste neferieită, mai ales dacă poți trata toată afacerea în glumă. Te autoconvingi atunci şi încerei să-i convingi şi pe alții că faei parte dintre victime, iar cum nu posezi calitățile necesare să intri într-o mânăstire de maici, intri în ceata plângărețelor. Şi de aici procuri hrană pentru ura cu care mă priveşti pe mine. Există şi un alt gen de domnişoare: e batalionul celor înşelate profund, al celor înşelate pe jumătate şi al celor înşelate pe trei sferturi. Fiindcă se găsesc înşelate de toate gradele; de la cele care se pot prevala de un inel de logodnă pus pe deget până la cele care n- au benefieiat decât de o strângere de mână la un contradans. Durerea cu care vii tu în ceata lor le redeschide rănile. Ura lor va fi pentru mine o gratificație suplimentară şi o accept ca atare. Toate aceste purtătoare de ură sunt în schimb tot atâtea solii catre secrete ale bietei mele inimi. Un rege fără regat e o figură ridicolă, dar un război între pretendenți la succesiune, într-un regat fără teritoriu, e cel mai ridicol dintre toate lucrurile ridicole. Sexul frumos ar trebui să mă iubească şi să mă menajeze ca pe un munte de pietate. Un logodnic autentic nu se ocupă decât de o fată, dar într-o eventualitate atât de complicată te poți încărca cu câte

Vrei. Vei fi dispensat de toate tracasările deeisive şi vei avea în plus avantajul de a juca mereu roluri noi. Fetele mă vor plânge, vor avea milă şi vor suspina pentru mine, cu voi adopta aceeaşi tonalitate preeisă şi iată încă o modalitate de a racola. Ce lucru curios! Sunt obligat să constat că - vai! - Eu sunt acela care va avea semnul denunțător pe care Horațiu îl dorea tinerelor infidele: un dinte negru şi, culmea, dintre ineisivi! În felul ăsta devii superstițios! Acest dinte mă tulbură pur şi simplu, nu-mi place să se facă aluzie la el; e una din slăbieiunile mele. În timp ce din alte puncte de vedere sunt înarmat din cap până în pieioare, când e vorba de acest dinte, ultimul dintre imbeeili mă poate lovi mai tare decât îşi imaginează el. În zadar fac tot ce pot pentru a-l albi, şi zic

ca Palnatokc: Jeg gnider den ved Dag, ved Nat, Men ei jeg sletter ud den sorfe Skygge[65]. Aşa e viața, plină de mistere. Un lucru mărunt mă poate tulbura mai mult decât atacul cel mai periculos, decât situația cea mai penibilă. Aş vrea să-l scot, dar asta ar însemna să-mi alterez dantura şi puterea ei.

Şi totuşi îl voi scoate şi-l voi înlocui cu unul fals; Căci el va fi fals pentru lume, în timp ce dintele negru e fals pentru mine. Cordelia începe să nu se simtă bine logodită; iată un lucru excelent.

Căsătoria va fi totdeauna o instituție respectabilă, în ciuda plictiselii de a te bucura încă din primele zile ale tinereții de o parte a respectabilității, care e apanajul bătrâneții. Logodnă, dimpotrivă, e o invenție cu adevărat omenească şi, în conseeință, atât de importantă şi de ridicolă, încât o tânără, în vârtejul pasiunii, o încalcă, având totodată conştiința acestei importanțe şi simțind energia inimii eirculând prin toată ființa ei ca un fel de sânge superior. Ceea ce interesează acum e de a o dirija astfel încât, în zborul ei îndrăzneț, să piardă din vedere căsătoria şi, în mod general, solul ferm al realității, pe care inima ei, din mândria şi teama de a nu mă pierde, să zdrobească această formă umană imperfectă, cu scopul de a se grăbi spre cevasuperior comunului omenesc. De altfel, n-am a mă teme în această privință, Căci ea planează acum deasupra concretului vieții cu o uşurință atât de mare, încât realitatea şi-a pierdut sensul. În afară de aceasta, eu sunt tot timpul prezent la bord, lângă că şi la nevoie pot să desfăşor mai puternic pânzele. Femeia, fiind o fire foarte bogată, e o sursă inepuizabilă pentru reflecțiile mele, pentru observațiile mele. Bărbatul care nu simte nevoia acestui gen de studiu se poate mândri c-ar fi ce vrea el pe lumea asta, în afară de un lucru: c-ar fi estetieian. Splendoarea, divinul esteticului constă tocmai în a nu te ataşa decât de ceea ce este frumos. Estetica nu trebuie să se ocupe decât de literatură şi de sexul frumos. Pot să mă desfăt şi să-mi desfăt inima închipuindu-mi soarele feminității strălueind în plenitudinea lui infinită, răspândindu-se într-un turn al lui Babei astfel încât fiecare femeie în parte să posede un crâmpei din bogăția lui unică, pe care să şi-l facă un fel de centru armonios al întregii ei ființe. În acest fel, frumusețea feminină s-ar diviza la infinit. Dar fiecare crâmpei de frumusețe trebuie să aibă o măsură

[65]Replică din piesă Palnatoke, a tragedianului danez Adam Oehlenschlaeger (l778-l850). - Zadarnic îl spăl zi şi noapte, umbra lui neagră nu dispare.

a armonici lui, altfel efectul ar fi îngrijorător şi am ajunge la concluzia că în cazul cutărei fete natura nu şi-a terminat opera. Ochii mei nu obosesc niciodată să atingă, privindu-le, aceste emanații ale frumuseții feminine. Fiecare în parte posedă un crâmpei din marea frumusețe, dar e în acelaşi timp o entitate căreia nu-i lipseşte nimic, e completă în sine, e ferieită, e veselă, e frumoasă. Fiecare fată are farmecul ei: un surâs plin de vioieiune, o privire zburdalnică, ochii arzând de dorință, mutrieica bosumflată, gândurile zvăpăiate, melancolia dulce, intuiția profundă, umoarea sumbră şi fatidică, nostalgia terestră, emoțiile nedivulgate, sprîncenelc care vorbesc, buzele interogative, fruntea plină de mister, buclele seducătoare, genele care ascund privirea, mândria divină, castitatea terestră, puritatea angelică, roşeața insondabilă, paşii uşori, mersul grațios legănat, chipul languros, visarea plină de nerăbdare, suspinele fără explicație, talia sveltă, formele dulei, gâtul înalt, şoldurile bine cambrate, pieiorul mic, mână delicată. Fiecare o are pe a ei şi una nu are ce are altă. Iar după ce am văzut şi revăzut, contemplat şi iar contemplat bogățiile acestei lumi, după ce am surâs, suspinat, flatat, amenințat, dorit, tentat, râs, plâns, sperat, câştigat, pierdut, închid evantaiul şi ceea ce era împrăştiat se adună într-o entitate, părțile refac ansamblul. Sufletul meu se bucură din nou, inima începe să-mi bată cu putere şi pasiunea mi se înflăcărează. Această fată anume, unică în lumea întreagă, trebuie să fie a mea şi va fi. Dacă eu pot păstra această fată, Dumnezeu poate să-şi păstreze cerul lui. Alegerea mea e atât de atotcuprinzătoare, încât cerul însuşi n-ar mai avea nimic de alcss Căci ce să mai rămână pentru el dacă păstrez totul pentru mine? Credineioşii, aceşti buni musulmani, vor fi dezamăgiți să găsească în paradisul lor nişte umbre livide şi lipsite de forță, iar nu inimi arzătoare, Căci ardoarea tuturor inimilor e concentrată în această fată, aleasă de mine; vor fi de neconsolat şi disperați să nu găsească decât buze livide, ochi stinşi, gâturi insensibile, strângeri de mână lipsite de convingere, Căci toată roşeața buzelor, focul din priviri, neliniştea gâtului, promisiunea mâinilor, presentimentul suspinelor, răsplata sărutului, frisonul contactului şi pasiunea îmbrățişării, totul, totul va fi adunat în ea şi ea îmi va dărui mie totul, acest tot care ar ajunge şi cerului şi pământului. Iată gânduri care mi-au trecut des prin cap, dar, deşi mai vechi, de fiecare dată când Ic remaein mă înfierbânt, pentru că nu-mi pot închipui fata la care visez altfel decât arzătoare.

Deşi ardoarea trece în general drept un lucru bun, n-aş vrea să se tragă de aici concluzia că felul meu de a vedea lucrurile e

unul solid. Şi ca să întăresc această afirmație, iată, mă închipui pe mine rece şi îmi imaginez o fată cu fire rece. Să încerc s-o pun sub bolta unei categorii, dar sub care anume? Iată, sub cea a aparenței[66]. Să nu se înțeleagă acest lucru în sens vulgar, adică, deşi destinată mie, ea ar fi în acelaşi timp şi a altuia. Ca în orice raționament abstract, nici aici nu trebuie să ținem cont de experiență, fiindcă, în cazul de față, experiența ar fi, în mod foarte ciudat, şi pro şi contra mea.

Aici, ca şi în alte cazuri de altfel, experiența e o persoană foarte ciudată, având această particularitate: de a fi şi pentru şi contra. Aşadar, femeia este aparență. Atenție, nici aici să nu ne lăsăm duşi de experiență, care zice că extrem de rar întâlneşti o femeie care să nu fie decât aparență, adică, aşa cum se întâmpla cu un foarte mare număr dintre ele, să nu fie mai nimic nici pentru ele însele, nici pentru alții. Acest destin îl împart ele cu natura întreagă, ca şi cu tot ce este feminin. Natura nu e nici ea altceva decât, aparență - dar aceasta nu în sens teleologic, adică un element al ei să fie aparență pentru un alt element al ei - toată natura este aparență pentru spirit. Acelaşi lucru se poate spune şi despre fiecare element al ei. Viața plantei, de pildă, desfăşoară naiv grațiile ei ascunse şi nu e decât aparență. La fel o enigmă, o şaradă, un secret, o vocală etc. Nu sunt decât aparențe. E ceea ce explică şi faptul că făcând-o pe Eva, Dumnezeu l-a plonjat pe Adam într-un somn profund; Căci femeia este visul bărbatului. Această poveste ne arată şi ca în felul ei că femeia este aparență. Se spune în poveste că lui Adam i-a fost luată o coastă. Chiar dacă i s-ar fi luat o parte din creier, femeia tot aparență i-ar fi rămas, numai că Dumnezeu n-a vrut să facă o himeră. Şi aşa femeia s-a întrupat dârî carne şi sânge, ceea ce înseamnă că a devenit o parte a naturii, care în mod esențial e aparență. Ea nu se trezeşte decât atinsă de dragoste; până atunci nu e decât vis. Dar în această existență de vis se pot distinge două stadii: primul, când dragostea visează femeia; aldoilea, când femeia visează dragostea.

Fiind aparență, femeia are ca particularitate virginitatea pură. Căci virginitatea e o existență care, ca existență pentru sine, e în fond o abstracție şi nu se dezvăluie decât în aparență.

O abstracție e şi inocența feminină; iată de ce se poate spune că în această stare femeia e invizibilă. Ovidiu spune că Vesta, divinitatea care reprezenta virginitatea, nu avea chip. Aceasta

---

[66]Luată în sens hegelian. Kierkegaard ironizează această categorie (rt.tr.).

fiindcă o asemenea existență este, din punct de vedere estetic, geloasă pe ea însăşi, aşa cum era şi Iahve numai că în mod etic, şi de aceea că n-a acceptat să aibă alt chip, fie şi o reprezentare oarecare. E aici o contradicție: ceea ce e aparență nu există şi nu devine vizibil decât devenind aparent. Din punct de vedere logic, această contradicție e corectă, iar cel care ştie să gândească logic n-o să fie contrariat; ba chiar va găsi aici motive de încântare. Dimpotrivă, un spirit ilogic îşi va imagina că ceea ce e aparență există în sens finit, aşa cum aş spune despre un lucru concret, care există pentru mine. Această existență a femeii (şi spun mult când spun existență, ea neexistând ex, „în afara" ei însăşi) ar fi mai corect exprimată prin cuvântul grație, care aminteşte de viața vegetativă; Căci ea seamănă cu o floare, cum le place poeților să spună, şi chiar spiritualitatea are în ea un caracter vegetativ. Femeia se află sub influența naturii, nefiind liberă decât în mod estetic. Într-un sens mai profund, ea nu devine

Liberă decât cu ajutorul bărbatului; de aceea el îi cere mâna[67], gest care e o eliberare simbolică. Dacă priceperea lui acționează, nu se poate vorbi de o alegere. Femeia e cea care alege, dar alegerea ei nu are la bază lungi reflecții, în care caz n-ar mai fi feminină. De aceea e dezonorant pentru un bărbat să fie respins de femeia căreia îi cere mâna, Căci el ar fi în situația de a se fi supraestimat că o poate elibera, când în realitate nu i se recunoaşte această capaCâtăte. O ironic profundă iese la iveală de aici. Aparența devine predomânântă: bărbatul cere, femeia alege. Femeia ar fi deei cea învinsă, bărbatul ar fi învingătorul, şi cu toate acestea învingătorul se înclină în fața a ceea ce a învins, lucru care mi se pare cât se poate de firesc. Numai grosolănia, stupiditatea şi insufieiența simțului erotic nu țin cont de concluzia acestui raționament.

Ba chiar se poate găsi o întemeiere mai profundă a acestor lucruri: femeia e substanță, bărbatul e gândire; de aceea ea nu poate să aleagă pur şi simplu, de vreme ce alegerea ei are nevoie de o cerere din partea bărbatului.

Cerând, bărbatul nu face decât să pună o întrebare; alegând, femeia îi dă un răspuns. Într-un sens, bărbatul înseamnă mai mult decât femeia, în alt sens - infinit mai puțin. Această aparență este virginitatea pură. Dacă ea însăşi va încerca să intre în relație cu o altă existență, care să fie existență pentru sine, contrastul va

[67]Joc de cuvinte: în daneză „at fri" înseamnă „a cere mâna" dar şi „a elibera".

fi dat de o ipocrizie absolută care ar rezulta de aici, dar acest contrast ar avea darul să arate încă o dată că existența femeii nu c decât aparență. Contrastul diametral opus abandonului de sine este ipocrizia absolută, care, în sens invers, c invizibilă, cum c abstracția, de care se sparge tot ce o atinge, fără ca ea să prindă viață. Feminitatea capătă caracterul cruzimii abstracte care nu e altceva decât culmea caricaturii adevăratei ipocrizii virginale. Un bărbat nu poate fi niciodată atât de crud cât poate fi o femeie. Mitologiile, poveştile, legendele confirmă această. Dacă ar trebui să fie dat un exemplu de prineipiu natural a cărui fermitate în cruzime să nu cunoască limite, acest exemplu ar fi cu uşurință găsit în ființa virginală. Tresări de spaimă eitind poveşti cu tinere fete care îşi lasă cu cea mai perfectă răceală pretendenții să-şi rişte viața.

Un Barbă-Albastră ucide în noaptea nunții sale toate fetele tinere pe care le-a iubit, fără ca el personal să aibă vreo plăcere omorându-le; e adevărat că plăcerea o avusese înainte, dar aceasta fusese manifestarea materialului, deei cruzimea lui nu era o cruzime de dragul cruzimii.

Un Don Juan le seduce şi le părăseşte, dar plăcerea lui constă numai în a le seduce nu şi în a le părăsi; iată deei că nici aici nu apare o cruzime abstractă. Cu cât reflectez mai mult, cu atât îmi dau seama de armonia deplină care există între ceea ce spun şi ceea ce fac. Căci în tot ce am făcut, am păstrat mereu convingerea că în mod esențial femeia nu e decât aparență. De aceea în relațiile cu ea clipa are importanță capitală. Căci aparența aparține clipei. Se poate întâmpla ca până să sosească clipa să treacă un timp mai lung sau mai scurt, dar, odată sosită, ea face ca ceea ce până atunci nu era decât aparență să capete o scurtă existență relativă, atât de scurtă încât n-ai când să-ți dai seama de ea, fiindcă a şi dispărut. Ştiu că şi soții spun uneori că şi în alt sens femeia este aparență: şi anume, ea e totul pentru ei cât trăiesc. În sfârşit, bieții de ei, merită să li se acorde scuze, Căci e uşor de ghieit din această afirmație a lor că nu fac altceva decât să se îmbărbăteze unul pe celălalt. În lumea noastră orice profesie are, în general vorbind, câteva obişnuințe convenționale şi câteva mineiuni, tot convenționale, printre care trebuie s-o socotim şi pe cea de mai sus. A se potrivi unul cu altul în clipă nu e lucru uşor şi cel care nu izbuteşte să facă acest lucru va trage toată viața după el povara ruşinii. Clipă e totul, iar în această clipă femeia e totul şi e toată; cât despre conseeințele clipei, eu unul nu pot vorbi. Îmi depăşeşte pur şi simplu inteligența. Printre altele, faptul de a avea copii.

Mă consider un gânditor logic, dar chiar dacă mintea nu mi-ar mai fi logică, dac-aş fi, adică, nebun, tot nu m-aş vedea în situația de a avea copii, situație pe care o las în grija soților. Ieri am fost cu Cordelia să vedem o familie la țară. Mai tot timpul vizitei am stat în grădină, antrenându-ne în tot soiul de exereiții fizice, printre care jocul de-a dragostea. La un moment dat, partenerul Cordeliei a ieşit din joc şi eu am profitat imediat de ocazie pentru a-l înlocui. Cât farmec cheltuia, cât de mult sporea puterea ei de seducție în urma efortului de joc care o înfrumusețea! Câtă armonie şi grație în mişcările ei! Câtă uşurință în dansul pe care-l executa întregul ei corp, mâinile, pieioarele, încât aveai impresia că te afli în fața unui tânăr prea mult dedat cu arta duelului! În ciuda absenței oricărei urme de rezistență, Câtă vigoare avea totuşi, încât nu-mi venea să cred că ea e cea care joacă! Atitudinea ei-un ditiramb! Iar privirea - numai provocare! Chiar jocul prezenta pentru mine un interes firesc, fapt care scăpa complet atenției ei. La un moment dat, vorbind cu una dintre persoanele de acolo, am făcut o aluzie la frumosul obicei de a schimba inelele; Cordelia a auzit, iar vorbele mele i-au fulgerat inima. Din acel moment totul căpătase altă lumână, se impregnase de o semnificație mai profundă, iar Cordelia se înfierbântă cu o dorință şi mai puternică. Am prins pe nuiaua mea cele două inele cu care ne jucam şi m-am oprit o secundă să schimb un cuvânt cu persoanele din cerc. Ea a înțeles sensul pauzei mele. Am aruncat spre ea inelele. Le-a prins cu oarecare încetineală. Le-a aruncat apoi din nou în aer, dar aproape vertical, ca din nebăgare de scamă şi cu, sc-nțelcgc, nu le-am putut prinde. Îşi însoțise gestul cu o îndrăzneală formidabilă în privire. Se povesteşte că în timpul campanici napoleoniene din Rusia, unui soldat francez i-a fost amputat un pieior la care avea cangrenă. Chiar în momentul în care cumplita operație a fost terminată, soldatul a luat pe pieiorul sănătos gamba tăiată, a aruncat-o în sus şi a strigat: „Vive l'Empereur!"[68] Mi-l imaginez pe soldatul francez sub privirea pe care o avea Cordelia când a aruncat în aer cele două inele, spunând aproape pentru ea: Trăiască iubirea! Am considerat că e cam imprudent şo las să continue să se ambaleze în această stare sufletească, singură cu ea însăşi, temându-mă de oboseala caresurvine de obicei după asemenea momente, dacă nu şi de altceva. Mi-am păstrat deei calmul şi datorită prezenței celorlalți am forțat-o indirect să

[68] în franceză în text: Trăiască împăratul!

continue jocul, prefăcându-mă că. N-am observat nimic. Acest fel de a mă purta măreşte elasticitatea propriului ei comportament în relațiile cu mine...

Dacă în timpurile noastre s-ar găsi cineva care să simpatizeze acest gen de anchetă, aş oferi un premiu pentru cel mai bun răspuns la întebarea următoare: din punct de vedere estetic, este mai pudică o fată sau o femeie tânără? Aşadar, cea care nu ştie nimic sau cea care ştie şi căreia dintre ele îi poți acorda cea mai mare libertate? Dar, vai, asemenea probleme nu intră în preocupările epoeii noastre serioase.

În Grecia antică o atare anchetă ar fi fost în atenția tuturor cetățenilor, statul însuşi ar fi fost pus în mişcare şi în mod deosebit fețele şi tinerele femei. Acest lucru nu mai pare nici măcar vrednic de crezare în ochii contemporanilor noştri, după cum n-o să pară vrednică de crezare celebra dispută dintre cele două tinere grecoaice[69] şi nici ancheta căreia disputa respectivă i-a dat naştere. Fiindcă în Grecia antică asemenea chestiuni nu erau tratate cu uşurință. Şi totuşi, toată lumea ştie că Vcnus are un al doilea nume în amintirea acelei dispute, iar chipul ei imortalizat este admirat de întreaga lume. Viața unei femei are două perioade interesante: prima tinerețe şi bătrânețea adâncă. Dar mai are, trebuie spus, o perioadă când e mai fermecătoare decât o fată tânără şi când impune şi mai mult respect. O atare perioadă nu apare decât rar în viață, imaginea ei e pur vizionară, nu se oferă vederii şi probabil că nici n-a fost văzută. În această perioadă mi-o imaginez sănătoasă, înfloritoare, cu forme splendide, ținând un copil în brațe; toată atenția i se concentrează spre el, parc pierdută în contemplarea lui. E o imagine închipuită aceasta, şi nu i se poate găsi corespondent în realitate în privința grației; e un mit al naturii pe care nu-l poți contempla decât din punct de vedere artistic, iar nu ca pe o realitate. După cum nu e nevoie să existe în preajmă şi alte chipuri, vreun anturaj, care n-ar face decât să tulbure imaginea.

Dacă mergeți la biserică o să aveți deseori prilejul să întâlniți o mamă care-şi ține în brațe pruncuşorul. Chiar dacă n-ar fi decât plânsul copilului şi gândurile nelinişte ale părinților în legătură cu viitorul lui, şi tot ar fi suficient pentru că anturajul ei să ne deranjeze, efectul să se piardă, oricât de perfect ar fi restul.

---

[69] Fiecare dintre ele pretinzând a avea şoldurile cele mai frumoase. Disputa s-a rezolvat prin ridicarea unui templu zeiţei frumuseţii, numită şi Callipygia, adică cea care are şolduri frumoase.

Apariția tatălui în acest cadru e o mare greşeală, pentru că în acest fel mitul ar fi suprimat, farmecul situației ar dispărea, şi apoi -horrenda refero[70] - corul solemn de naşi şi naşe, şi apoi..., dar nu mai e nevoie să fie amintiți şi alții. Ca imagine a închipuirii e tot ce poate fi mai îneîntător. Nu-mi lipseşte nici îndrăzneala, nici curajul, nici temeritatea pentru a risca un atac; dar dacă în realitate o atare imagine mi-ar apărea în fața ochilor, aş fi dezarmat. Cât de mult mă preocupă Cordelia!

Cu toate acestea, întrucât sfârşitul aventurii se apropie, inima mea cere o împrospătare. Aud de pe acum chemarea cea nouă, ca un cânt de cocoş în depărtare. Poate că şi ea îl aude, dar crede că se crapă de ziuă. De ce va fi fiind atât de frumoasă o fată tânără şi de ce frumusețea ei va fi fiind atât de trecătoare?

Dacă această chestiune m-ar interesa câtuşi de puțin, aş deveni foarte melancolic. Bucurați-vă, nu pălăvrăgiți pe tema asta! Cea mai mare parte a bărbaților care-şi fac o profesie din a despica firul în patru nu, mai au când să profite.

Pe de altă parte însă, faptul că o atare chestiune naşte o întreagă filozofie nu mi se pare atât de dăunător, Căci ea vorbeşte despre o melancolie lipsită de egoism, pusă în slujba altuia, ceea ce sporeşte întrucâtva frumusețea masculină. O melancolie care ia chipul unui nor înşelător pe suprafața forței virile, corespunzând cu o anumită umoare neagră a femeii. Când o tânără s-a oferit cu totul, nu mai c nimic de luat de la ca. Eu şi acum mă apropii cu o nelinişte puternică de o fată, inima îmi bate să-mi spargă pieptul, fiindcă eu simt puterea eternă a ființei sale. De o femeie tânără însă mă apropii fără astfel de probleme. Puțina rezistență pe care o opune cu ajutorul unor artifieii nu înseamnă nimic. E ca şi cum ai spune că basmaua unei femei măritate impune mai mult respect decât capul descoperit al unei tinere fete. Iată de ce Diana a fost totdeauna idealul meu. Virginitatea ei totală, prefăcătoria ei absolută m-au preocupat mult dintotdeauna şi le-am considerat, în acelaşi timp, suspecte. Fiindcă nu cred c-a meritat toate laudele care i-au fost aduse pentru virginitatea ei. Ea ştia, fără îndoială, că întregu-i joc în viață depinde de starea. Ei de virginitate; şi a rămas virgină. Undeva, într-o pagină de care nu-mi mai aduc aminte, am eitit că aflase de la mama ei despre durerile pe care le are o femeie la naştere şi a fost înspăimântată; de aceea n-o pot blama şi zic şi cu cum zice Euripide: prefer să lupt în trei războaie decât să nasc

[70]Mă îngrozesc la gândul că o spun (lat.).

o dată. La drept vorbind, nu cred că m-aş putea îndrăgosti de ea, dar aş da mult, mărturisesc, să pot sta de vorbă cu ea, să am cu ea o discuție cinstită, sinceră, deschisă. Am impresia că s-ar preta la tot felul de bufonerii. Căci se pare că bună mea Diana e tot atât de cunoscătoare ca Venus însăşi! Eu unul nu țin deloc s-o surprind în baie; cu nişte întrebări mi-ar plăcea s-o surprind! Când se întâmpla să obțin de la o fată prin şiretlic vreo întâlnire şi de se întâmpla să mă tem de succesul meu în această împrejurare, pentru început discut mult cu fata, creându-mi timpul necesar să mă pregătesc, să mă înarmez şi să-mi mobilizez toate forțele erotice.

O întrebare pe care mi-am pus-o adesea şi asupra căreia am tot reflectat a fost să ştiu ce situație anume şi ce clipă pot fi considerate în stare să ofere maximum de seducție. Răspunsul depinde, fireşte, de ceea ce doreşti, de modul în care doreşti, ca şi de gradul de emaneipare. În ceea ce mă priveşte, cred că momentul cel mai propice ar fi ziua nunții şi mai ales un anumit moment al ei. Când ea înaintează în rochia de mireasă şi toată splendoarea toaletei păleşte pe lângă frumusețea fetei, când, la rândul ei, ea însăşi devine pală, parcă sângele ei a încetat să curgă, sinul i se odihneşte, privirea e nesigură, genunchii i se înmoaie, virgina tremură toată, nemaifiind atunci decât fructul copt care trebuie cules. Ruga o înalță, gravitatea orei o întăreşte, o promisiune îi poartă paşii, rugăeiunea îhaduce binecuvântarea, coroana de mirt îi ornează fruntea; inima îi tremură, privirea îi înțepeneşte în pământ, ea se ascunde în sine şi nu mai aparține o clipă lumii pentru a-i putea aparține în întregime; pieptul i se umflă şi întregu-i corp suspină, vocea se stinge, lacrimi strălueitoare tremură înainte de clipa când enigma va fi dezvăluită, când lumânările se aprind şi ginerele aşteaptă. Iată momentul! În curînd el va dispărea. Nu mai e de făcut decât un pas, dar nu ai mai mult timp decât pentru a face un pas greşit. Această clipă face din cea mai ştearsă fată o ființă extrem de prețioasă, micuța Zerline[71] devine o femeie importantă. Totul trebuie concentrat aici, chiar cele mai mari contraste trebuie unite în clipa aceasta; dacă lipseşte ceva, mai ales unul din contrastele puternice, situația pierde imediat o parte din forța ei de seducție. Oricine îşi aminteşte de linia firavă, subțire, a taliei unei fete care îşi ispăşeşte păcatele, fată cu un chip atât de inocent şi de tânăr încât te jenezi - şi de ca

[71]Tânără țărancă, personaj din opera Don Juan de Mozart.

şi de confesor - să afli ce păcate poate mărturisi o asemenea copilă, îşi ridică puțin voalul de pe chip, priveşte în jur ca şi cum ar căuta ceva pe care mai târziu să-l facă obiectul mărturisirii sale. Această scenă e plină de seducție, iar cum fata e singurul personaj al gravurii, nimic nu te împiedică să-ți închipui că biserica în care se întîmplă scena e atât de largă încât nu un pastor ei mai mulți ar putea predica în ea în acelaşi timp.

Scena are multă seducție, iar eu m-aş aşeza undeva în fundul decorului, mai ales dacă fata ar consimți la aceasta. Numai că o atare scenă nu poate avea decât o importanță secundară, Căci copila are aerul nevârstnic, deei trebuie să mai treacă timp până să sosească clipa ei. Am fost eu, în mod constant, fidel pactului meu cu Cordelia? Cu alte cuvinte, pactului meu cu Esteticul, pentru că ceea ce mi-a dat putere a fost faptul de a fi avut de partea mea ideea.

Acesta e secretul meu, întocmai ca firele de păr ale lui Samson, dar pe care mie nici o Dalilă nu mi le va smulge. Ca să înşel o fată, pur şi simplu, mi-ar lipsi perseverența; dar dacă ştiu că o idee este angajată aici, că eu acționez în servieiul ei, că îi dedic forțele melc, iată ce mă face sever cu mine însumi şi mă obligă să mă abțin de la plăcerile interzise. Am păstrat eu totdeauna Interesantul? Da, şi îndrăznesc s-o spun liber şi deschis în această discuție cu mine însumi. Chiar logodna făcea parte din Interesant, tocmai pentru că nu urmăream ceea ce toată lumea urmăreşte prin logodnă. Că aşa stau lucrurile o dovedeşte faptul că publiCâtătea lor era în contradicție cu viața interioară. Dacă legăturile noastre ar fi fost secrete, n-ar fi rămas decât o mică parte din Interesant, o parte la puterea întâi. Dar aşa, Interesantul a fost la puterea a doua şi prin aceasta el a devenit Interesant pentru ea. Logodnă a fost ruptă, dar ea c cea care a rupt-o, pentru a se putea lansa într-o sferă superioară. Şi are dreptate, pentru că forma pe care o ia Interesantul o va preocupa de-acum cel mai mult.

16 septembrie.

Ruptura e un fapt cert; puternică, îndrăzneață, divină, îşi ia zborul ca o pasăre căreia abia acum i s-a îngăduit să-şi desfacă aripile. Zboară, frumoasă pasăre, zboară! Mărturisesc însă că dacă acest zbor regal ar îndepărta-o de mine, aş simți o durere adâncă. Ar fi ca şi cum iubita lui Pygmalion ar lua din nou chip împietrit. Eu s-o fac mai vaporoasă decât un gând şi acest gând să nu-mi mai aparțină? Acest lucru m-ar duce la disperare. Cu o clipă

înainte nu m-aş fi ocupat de aşa ceva; cu o clipă după - mi-ar fi fost egal; dar acum e cu totul altceva, acum această clipă e pentru mine o eternitate. Însă ea nu zboară ca să fugă de mine. Zboară deei, frumoasă pasăre, zboară, asumă-ți mândra zborul grație aripilor tale, alunecă prin tandrele regate ale aerului, te voi ajunge şi eu din urmă, în curînd, şi în curînd ne vom ascunde amândoi în profunzimile solitudinii.

Ruptura logodnei a lăsat-o perplexă pe mătuşa ei. Dar, având o concepție neângrăditoare, ea nu vrea s-o constrângă pe Cordelia la nici un alt gest, în ciuda faptului că, atât pentru a-i adormi întrucâtva atenția, cât şi pentru a o mistifica pe față, am făcut mai multe încercări de a o determină să fie interesată de persoana mea. Îmi arată, de altfel, multă simpatie şi nu se îndoieşte de multele mele motive de a o ruga să se abțină de la a mă mai simpatiza.

Mătuşa i-a permis Cordeliei să stea câteva zile la țară la o familie cunoscută. E bine, pentru că nu se va putea lăsa pradă exaltărilor spiritului. Orice piedică din afară îi va menține pentru un timp starea de emoție. Păstrez o firavă legătură cu ea, prin scrisori, astfel că legăturile noastre să se trezească din nou la viață. Acum trebuie s-o fac să devină puternică cu orice preț şi cel mai bine ar fi dacă aş reuşi să determin pe cineva s-o influențeze astfel încât să-şi schimbe cât de cât disprețul excentric față de bărbați şi față de morală. Iar când va veni ziua plecării, un băiat tocmit de mine se va prezenta la ea şi se va oferi ca birjar, în timp ce, în fața porții, valetul meu, în care am toată încrederea, îi va acompania până la locul de destinație, va rămînc pe lângă ea, în servieiul ei şi, la nevoie, îi va da orice ajutor pe care ea îl va cere. În afară de mine, nu cunosc pe nimeni mai nimerit să poată juca acest rol. Eu însumi am pregătit acolo totul, cu cel mai perfect bun gust, astfel încât să nu lipsească nimic din ceea ce i-ar putea încânta inima şi i-ar crea o stare de bunăstare fastuoasă.

Cordelia mea, Strigătele de alarmă ale diverselor familii nu s-au unit încă pentru a crea hărmălaia care să rivalizeze cu cea de pe Capitoliu. Dar, fără îndoială, tu ai avut de suportat câteva solo-uri. Închipuieşte-ți toată această adunare de efemânăți şi de cumetre, prezidată de o damă, urmaş demn al acelui preşedinte de neuitat Lars, de care vorbeşte Claudius[72], şi vei avea o imagine, o idee de ceea ce ai pierdut; şi în fața cui?

[72]Claudius, poet german~ (l743-l8l5), creatorul acestui personaj comic, preşedintele Lars, conducătorul unor dezbateri parodice pe teme religioase

În fața tribunalului oamenilor einstiți. Ai în plic şi gravura care-l reprezintă pe preşedintele Lars. N-am putut s-o cumpăr numai pe aceasta şi a trebuit să cumpăr operă completă a lui Claudius, de unde am decupat-o, iar restul l-am aruncat. Pentru că n-am vrut să te încarc cu un cadou care pentru moment nu te-arfi interesat în nici un fel, dar nici nu puteam să neglijez cel mai mic lucru care, fie şi pentru un moment, ți-ar putea fi agreabil. Cum să fi încărcat o scenă cu lucruri care nu țin de ea? Natura cunoaşte o asemenea prolixitate, ca şi omul aservit lucrurilor trecătoare, dar tu, Cordelia mea, în libertatea ta, tu le vei disprețui.

Johan al tău

Primăvara e, cu siguranță, cea mai frumoasă perioadă a anului pentru a te îndrăgosti, iar sfârşitul verii - cea mai frumoasă pentru a ajunge la capătul dorințelor. Există în sfârşitul verii un fel de melancolie întru totul asemănătoare emoției care te pătrunde atunci când te gândeşti la realizarea unei dorințe. Azi am vizitat casa de la țară, unde Cordelia va găsi peste câteva zile o ambianță în armonic cu starea ei de suflet. Nu am deloc dorința să fiu martorul surprizei şi bucuriei sale, Căci asemenea clipe erotice n-ar face decât să-i slăbească puterea sufletului. Fiind singură, că se va putea lăsa în voia ambianței, ca într-un vis, şi va vedea pretutindeni aluzii, semne, o lume încântătoare, dar dacă eu însumi aş fi lângă ea, totul şi-ar pierde semnificația şi ar face-o să uite că timpul în care ne-am fi putut bucura împreună de aceste lucruri a trecut. Ambianța trebuie nu s-o amețească, aşa cum ar face un narcotic, ei s-o ajute să evadeze din stările ei, pentru că, raportată la ceea ce urmează să se întâmple, ea va fi disprețuită ca un joc lipsit de interes. Am intenția să vizitez eu însumi acest loc de mai multe ori în zilele care urmează, şi aceasta ca să-mi mențin starea sufletească veselă.

Cordelia mea, A cum - e cazul s-o spun - te numesc a mea pentru că nici un semn exterior nu-mi aminteşte de ceea ce am posedat.

În curând, spunându-ți astfel, nu voi spune decât purul adevăr. Şi înlănțuită de brațele mele, când mă vei înlănțui la rândul tău nu vom mai avea nevoie de nici un inel care să ne amintească de faptul că suntem unul al celuilalt -pentru că această cuprindere cu brațele nu e oare un inel mai real decât orice semn? Şi cu cât mai strâns ne vom ține legați, cu atât mai

mare ne va fi libertatea, Căci libertatea ta constă în a fi a mea, după cum a mea constă în a fi al tău.
Johan al tău

Cordelia mea, La vânătoare, Alpheus[73] s-a îndrăgostit de nimfa Aretusa. Ea nu i-a dat nici o atenție şi alergîndfără oprire, a ajuns în insula Ortygia[74], unde a fost transformată într-un izvor. Alpheus a suferit atât de mult, încât a fost transformat şi el într-un fluviu alEladei, în Peloponez. Dar el nu şi-a uitat dragostea şi, sub mare, s-a unit cu acel izvor. Să fi trecut, mă întreb, timpul metamorfozelor? Răspuns: să nu mai fie timpul dragostei? Cu ce să compar sufletul tău pur şi profund, fără legături cu lumea, dacă nu cu un izvor? Şi nu ți-am spus eu oare cândva că sunt ca un fluviu îndrăgostit? Iar acum, când suntem despărțiți, nu trebuiesămă arunc sub valuri pentru a mă uni cu tine? Sub mare noi ne vom întâlni încă o dată, pentru că noi nu ne putem aparține unul altuia decât în adâncuri.
Johan al tău

Cordelia mea, Curând, curînd, vei fi a mea. La ceasul când soarele va lăsa să cadă uşor pleoapele peste ochii-i care au tot spionat, când povestea ia sfârşit iar miturile prind viață, eu mă învesmânt în capă şi, în noapte, zbor spre tine şi ca să te găsesc nu-ți voi căuta urmele paşilor, ei zbaturile inimii.
Johan al tău

Zilele acestea, fiindcă nu pot fi personal lângă ea de câte ori aş vrea, mă tem să nu înceapă să se gîndcască la viitor. Până acum n-a fost cazul, Căci am ştiut prea bine s-o zăpăcesc cu Esteticul meu. Nu se poate închipui ceva mai puțin erotic decât aceste pălăvrăgeli pe tema viitorului, care se nasc mai ales atunci când cei doi n-au nimic de făcut. Când sunt lângă ea, nu mă tem de asemenea întâmplări; ştiu s-o fac să uite şi prezentul şi veşnicia. Dacă nu cunoşti acest mod de a fi în raporturi cu o fată, e mai bine să nu seduei niciodată, pentru că în acest caz îți va fi imposibil să eviți două lucruri: să fii întrebat în legătură cu viitorul şi să fii îndoctrinat cu credință. De aceea mi se pare firesc ca

[73]Zeul apei - cu acelaşi nume - care izvora din Arcadia şi se vărsa în mare. Artemis a transformat-o pe Aretusa într-un izvor.

[74]Ortygia era insulă pe care fusese construită Siracuza

Margareta să-l fi supus pe Faust unui mic examen, Căci el a făcut imprudența de a se fi arătat galant, iar o fată e totdeauna înarmată împotriva unui asemenea atac.

Cred că acum totul c gata ca s-o primească; nu-i va lipsi ocazia să-mi admire memoria, dacă nu cumva se va întâmpla să nu aibă răgazul s-o facă. Nimic din ceea ce ar fi putut avea importanță pentru ea n-a fost uitat, după cum am evitat să pun ceva care să-i amintească direct de mine; cu toate astea, sunt pretutindeni prezent. Efectul va depinde mult de felul cum va privi totul de prima dată. Valetul meu a primit în acest sens instrucțiunile cele mai preeise, iar în domeniul lui e un virtuos desăvârşit. Dacă a primit ordin, ştie să arunce o remareă, aşa, din întâmplare şi neglijent în aparență, după cum ştie să facă de minune pe ignorantul; pe scurt, e de neprețuit pentru mine. Peisajul este exact aşa cum îi place ei. Din cameră, privirea poate alerga în dreapta şi în stânga până hăt departe, spre infinitul orizontului, astfel că se va afla singură în vastul ocean al aerului. Departe, spre orizont, se vede o pădure... formând o boltă, ca un fel de coroană care înconjoară ținutul. E perfect, pentru că ce altceva să-i placă iubirii dacă nu un loc închis? Paradisul nu era oare un loc închis, o grădină spre răsărit? Dar acest cerc se poate strânge prea mult în jurul tău; avansezi spre fereastră, un lac liniştit se ascunde supus între coline, pe malurile lui se vede o barcă. Un suspin din inimă, o umbră a unui gând nelinişţit, barca se desface din chingile ei şi alunecă pe lac legănată blând de tandre unde de nostalgie fără nume; dispare în solitudinea misterioasă a pădurii, legănată de suprafața lacului care visează umbrele profunde ale pădurii. Te întorei pe lângă celălat mal şi ai impresia că în fața ochilor tăi se întinde o mare, prea nu se pot ei opri pe nimic anume, urmărind un gând pe care nimic nu-l opreşte.

Ce îi place dragostei? Infinitul.

De ce se teme dragostea? De limite.

În spatele marelui salon se află o cameră mai mică, mai degrabă un cabinet, adică ceea ce nu era în casa Wahl. O scoarță acoperă parchetul, în fața sofalei e o măsuță pentru ceai cu o lampă asemănătoare celei cunoscute. Totul seamănă cu ceea ce se află în casa Wahl, numai că aici totul e mai luxos. Cred că puteam să-mi permit să fac acest mic retuş camerei ei. În salon se află un pian foarte simplu, dar amintind de cel al familiei Jansen. E deschis; pe pian aşteaptă aceeaşi mică arie suedeză. Uşa care dă în antreu e întredeschisă. Ea va intra prin uşa din spate - Johan

valetul a fost instruit în această privință - astfel încât în momentul în care va intra să vadă în acelaşi timp cabinetul şi pianuL Iluzia e perfectă. Va intra în cabinet şi sunt sigur că-i va plăcea. Aruncându-şi privirea pe masă, va vedea o carte, şi în aceeaşi clipă Johan se va repezi s-o ia şi s-o aşeze în bibliotecă, zicîrid ca din întâmplare: trebuie s-o fi uitat domnul azi de dimineață.

Va afla astfel, mai întâi că în dimineața respectivă am fost pe acolo şi va dori, mai apoi, să vadă ce carte am citit.

Cartea e o traducere germană a faimosului roman al lui Apuleisis, Amor şi Psyche. Nu e o carte poetică, cum nici nu trebuie să fie; a-i oferi unei tinere fete o carte poetică înseamnă a-i adresa o injurie, căci presupune că tu n-o crezi pe ea îndeajuns de capabilă să soarbă poezia ascunsă în realitate, deei că este nevoie s-o fi digerat altcineva înaintea ei.

În general nu prea se dă atenție acestui lucru. Va vrea fără îndoială să eitească acea carte; şi e ceea ce am urmărit. Când va ajunge la ultima pagină, va găsi o crenguță de mirt, care-i va spune mult mai multe decât un simplu semn de carte.

Cordelia mea, De cine te temi tu? Susținându-ne unul pe celălalt suntem puternici, mai puternici decât lumea, mai puternici decât înşişi zeii ei. Se spune că odinioară trăia pe pământ o rasă - de oameni, e adevărat - ai cărei indivizi, fiecare în parte, îşi erau sufieienți lor înşile, astfel că nu ajunseseră să cunoască unirea intimă a dragostei. Puterea lor a fost, cu toate acestea, mare, atât de mare încât au vrut să ia cerul cu asalt. Jupiter s-a temut de ei şi a făcut din fiecare în parte două ființe: un bărbat şi o femeie. Dacă se întâmpla acum să se reîntâlnească ceea ce a fost cândva unit în dragoste, o asemenea unire e mai tare decât Jupiter; cei doi sunt atunci nu doar mai puternici decât fiecare dintre ei, ei cu mult mai puternici, Căci unirea lor sporeşte în putere cu puterea dragostei, care e o entitate superioară.

Johan al tău

24 septembrie.

Noaptea e calmă. E ora douăzeci şi patru fără un sfert. Paznicul de noapte de la Oesterport binecuvintează somnul oraşului făcând să sune goarna căreia Blegdam-ul îi întoarce ecoul. Reintră în corpul său de gardă după ce mai sună o dată, iar ecoul se întoarce de şi mai departe. Totulsdoarmc în pace, numai dragostea e trează. Treziți-vă, aşadar, puteri misterioase ale dragostei, adunați-vă în acest piept! Noaptea e flumai pace şi

numai o pasăre o întrerupe cu chemarea ei şi cu zbatul din aripi, trecând pe deasupra pantei năpădită de iarbă şi udată de rouă. Şi ea are o întâlnire, se vede bine; aceipio omen![75] întreaga natură e plină de preziceri! Sunt preziceri zborurile păsărilor, strigătele lor, zbaterile peştilor la suprafaţa apei, fuga lor în adâncuri, un lătrat de câine undeva departe, scârţiitul unui car, ecoul unor paşi venind de departe. Nu văd fantome în această oră a nopţii, nu văd ce aparţine trecutului, nu văd decât sânul lacului, sărutul umed de rouă, ceaţa care se împrăştie peste pământ şi ascunde îmbrăţişarea fecundă a acestuia, arătându-mi ce va veni.

Totul nu e decât imagine, eu îmi sunt propriul meu mit, îtru că întocmai unui mit zbor spre această întâlnire. Dar ce importanţă are cine sunt eu? Am uitat de contingent, de ceea ce e supus trecerii timpului, nu mi-a mai rămas decât ceea ce este etern, puterea dragostei, dorinţa ei, beatitudinea ei. Inima mi-e încordată ca un arc, iar gândurile îmi sunt gata de zbor ca săgeţile, nu înveninate ca ele, dar gata să se amestece cu sângele. Câtă forţă, Câtă sănătate, câtă bucurie se află în sufletul meu, a cărui prezenţă se simte pretutindeni, ca prezenţa invizibilă a unui zeu! Natura l-a făcut frumos. Îţi mulţumesc, natură prodigioasă! Ai vegheat asupra lui ca o mamă. Îţi mulţumesc pentru solieitudine. Era pur, şi le mulţumesc tuturor celor cărora le datorez puritatea lui. Emaneiparea lui însă e opera mea şi în curînd îi voi culege roadele. Cât n-a trebuit să adun pentru această clipă unică ce se anunţă! Moarte şi damnaţiune, dac-aş fi fost lipsit de ea! Nu-mi văd trăsura. Se aude plesnet de biei; trebuie să fie birjarul tocmit de mine. Hai, mâna repede, mai repede, pe viaţă şi pe moarte! Să crape caii de alergătură, dar numai după ce mă vor fi dus acolo!

25 septembrie.

De ce se termină atât de repede o noapte ca asta? Alectryon[76] a ştiut să uite de sine şi să adoarmă, Soarelui de ce nu-i trece prin cap să aibă atâta milă şi să mai adoarmă şi el puţin? Totul s-a terminat şi nu doresc s-o mai revăd. După ce a dat totul, o fată nu mai prezintă nici o importanţă, pentru că nu mai are nimic. Pentru un bărbat, a fi cast e o catastrofă; pentru o femeie, aceasta este esenţa firii ei.

---

[75]Accept prezicerea (lat.).

[76]Confident al zeului Ares. Pus de acesta să păzească şi să anunţe ivirea zorilor, că nu cumva Hephaistos s-o surprindă pe Afrodita cu Ares, Alectryon a adormit. Drept pedeapsă Ares l-a transformat fn cocoş.

Acum, după ce a dat tot, a mai opune rezistență e imposibil, şi nu e plăcut să iubeşti o fată decât atunci când ea are motive să opună rezistență; când motivele nu mai există, fata nu mai e decât slăbieiune şi obişnuință. Nu doresc deloc să-mi amintesc de relațiile noastre; e defloratã şi nu mai suntem pe vremea când suferința fetei abandonate o transformă pe aceasta într-o floarea-soarelui[77].

Nu vreau nici să-mi iau la revedere de la ea; nimic nu mă dezgustă mai mult ca lacrimile şi rugămințile unei femeii care desfigurează totul şi nu ajută la nimic. Am iubit-o, dar de acum nu mă mai interesează. Dacă aş fi zeu, aş face ceea ce Neptun a făcut cu o nimfă, şi anume aş transforma-o în bărbat. Ar fi interesant de aflat dacă poți evada din visurile unei fete şi dacă poți s-o faei să fie atât de mândră încât să-şi închipuie că ea e de fapt cea care a avut o groază de relații... Ce epilog pasionant, care pe deasupra ar prezenta şi un interes psihologic, şi ar oferi şi prilejul multor observații erotice...

[77] Aluzie mitologică: Clytia, fiică a lui Oceanus şi a lui Thetys, iubită şi părăsită de Apollo, s-a transformat în floarea-soarelui.

JURNALUL SEDUCĂTORULUI este mai întâi o poveste de dragoste aparte, care n-a încetat să seducă generații după generații de eititori, trezind pasiune pentru îndrăzneală, admirație pentru înălțimea expresiei, dezaprobare față de einismul gândului, rîsul-plînsul care însoțesc moartea visului. Este povestea sufletului uman pus în situații de viață bulversante. Este destinul posibil, care ne atrage în ascunzătoarea lui plină de capcane.

Este povestea unei tinere femei, supusă convențiilor soeiale ale secolului trecut, dar obligată de bărbatul pe care îl iubea să sfideze aceste condiții şi să se ridice deasupra epoeii sale.

Este povestea unui bărbat care se visă monarhul absolut al regatului feminin şi care, sub înfățişarea unui Faust, acționează ca un Mefisto pentru care drumul spre înalt al sufletului femeii trece numai prin iadul suferințelor de neândurat.

JURNALUL SEDUCĂTORULUI este seducția însăşi.